

MATERIAŁY I STUDIA

Zeszyt nr 240

Rynek pracy w Polsce.

Wynagrodzenia, produktywność pracy i migracje
w świetle badań ankietowych w maju 2009 r.

Wiesław Gumuła, Adrian Gucwa,
Zbigniew Opióła, Witold Nalepa

Warszawa, sierpień 2009 r.

Artykuł przyjęty do publikacji decyzją Zarządu Narodowego Banku Polskiego z dnia 20 lipca 2009 roku.

Projekt graficzny:
Oliwka s.c.

Skład i druk:
Drukarnia NBP

Wydął:
Narodowy Bank Polski
Departament Edukacji i Wydawnictw
00-919 Warszawa, ul. Świętokrzyska 11/21
tel. 022 653 23 35, fax 022 653 13 21

© Copyright Narodowy Bank Polski, 2009

Materiały i Studia są rozprowadzane bezpłatnie.

Dostępne są również na stronie internetowej NBP: <http://www.nbp.pl>

Spis treści

Spis wykresów	4
Spis tabel	6
Streszczenie	10
1. Charakterystyka badań	16
2. Wynagrodzenia	17
2.1. Wynagrodzenia w opiniach pracodawców	17
2.2. Wynagrodzenia z perspektywy bezrobotnych	26
3. Produktywność pracy, sprzedaż oraz ceny	29
4. Migracje zarobkowe a rynek pracy	37
4.1. Wyjazdy zarobkowe za granicę w opiniach pracodawców	37
4.2. Wyjazdy zarobkowe za granicę w opiniach bezrobotnych	40
5. Ruch kadrowy	45
5.1. Ruch kadrowy w opiniach pracodawców	45
5.2. Aktywność bezrobotnych na krajowym rynku pracy	49
6. Reakcje przedsiębiorstw na spowolnienie gospodarcze	51
Załącznik 1. Charakterystyka terenowych badań krajowego rynku pracy w maju 2009 r.	52
Załącznik 2. Charakterystyka próby badawczej bezrobotnych	58
Załącznik 3. Charakterystyka próby badawczej przedsiębiorców ...	61
Załącznik 4. Dodatkowe zestawienia tabelaryczne wyników sześciu edycji badań (październik 2006 r., maj 2007 r., listopad 2007 r., maj 2008 r., listopad 2008 r., maj 2009 r.)	66
Część I. Wyniki ankiety dla pracodawców	66
Część II. Wyniki ankiety dla bezrobotnych	69

Spis wykresów

Wykres 1. Przeciętny procentowy wzrost wynagrodzeń przewidywany przez pracodawców w ciągu najbliższych 6 miesięcy	10
Wykres 2. Uśrednione przewidywania pracodawców na temat wzrostu produktywności pracy w ankietowanych przedsiębiorstwach w ciągu najbliższych 6 miesięcy	12
Wykres 3. Przeciętny prognozowany wzrost cen towarów lub usług w ciągu najbliższych 6 miesięcy	13
Wykres 4. Oczekiwania płacowe ze strony świadczących już pracę wysokiej klasy specjalistów (w ocenie pracodawców)	18
Wykres 5. Oczekiwania płacowe ze strony świadczących już pracę robotników wykwalifikowanych (w ocenie pracodawców)	18
Wykres 6. Oczekiwania płacowe ze strony świadczących już pracę robotników niewykwalifikowanych (w ocenie pracodawców)	19
Wykres 7. Oczekiwania płacowe bezrobotnych wysokiej klasy specjalistów (w ocenie pracodawców)	20
Wykres 8. Oczekiwania płacowe bezrobotnych robotników wykwalifikowanych (w ocenie pracodawców)	21
Wykres 9. Oczekiwania płacowe bezrobotnych robotników niewykwalifikowanych (w ocenie pracodawców)	21
Wykres 10. Przewidywania pracodawców na temat kształtowania się przeciętnego wynagrodzenia w kierowanych przez nich przedsiębiorstwach (w ciągu najbliższych 6 miesięcy)	22
Wykres 11. Przeciętny przewidywany wzrost wynagrodzeń w badanych przedsiębiorstwach w ciągu najbliższych 6 miesięcy (średnia ważona przy uwzględnieniu wielkości zatrudnienia)	23
Wykres 12. Przeciętny przewidywany wzrost wynagrodzeń w badanych przedsiębiorstwach według siedziby przedsiębiorstw oraz sekcji (w ciągu najbliższych 6 miesięcy)	24
Wykres 13. Oczekiwania płacowe w świetle wypowiedzi bezrobotnych	27
Wykres 14. Szacowane miesięczne koszty dojazdów do pracy w świetle wypowiedzi bezrobotnych	27
Wykres 15. Przeciętny przewidywany wzrost produktywności w badanych przedsiębiorstwach w ciągu najbliższych 6 miesięcy	29

Wykres 16. Przeciętny przewidywany wzrost produktywności w badanych przedsiębiorstwach w ciągu najbliższych 6 miesięcy ze względu na siedzibę przedsiębiorstwa, sekcję, w której działa oraz wielkość	30
Wykres 17. Stopa przewidywanego wzrostu przychodów	32
Wykres 18. Proporcje wpływu innowacji technicznych oraz bardziej efektywnego wykorzystania pracowników na wzrost produktywności pracy	32
Wykres 19. Przewidywania pracodawców na temat kształtowania się cen produktów lub usług, które stanowią podstawowy przedmiot działalności ankietowanych przedsiębiorstw, w okresie najbliższych 6 miesięcy	33
Wykres 20. Przeciętny przewidywany wzrost cen towarów i usług stanowiących główny przedmiot działalności w badanych przedsiębiorstwach (w ciągu najbliższych 6 miesięcy)	34
Wykres 21. Przeciętny przewidywany wzrost cen towarów i usług w badanych przedsiębiorstwach ze względu na siedzibę przedsiębiorstwa, sekcję oraz wielkość (w ciągu najbliższych 6 miesięcy)	34
Wykres 22. Najczęstsze przyczyny odejścia pracowników z własnej inicjatywy z ankietowanych przedsiębiorstw ogółem	37
Wykres 23. Procent wskazań na migrację zarobkowe ze granicę jako przyczynę trudności ze znalezieniem odpowiednich pracowników	39
Wykres 24. Wpływ migracji zarobkowych na przewidywany wzrost wynagrodzeń w ankietowanych przedsiębiorstwach	40
Wykres 25. Kierunki migracji zarobkowej – maj 2009 r.	41
Wykres 26. Przeciętne minimalne wynagrodzenie netto skłaniające bezrobotnego do zaniechania migracji zarobkowej	43
Wykres 27. Ruch kadrowy w ankietowanych przedsiębiorstwach w okresie 6* miesięcy poprzedzających badania	46
Wykres 28. Przewidywania pracodawców dotyczące stopnia trudności w znalezieniu pracowników (w ciągu najbliższych 6 miesięcy)	48

Spis tabel

Tabela 1. Opinie pracodawców na temat wynagrodzenia, za które osoby świadczące już pracę są skłonne kontynuować pracę u dotychczasowego pracodawcy lub podjąć pracę u innego pracodawcy (na podstawie badań przeprowadzonych w maju 2009 r.)	17
Tabela 2. Wysokość wynagrodzenia, za które osoby bezrobotne są skłonne podjąć pracę w powiecie, w którym działa firma (na podstawie badań opinii pracodawców przeprowadzonych w maju 2009 r.)	20
Tabela 3. Przewidywany przez pracodawców wzrost przeciętnych wynagrodzeń w badanych przedsiębiorstwach (w ciągu najbliższych 6 miesięcy)	23
Tabela 4. Przyczyny przewidywanego wzrostu wynagrodzeń w badanych przedsiębiorstwach w kolejnych edycjach badań – w ocenie pracodawców	25
Tabela 5. Charakterystyka pracodawców, którzy przewidywali największy i najmniejszy wzrost produktywności pracy w ciągu najbliższych 6 miesięcy (w kolejnych edycjach badań)	31
Tabela 6. Przewidywania pracodawców na temat związku zmian w wynagrodzeniach ze zmianami w wydajności pracy w ankietowanych przedsiębiorstwach w kolejnych edycjach badań	33
Tabela 7. Charakterystyka pracodawców, którzy przewidywali największy i najmniejszy wzrost cen w ciągu najbliższych 6 miesięcy (w kolejnych edycjach badań)	36
Tabela 8. Najczęstsze przyczyny odejścia pracowników z własnej inicjatywy z ankietowanych przedsiębiorstw według sekcji (% wszystkich wskazań)	38
Tabela 9. Status bezrobotnych na rynku pracy przed wyjazdem za granicę	42
Tabela 10. Przyczyny trudności ze znalezieniem pracowników w opinii pracodawców	47
Tabela 1A. Powiaty, w których przeprowadzono badania terenowe (klasyfikacja według stopy bezrobocia – koniec marca 2009 r.) . . .	53
Tabela 2A. Liczebność próby badawczej bezrobotnych w powiatach stołecznych w województwach	54

Tabela 3A. Liczebność próby bezrobotnych według czasu pozostawania na bezrobociu w województwach (X – zalecany dobór; Y – faktyczny dobór)	54
Tabela 4A. Rozkład próby badawczej bezrobotnych według czasu pozostawania na bezrobociu	55
Tabela 5A. Próba badawcza bezrobotnych według wykształcenia	55
Tabela 6A. Zalecana liczebność próby badawczej przedsiębiorstw w powiatach stołecznych i w województwach ogółem	56
Tabela 7A. Rozkład próby badawczej przedsiębiorstw według liczby zatrudnionych	56
Tabela 8A. Rozkład próby badawczej przedsiębiorstw według sekcji PKD 2004 uwzględnionych w badaniach	57
Tabela 1B. Bezrobotni objęci badaniami ankietowymi według okresu pozostawania bez pracy w poszczególnych typach powiatów	58
Tabela 2B. Struktura próby badawczej bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy	59
Tabela 3B. Bezrobotni objęci badaniami ankietowymi w poszczególnych typach powiatów według wieku	59
Tabela 4B. Bezrobotni objęci badaniami ankietowymi w poszczególnych typach powiatów według wykształcenia	59
Tabela 5B. Struktura próby badawczej bezrobotnych według wykształcenia	60
Tabela 6B. Łączne dochody gospodarstw domowych	60
Tabela 1C. Liczebność próby badawczej przedsiębiorstw według województw	61
Tabela 2C. Struktura próby badawczej według wielkości przedsiębiorstw	62
Tabela 3C. Struktura próby badawczej i struktura podmiotów gospodarczych w kraju (według wielkości przedsiębiorstw)	62
Tabela 4C. Struktura próby badawczej przedsiębiorstw według sekcji PKD 2004	63
Tabela 5C. Struktura próby badawczej i struktura podmiotów gospodarczych w kraju (według sekcji PKD 2004 uwzględnionych w badaniach)	63
Tabela 6C. Przedsiębiorstwa eksportujące towary lub usługi w 2008 r.	64
Tabela 7C. Wynik finansowy badanych przedsiębiorstw na koniec grudnia 2008 r.	64

Tabela 8C. Przeciętne wynagrodzenie brutto w badanych przedsiębiorstwach za ostatnie 6 miesięcy, licząc od miesiąca poprzedzającego badania, według typów powiatów	65
Tabela 9C. Struktura przedsiębiorstw według przeciętnego wynagrodzenia brutto za ostatnie 6 miesięcy, licząc od miesiąca poprzedzającego badania w maju 2009 r.	65
Tabela 1D. Wynagrodzenie, które skłonne są zaoferować poszukiwanym pracownikom badane przedsiębiorstwa	66
Tabela 2D. Przewidywania pracodawców na temat kształtowania się przeciętnego wynagrodzenia w kierowanych przez nich przedsiębiorstwach, (w ciągu najbliższych 6 miesięcy)	66
Tabela 3D. Wpływ migracji zarobkowych na przewidywany wzrost wynagrodzeń w ankietowanych przedsiębiorstwach	67
Tabela 4D. Przewidywania dotyczące kształtowania się marży na sprzedaży towarów i usług w badanych przedsiębiorstwach (w ciągu najbliższych 6 miesięcy)	67
Tabela 5D. Przewidywania dotyczące kształtowania się produktywności pracy w badanych przedsiębiorstwach (w ciągu najbliższych 6 miesięcy)	67
Tabela 6D. Przewidywania respondentów na temat kształtowania się cen produktów lub usług, które stanowią podstawowy przedmiot działalności ankietowanych przedsiębiorstw (w okresie najbliższych 6 miesięcy)	67
Tabela 7D. Opinie respondentów na temat problemów ze znalezieniem odpowiednich pracowników (w ciągu ostatnich 6 miesięcy)	68
Tabela 8D. Wolne miejsca pracy w ankietowanych przedsiębiorstwach	68
Tabela 9D. Zamiary respondentów co do zatrudnienia (wzrost lub spadek zatrudnienia) w ciągu najbliższych 6 miesięcy	68
Tabela 10D. Prognozy respondentów dotyczące stopnia trudności znalezienia pracowników (w ciągu najbliższych 6 miesięcy)	68
Tabela 11D. Przewidywania respondentów na temat kształtowania się w najbliższym okresie stopy bezrobocia w powiecie, w którym znajduje się siedziba ankietowanego przedsiębiorstwa	69
Tabela 1d. Jaka minimalna miesięczna płaca netto („na rękę”) skłoniłaby respondentów do podjęcia pracy w regionie, w którym mieszkają, przy dojazdach nie dłuższych niż pół godziny w jedną stronę?	69
Tabela 2d. Jaka minimalna miesięczna płaca netto („na rękę”) skłoniłaby respondentów do podjęcia pracy w regionie, w którym mieszkają, przy dojazdach około jednej godziny w jedną stronę?	69

Tabela 3d. Czy respondenci byliby gotowi zmienić miejsce zamieszkania, gdyby znaleźli atrakcyjną i dobrze płatną pracę poza obecnym miejscem zamieszkania?	69
Tabela 4d. Jaka minimalna miesięczna płaca netto („na rękę”) skłoniłaby respondentów do zmiany miejsca zamieszkania w celu podjęcia pracy?	70
Tabela 5d. Powody podjęcia przez respondentów decyzji o wyjeździe za granicę w celach zarobkowych	70
Tabela 6d. Jeżeli respondenci wyjeżdżali za granicę w celach zarobkowych, czy pracując za granicą wykonywali pracę w swoim zawodzie?	70
Tabela 7d. Czy w okresie najbliższych 6 miesięcy respondenci zamierzają podjąć pracę za granicą?	70
Tabela 8d. Jeżeli w okresie najbliższych 6 miesięcy respondenci zamierzają podjąć pracę za granicą, to co skłania ich do wyjazdu?	71
Tabela 9d. Jaka, zdaniem respondentów, część osób zarejestrowanych w urzędach pracy nielegalnie pracuje zarobkowo?	71
Tabela 10d. Czy respondenci byliby gotowi podjąć pracę, gdyby miała się ona rozpocząć w ciągu najbliższego tygodnia?	71

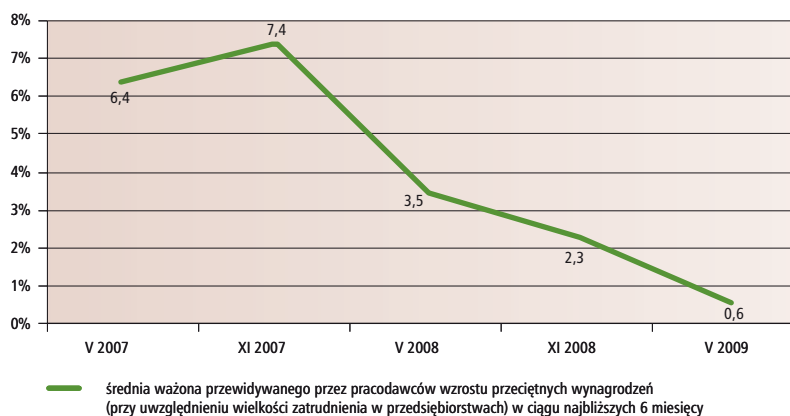
Streszczenie

Raport zawiera analizę wyników badań ankietowych, które zostały przeprowadzone w maju 2009 r. na reprezentatywnych próbach 1600 pracodawców oraz 2000 bezrobotnych. Analiza uwzględnia również wyniki pięciu wcześniejszych edycji badań terenowych, przeprowadzonych w odstępach półrocznych w latach 2006–2008. Przedmiotem analizy są opinie oraz przewidywania obydwu kategorii respondentów na temat zmian w wynagrodzeniach oraz produktywności pracy, a także opinie na temat migracji zarobkowych i ruchu kadrowego.

Pracodawcy przewidują znacznie mniejszy wzrost przeciętnych wynagrodzeń w swoich przedsiębiorstwach w ciągu najbliższych sześciu miesięcy niż w poprzednich edycjach badań. W maju 2007 r. średnia ważona wzrostu przeciętnych wynagrodzeń (przy uwzględnieniu wielkości zatrudnienia w przedsiębiorstwach) wynosiła 6,4%, w listopadzie 2007 r. – 7,4%, w maju 2008 r. – 3,5%, w listopadzie 2008 r. – 2,3%, a w obecnej edycji badań – 0,6% (wykres 1).

Wykres 1

Przeciętny procentowy wzrost wynagrodzeń przewidywany przez pracodawców w ciągu najbliższych 6 miesięcy¹

Pracodawcy oceniają tempo wzrostu oczekiwań płacowych osób już zatrudnionych jako mniejsze, niż wynikało z ocen prezentowanych w poprzednich edycjach badań. Zdaniem pracodawców większość osób świadczących już pracę jest skłonna ją kontynuować pod warunkiem uzyskania wynagrodzenia na zbliżonym lub nieznacznie wyższym poziomie niż dotychczas. Z opinii pracodawców wynika również, że zmieniły się oczekiwania płacowe bezrobotnych: zwiększył się odsetek pracodawców twierdzących, że osoby bezrobotne są gotowe podjąć pracę za wynagrodzenie niższe lub zbliżone do tego, jakie deklarowały w poprzednich edycjach badań.

Inne wnioski można wyciągnąć z ankiety przeprowadzonej z bezrobotnymi. Wynika z niej, że nadal utrzymuje się trend polegający na wzroście ich oczekiwań płacowych, jak-

¹ Wszystkie dane przedstawione na kolejnych wykresach dotyczą edycji badań z maja i listopada 2007 r., maja i listopada 2008 r. oraz maja 2009 r. Wyjątek stanowią wykresy nr 4,5,6,10,13,14 i 27, które odwołują się dodatkowo do badań z października 2006 r.

kolwiek dynamika wzrostu presji płacowej słabnie. Przy dojazdach do miejsca pracy, które zajmują około pół godziny, przeciętne oczekiwania, wskazywane jako warunek podjęcia pracy są następujące: 1227 zł (październik 2006), 1338 zł (maj 2007), 1486 zł (listopad 2007), 1536 zł (maj 2008), 1588 zł (listopad 2008) i 1629 zł (maj 2009). Przy dojazdach zajmujących około jednej godziny jest to odpowiednio: 1558 zł, 1709 zł, 1880 zł, 1929 zł, 1986 zł i 2033 zł. Przy zmianie miejsca zamieszkania jest to odpowiednio: 2260 zł, 2478 zł, 2667 zł, 2776 zł, 2920 zł oraz 2957 zł. Powyższe kwoty dotyczą wynagrodzeń netto.

Podobnie jak we wcześniejszych badaniach, utrzymuje się zależność pomiędzy oczekiwaniami płacowymi bezrobotnych i ich wykształceniem. Bezrobotni z wykształceniem wyższym liczą na zdecydowanie lepsze warunki płacowe niż osoby legitymujące się wykształceniem średnim lub zasadniczym zawodowym. Bieżąca edycja badań po raz kolejny potwierdza także zależność zachodzącą pomiędzy aspiracjami płacowymi bezrobotnych a stopą bezrobocia w zamieszkiwanych przez nich powiatach. Korelacja ta ma charakter ujemny: bezrobotni ze stołecznych powiatów grodzkich oraz powiatów o niskiej stopie bezrobocia oczekują wyższych wynagrodzeń niż bezrobotni reprezentujący powiaty o wysokim bezrobociu.

Warto w tym miejscu jednak zaznaczyć, że wyniki dotychczasowych edycji badań rynku pracy wskazują na brak jednoznacznej zależności pomiędzy wysokością planowanych przez pracodawców podwyżek wynagrodzeń a stopą bezrobocia w badanych powiatach oraz wielkością przedsiębiorstwa mierzoną liczbą zatrudnionych pracowników. Można z kolei zauważyć pewien związek pomiędzy sekcją gospodarki, w której działają pracodawcy, a przewidywaną przez nich skalą podwyżek. Spośród pięciu ostatnich edycji badań – w czterech (w maju i listopadzie 2007 r. oraz w listopadzie 2008 r. i w maju 2009 r.) – największy procentowo wzrost przeciętnego wynagrodzenia w swoich przedsiębiorstwach zakładali pracodawcy reprezentujący pozostałe usługi rynkowe. Wydaje się, że przyczyną takich prognoz może być stosunkowo niski poziom wynagrodzeń oferowanych w niektórych sekcjach usług rynkowych (efekt bazy). Powoduje to, że nawet niewielki nominalny wzrost płac daje w rezultacie znaczny odsetek wzrostu wynagrodzenia.

Z wypowiedzi pracodawców wynika, że w ciągu najbliższych miesięcy będą ulegać presji płacowej w zdecydowanie mniejszym stopniu niż deklarowali to we wcześniejszych edycjach badań.

O wzroście przeciętnych wynagrodzeń w swoich przedsiębiorstwach, w ciągu najbliższych sześciu miesięcy, przekonanych jest obecnie tylko 11,1% przedsiębiorców. W październiku 2006 r. było to 57,3% (w tej edycji badań przewidywania dotyczyły 12 miesięcy), w maju 2007 r. – 49,0%, w listopadzie 2007 r. – 48,4%, w maju 2008 r. – 35,6%, a w listopadzie 2008 r. – 27,1% pracodawców.

Systematycznie zwiększa się z kolei odsetek pracodawców, którzy zamierzają utrzymać wynagrodzenia na dotychczasowym poziomie lub nawet je obniżyć. W październiku 2006 r. odsetek ten wynosił odpowiednio – 30,6% i 0,6% (projekcja 12-miesięczna), w maju 2007 r. – 39,3% i 0,3%, w listopadzie 2007 r. – 39,3% i 0,4%, w maju 2008 r. – 52,8% i 0,2%, w listopadzie 2008 r. – 61,3% i 1,8%, natomiast w maju 2009 r. – 74,4% i 3,6%.

Co dziewiąty pracodawca (10,9%) nie potrafi przewidzieć kierunku zmian wynagrodzeń w swoim przedsiębiorstwie (w październiku 2006 r. – 10,7%, w maju 2007 r. – 11,1%, w listopadzie 2007 r. – 11,8%, w maju 2008 r. – 11,2%, w listopadzie 2008 r. – 9,7%).

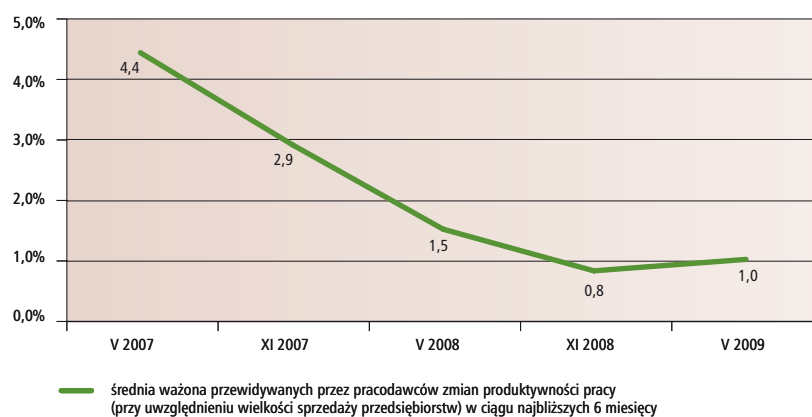
W porównaniu z poprzednimi edycjami badań zmniejsza się odsetek przedsiębiorstw, które przewidują wzrost produktywności pracy (w maju 2007 r. – 21,4%, w listopadzie 2007 r. – 20,9%, w maju 2008 r. – 23,4%, w listopadzie 2008 r. – 17,4%, w maju 2009 r. – 16,6%). Większość pracodawców uważa, podobnie jak w poprzednich edycjach badań, że produktywność pracy w ciągu najbliższych sześciu miesięcy utrzyma się na dotychczasowym poziomie (59,4% w maju 2007 r., 62,9% w listopadzie 2007 r., 60,5%

w maju 2008 r., 63,4% w listopadzie 2008 r. oraz 63,2% w maju 2009 r.). Spadek produktywności pracy przewidywało w maju 2009 r. 5,2% pracodawców (w maju 2007 r. – 1,3%, w listopadzie 2007 r. – 2,5%, w maju 2008 r. – 1,7% oraz w listopadzie 2008 r. – 3,9%). Co siódmy ankietowany przedsiębiorca (14,8%) nie miał zdania na ten temat (w maju 2007 r. – 17,6%, w listopadzie 2007 r. – 13,1%, w maju 2008 r. – 13,9% oraz w listopadzie 2008 r. – 14,8%).

Pracodawcy przewidują niewielki wzrost produktywności pracy w swoich przedsiębiorstwach – przeciętnie o 1,0%. We wcześniejszych edycjach badań średnia ważona przewidywanego wzrostu produktywności (przy uwzględnieniu wielkości sprzedaży przedsiębiorstw) kształtowała się na poziomie: 4,4% (maj 2007 r.), 2,9% (listopad 2007 r.), 1,5% (maj 2008 r.) i 0,8% (listopad 2008 r.) (wykres 2).

Wykres 2

Uśrednione przewidywania pracodawców na temat wzrostu produktywności pracy w ankietowanych przedsiębiorstwach w ciągu najbliższych 6 miesięcy

Największy wzrost produktywności pracy przewidują przedsiębiorstwa zatrudniające od 1 do 9 oraz od 50 do 249 pracowników, mające siedzibę w powiatach stołecznych i działające w sekcji budownictwo; najmniejszy – małe przedsiębiorstwa, zatrudniające od 10 do 49 pracowników oraz duże przedsiębiorstwa, w których pracuje 250 i więcej osób, mające siedzibę w powiatach o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy krajowej, działające w sekcji handel i naprawy.

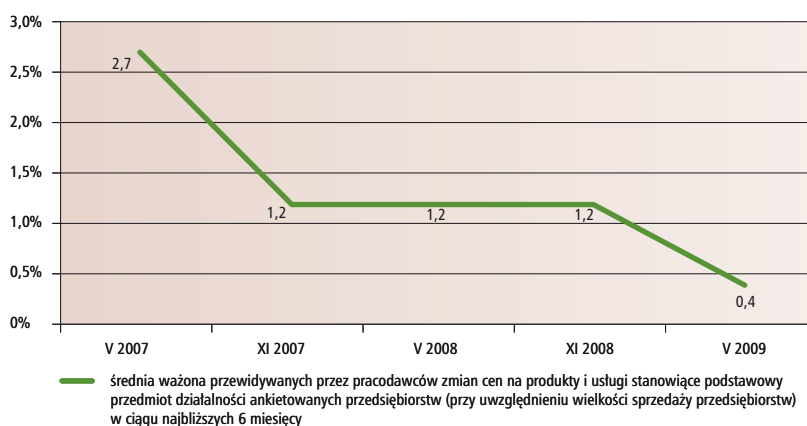
Zdaniem pracodawców łączne przychody spadną w ciągu najbliższych sześciu miesięcy o 2,2%. W poprzednich edycjach badań przedsiębiorcy przewidywali wzrost przychodów odpowiednio o: 6,7% (w maju 2007 r.), 4,3% (w listopadzie 2007 r.), 10,6% (w maju 2008 r.) oraz 3,4% (w listopadzie 2008 r.).

W obecnej edycji badań zmniejszył się udział pracodawców, którzy uważają, że ceny ich produktów wzrosną w ciągu najbliższych sześciu miesięcy (w maju 2007 r. – 39,3%, w listopadzie 2007 r. – 37,8%, w maju 2008 r. – 31,4%, w listopadzie 2008 r. – 28,6%, w maju 2009 r. – 15,3%). Zmian cen swoich produktów nie przewiduje 51,7% respondentów (w maju 2007 r. – 42,3%, w listopadzie 2007 r. – 37,9%, w maju 2008 r. – 45,7%, w listopadzie 2008 r. – 41,3%); natomiast 9,8% respondentów przypuszcza, że ceny spadną (w maju 2007 r. – 3,8%, w listopadzie 2007 r. – 3,5%, w maju 2008 r. – 3,9%, w listopadzie 2008 r. – 8,4%). Nieznacznie wzrósł odsetek respondentów, którzy nie potrafili udzielić odpowiedzi na temat kształtowania się cen ich produktów w okresie najbliższych sześciu miesięcy (w maju 2007 r. – 14,1%, w listopadzie 2007 r. – 20,1%, w maju 2008 r. – 18,7%, w listopadzie 2008 r. – 21,6%, w maju 2009 r. – 22,9%).

Średnia ważona wzrostu cen, obliczona przy uwzględnieniu wielkości sprzedaży, wynosi 0,4% (w maju 2007 r. było to 2,7%, natomiast w listopadzie 2007 r., w maju 2008 r. oraz w listopadzie 2008 r. wskaźnik ten kształtował się na poziomie 1,2%) (wykres 3).

Wykres 3

Przeciętny prognozowany wzrost cen towarów lub usług w ciągu najbliższych 6 miesięcy

Największy wzrost cen przewiduje się w przedsiębiorstwach, które mają swoje siedziby w powiatach o stopie bezrobocia wyższej od średniej krajowej, funkcjonują w sekcji budownictwo, są przedsiębiorstwami dużymi, zatrudniającymi 250 i więcej pracowników; najmniejszy – w przedsiębiorstwach z powiatów o stopie bezrobocia niższej od średniej krajowej i ze stołecznych powiatów grodzkich, małych – zatrudniających od 10 do 49 osób. Natomiast pracodawcy reprezentujący pozostałe usługi rynkowe (tj. sekcje: hotele i restauracje; transport, gospodarka magazynowa i łączność; pośrednictwo finansowe; obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej; działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna) w ogóle nie przewidują wzrostu cen.

Wśród pracodawców przeważają ci, którzy przypuszczają, że w ich przedsiębiorstwach marże utrzymają się na dotychczasowym poziomie (48,9% – w maju 2007 r., 55,6% – w listopadzie 2007 r., 59,6% – w maju 2008 r., 55,7% – w listopadzie 2008 r., 50,9% – w maju 2009 r.). Wzrost marży przewiduje obecnie 4,8% pracodawców, natomiast jej spadek – 28,4% (w maju 2007 r. odpowiednio: 20,0% i 13,7%, w listopadzie 2007 r. odpowiednio: 16,4% i 12,3%, w maju 2008 r. odpowiednio: 14,6% i 12,8%, w listopadzie 2008 r. odpowiednio: 10,7% i 18,4%).

Obecna edycja badań jest kolejną, której wyniki pokazują coraz mniejszy wpływ migracji zarobkowych na procesy zachodzące na krajowym rynku pracy.

Spośród tych pracodawców, którzy planują podwyżki wynagrodzeń w swoich przedsiębiorstwach w ciągu najbliższych sześciu miesięcy, ponad dwie trzecie (68,0%) jest przekonanych, że decyzje o podwyżkach nie będą w żadnej mierze spowodowane migracjami zarobkowymi pracowników. Należy podkreślić, że obecnie opinię tę pracodawcy formułują zdecydowanie częściej niż w poprzednich edycjach badań. W maju 2007 r. podobnego zdania było 22,1% ankietowanych, w listopadzie 2007 r. – 36,7%, w maju 2008 r. – 41,9%, a w listopadzie 2008 r. – 62,1%.

Co piąty pracodawca (20,2%) sądzi, że spodziewane odejścia pracowników z powodu wyjazdów zarobkowych za granicę będą jedynie nieznacznie oddziaływać na politykę płacową w przedsiębiorstwie. W poprzednich badaniach opinię taką zgłaszał zbliżony odse-

tek respondentów: 25,8% – w maju 2007 r., 23,6% – w listopadzie 2007 r., 27,7% – w maju 2008 r. i 23,3% w listopadzie 2008 r. O średnim wpływie migracji zarobkowych przekonany jest co dwunasty pracodawca – 8,4% (w maju 2007 r. – 23,1%, w listopadzie 2007 r. – 26,0%, w maju 2008 r. – 21,4%, w listopadzie 2008 r. – 10,9%). Tylko 0,6% respondentów, którzy przewidują podwyżki wynagrodzeń, twierdzi, że będą one spowodowane przede wszystkim zamiarem zatrzymania w kraju pracowników chcących wyjechać do pracy za granicę. Jest to odsetek znacznie mniejszy niż w maju 2007 r. (28,1%), listopadzie 2007 r. (12,7%) i maju 2008 r. (7,4%). W poprzedniej edycji badań, w listopadzie 2008 r., było to 1,2%.

Prawie jedna czwarta bezrobotnych (23,4%) wyjeżdżała w poszukiwaniu pracy za granicę. W przypadku zdecydowanej większości poszukiwania te zakończyły się sukcesem (93,8%). Próby znalezienia pracy przez co szesnastego respondenta okazały się bezskuteczne (6,2%). Rozkład odpowiedzi we wcześniejszych edycjach badań kształtował się następująco: w maju 2007 r. – odpowiednio 90,4% oraz 9,6%, w listopadzie 2007 r. – 91,1% oraz 8,9%, w maju 2008 r. – 90,8% i 9,2%, w listopadzie 2008 r. – 91,9% i 8,1%.

Wyjazd w poszukiwaniu pracy rozważa obecnie 12,7% badanych bezrobotnych. W maju 2007 r. zamiar wyjazdu za granicę sygnalizowało 17,7% ankietowanych, w listopadzie 2007 r. – 15,0%, w maju 2008 r. – 12,1%, a w listopadzie 2008 r. – 10,2%.

Spośród tych bezrobotnych, którzy deklarują zamiar migracji zarobkowej, w kraju pozostałoby 92,5%, pod warunkiem uzyskania od miejscowego pracodawcy przeciętnego wynagrodzenia w kwocie 2364 zł netto. Oczekiwania płacowe respondentów w tym zakresie były najniższe spośród wszystkich dotąd przeprowadzonych badań. W stosunku do maja 2007 r. obniżyły się o 4,0%, do listopada 2007 r. – o 8,3%, do maja 2008 r. – o 6,3%, a do listopada 2008 r. – o 10,2%.

W dalszym ciągu zmniejsza się liczba pracodawców, którzy informują, że w okresie ostatnich sześciu miesięcy mieli trudności ze znalezieniem nowych pracowników. Obecnie już tylko co czwarty respondent sygnalizuje ten problem (25,6%), podczas gdy w maju 2007 r. zgłaszało go ponad dwie trzecie pracodawców (69,8%), w listopadzie 2007 r. ponad połowa ankietowanych (53,9%), w maju 2008 r. niewiele mniej niż połowa (48,2%), a w listopadzie było to 41,7% respondentów.

O planach zwiększenia zatrudnienia poinformowała nieco ponad jedna piąta respondentów (22,0%). To mniej niż w poprzednich edycjach badań, kiedy to podobne zamierzenia sygnalizowało odpowiednio 49,2% (październik 2006 r. – dotyczy najbliższych dwunastu miesięcy), 47,5% (maj 2007 r.), 40,7% (listopad 2007 r. i maj 2008 r.) oraz 27,8% (listopad 2008 r.) respondentów.

Większość pracodawców (70,8%) zamierza w okresie najbliższych sześciu miesięcy utrzymać zatrudnienie na tym samym poziomie. W poprzednich edycjach badań było to: 46,5% (październik 2006 r. – w tej edycji pytanie dotyczyło najbliższych dwunastu miesięcy), 48,7% (maj 2007 r.), 56,2% (listopad 2007 r.), 56,4% (maj 2008 r.) i 65,3% (listopad 2008 r.).

Co piętnasty pracodawca (6,7%) przewiduje zwolnienia w swoim przedsiębiorstwie. W październiku 2006 r. było to 4,2% respondentów (projekcja dla 12 miesięcy), w maju 2007 r. – 3,3%, w listopadzie 2007 r. i maju 2008 r. – 2,8% oraz w listopadzie 2008 r. – 6,5%.

Dwie trzecie pracodawców (67,8%) nie przewiduje odejść z pracy tych pracowników, na których przedsiębiorstwu zależy. W poprzednich edycjach badań odsetek ten kształtował się następująco: 51,7% w październiku 2006 r., 48,6% w maju 2007 r., 51,4% w listopadzie 2007 r., 57,4% w maju 2008 r. oraz 64,3% w listopadzie 2008 r.

W dalszym ciągu zwiększa się odsetek pracodawców, którzy przewidują wzrost stopy bezrobocia. W maju 2007 r. odsetek ten wynosił 3,6%, w listopadzie 2007 r. – 3,0%, w maju 2008 r. – 4,7%, w listopadzie 2008 r. – 39,2%, a obecnie aż 55,2%.

Okolo jedna czwarta respondentów (25,3%) sądzi obecnie, że bezrobocie w najbliższym czasie utrzyma się na dotychczasowym poziomie. W maju i listopadzie 2007 r. przekonanych o tym było (odpowiednio) 24,5% i 31,9% respondentów, a w maju i listopadzie 2008 r. – po 34,6% ankietowanych.

Mniej pracodawców, niż w poprzednich edycjach badań, uważa, że stopa bezrobocia spadnie (7,9%). W maju 2007 r. podobnego zdania było 56,1% respondentów, w listopadzie 2007 r. – 49,6%, w maju 2008 r. – 48,3%, a w listopadzie 2008 r. – 12,5%.

W porównaniu z poprzednimi edycjami badań nieznacznie zmienił się odsetek bezrobotnych, którzy uważają, że część osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy jako bezrobotni, pracuje nielegalnie zarobkowo. W maju 2007 r. było to 45,8%, w listopadzie 2007 r. – 44,6%, w maju 2008 r. – 47,3%, w listopadzie 2008 r. – 47,2%, a obecnie – 47,6% respondentów.

W okresie sześciu miesięcy poprzedzających badania urząd pracy przedstawił ofertę zatrudnienia jednej trzeciej ankietowanych (33,3%). W maju 2007 r. ofertę pracy z urzędu pracy otrzymało 26,3% respondentów, w listopadzie 2007 r. – 30,0%, w maju 2008 r. – 38,3%, natomiast w listopadzie 2008 r. – 36,8%. Co siódmy bezrobotny (14,9%) w ogóle nie zainteresował się złożoną mu przez urząd pracy propozycją zatrudnienia. W październiku 2006 r. było to 16,8% bezrobotnych, w maju 2007 r. – 20,8%, w listopadzie 2007 r. – 16,5%, w maju 2008 r. – 19,6%, a w listopadzie 2008 r. – 16,2%. Najczęściej wymienianym przez ankietowanych powodem odrzucenia oferty pracy było zbyt niskie proponowane wynagrodzenie. W obecnych badaniach było to 32,2% wskazań, natomiast w maju 2007 r. – 32,9%, w listopadzie 2007 r. – 30,2%, w maju 2008 r. – 40,8%, a w listopadzie 2008 r. – 28,0%.

Obecnie 34,8% respondentów jest przekonanych, że znajdzie pracę w najbliższych miesiącach. Podobnego zdania było 34,5% respondentów w maju 2007 r., 34,6% – w listopadzie 2007 r., 36,1% – w maju 2008 r. i 37,1% – w listopadzie 2008 r.

Wzrasta gotowość respondentów do podjęcia pracy, gdyby miała się rozpocząć w ciągu najbliższego tygodnia. Wskaźnik ten wynosi 86,5% respondentów. W poprzednich edycjach badań było to odpowiednio 82,6% (maj 2007 r.), 82,2% (listopad 2007 r.), 81,0% (maj 2008 r.) oraz 81,1% (listopad 2008 r.).

1

Charakterystyka badań

Celem badań było zebranie opinii i przewidywań pracodawców oraz bezrobotnych dotyczących: 1) oczekiwań płacowych pracobiorców, 2) gotowości pracodawców do ulegania naciskom płacowym, 3) zmian w produktywności pracy, 4) wpływu migracji zarobkowej na wybrane aspekty krajowego rynku pracy, 5) ruchu kadrowego i aktywności zawodowej bezrobotnych, 6) reakcji przedsiębiorstw na obecny kryzys gospodarczy.

Była to szósta edycja badań ankietowych krajowego rynku pracy, prowadzonych przez Narodowy Bank Polski. Wcześniejsze edycje zostały przeprowadzone w następujących terminach: październik 2006, maj 2007, listopad 2007, maj 2008, listopad 2008. Badania ankietowe krajowego rynku pracy poprzedzono badaniami świętokrzyskiego rynku pracy w lutym i marcu 2006 r. przy pomocy techniki wywiadu zestandaryzowanego.

Powtarzające się pytania ankietowe w kolejnych edycjach badań krajowego rynku pracy pozwalają na dokonywanie analiz porównawczych zebranych informacji przy uwzględnieniu perspektywy czasowej – zwłaszcza, że wszystkie edycje przeprowadzono na próbach badawczych wyłonionych według tych samych zasad.

Badania terenowe zostały przeprowadzone w maju 2009 r. we wszystkich województwach. W zależności od województwa badaniami zostały objęte trzy lub pięć powiatów. Był to jeden lub dwa powiaty o wskaźniku bezrobocia niższym niż przeciętna stopa bezrobocia w województwie (według stanu na koniec marca 2009 r.), jeden lub dwa powiaty o wskaźniku bezrobocia wyższym niż przeciętna stopa bezrobocia w województwie oraz stołeczny powiat grodzki. Stołeczne powiaty grodzkie charakteryzują się niską stopą bezrobocia.

Badaniami objęto: próbę bezrobotnych liczącą 2000 respondentów oraz próbę pracodawców liczącą 1600 przedsiębiorstw. Struktura próby bezrobotnych według czasu pozostawania na bezrobociu jest następująca: do sześciu miesięcy – 51,8%; od sześciu do dwunastu miesięcy – 14,3%; powyżej dwunastu miesięcy – 33,9 %. Struktura pracodawców według wielkości przedsiębiorstw jest następująca: mikro – 40,7%, małe – 32,2%, średnie – 19,5% i duże – 7,6%. Ogółem w badanych przedsiębiorstwach było zatrudnionych 133 702 pracowników.

Dobór prób badawczych miał charakter celowo-warstwowy. Próby są wysoce reprezentatywne z punktu widzenia istotnych dla badań zmiennych niezależnych. Załączniki nr 1, 2 i 3 zawierają opis organizacji badań terenowych, zasady doboru prób badawczych oraz charakterystykę prób badawczych.

W wyniku analizy zebranych materiałów powstał raport syntetyczny, który dotyczy polskiego rynku pracy, oraz 16 raportów na temat wojewódzkich rynków pracy.

2

Wynagrodzenia

2.1. Wynagrodzenia w opiniach pracodawców

Według pracodawców oczekiwania płacowe osób świadczących już pracę są uwarunkowane ich przynależnością do określonej grupy społeczno-zawodowej.

Ponad jedna trzecia pracodawców (38,5%) uważa, że wysokiej klasy specjaliści, którzy świadczą już pracę, będą skłonni ją kontynuować bądź podjąć pracę u innego pracodawcy, pod warunkiem uzyskania wynagrodzenia trochę wyższego lub zdecydowanie wyższego niż sześć miesięcy temu. Podobną opinię w odniesieniu do robotników wykwalifikowanych wyraża więcej niż jedna czwarta pracodawców (27,5%), a w przypadku robotników niewykwalifikowanych – co szósty pracodawca (15,6%).

Około jedna trzecia pracodawców (35,9%) jest zdania, że oczekiwania płacowe wysokiej klasy specjalistów są zbliżone do poziomu wynagrodzeń sprzed sześciu miesięcy. O stabilizacji oczekiwań płacowych robotników wykwalifikowanych i robotników niewykwalifikowanych, na poziomie sprzed sześciu miesięcy, przeświadczony jest prawie co drugi pracodawca (odpowiednio 45,2% i 42,0%).

Znacznie mniejszy odsetek pracodawców uważa, że aspiracje płacowe osób świadczących już pracę są trochę niższe lub zdecydowanie niższe niż sześć miesięcy temu. Sądzi tak: co trzynasty pracodawca (7,6%) – w przypadku wysokiej klasy specjalistów; co dziesiąty pracodawca (10,5%) – w przypadku robotników wykwalifikowanych; co piąty pracodawca (19,5%) – w przypadku robotników niewykwalifikowanych.

Oczekiwań płacowych ze strony wyżej wymienionych grup zatrudnionych już osób nie potrafi oszacować odpowiednio: 16,7%, 15,0% i 19,9% pracodawców (tabela 1).

Porównanie opinii pracodawców, artykułowanych w bieżącej edycji badań, z wynikami uzyskanymi we wcześniejszych badaniach wskazuje na widoczne osłabienie presji płacowej ze strony osób już zatrudnionych – i to we wszystkich kategoriach społeczno-zawodowych.

Tabela 1

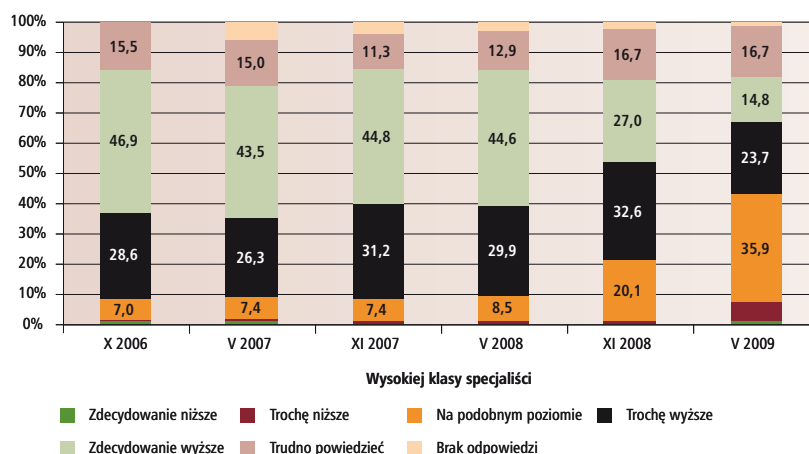
Opinie pracodawców na temat wynagrodzenia, za które osoby świadczące już pracę są skłonne kontynuować pracę u dotychczasowego pracodawcy lub podjąć pracę u innego pracodawcy (na podstawie badań przeprowadzonych w maju 2009 r.) (w %)

Kategorie odpowiedzi	Wysokiej klasy specjaliści	Robotnicy wykwalifikowani	Robotnicy niewykwalifikowani
Zdecydowanie niższe niż 6 miesięcy temu	1,1	1,0	4,7
Trochę niższe niż 6 miesięcy temu	6,5	9,5	14,8
Zbliżone do wynagrodzeń sprzed 6 miesięcy	35,9	45,2	42,0
Trochę wyższe niż 6 miesięcy temu	23,7	22,0	12,3
Zdecydowanie wyższe niż 6 miesięcy temu	14,8	5,5	3,3
Trudno powiedzieć	16,7	15,0	19,9
Brak odpowiedzi	1,4	1,8	3,0
Ogółem	100,0	100,0	100,0

Udział pracodawców, którzy uważają, że roszczenia płacowe zgłaszane przez wysokiej klasy specjalistów są wyższe niż sześć miesięcy temu wynosił w październiku 2006 r. – 75,5%, w maju 2007 r. – 69,8%, w listopadzie 2007 r. – 76,0%, w maju 2008 r. – 74,5%, w listopadzie 2008 r. – 59,6%, a w maju 2009 r. – 38,5%. Podobnego zdania w odniesieniu do robotników wykwalifikowanych było w październiku 2006 r. – 75,2% pracodawców, w maju 2007 r. – 68,5%, w listopadzie 2007 r. – 74,0%, w maju 2008 r. – 71,7%, w listopadzie 2008 r. – 53,8%, podczas gdy w maju 2009 r. – już tylko 27,5% pracodawców. Na wyższe aspiracje płacowe robotników niewykwalifikowanych wskazywało natomiast w październiku 2006 r. – 45,4% pracodawców, w maju 2007 r. – 50,5%, w listopadzie 2007 r. – 53,8%, w maju 2008 r. – 51,6%, w listopadzie 2008 r. – 37,4%, a w maju 2009 r. zaledwie 15,6% pracodawców (wykresy 4, 5 i 6).

Wykres 4

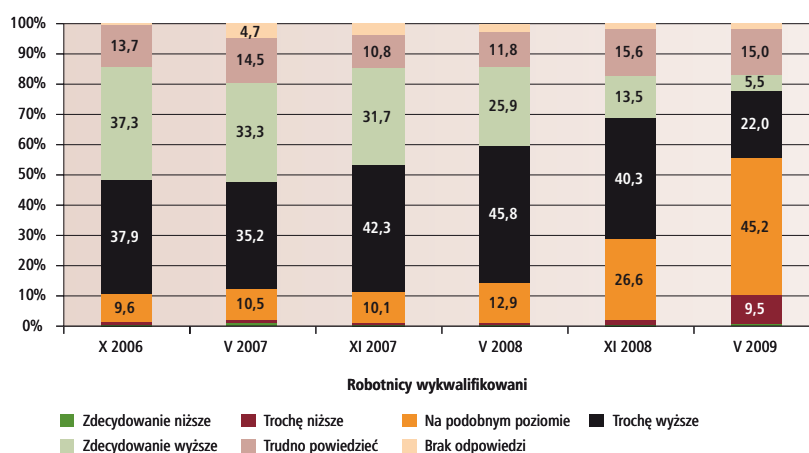
Oczekiwanie płacowe ze strony świadczących już pracę wysokiej klasy specjalistów (w ocenie pracodawców)

* W październiku 2006 r. pracodawcy byli proszeni o ocenę oczekiwań płacowych osób świadczących już pracę w relacji do poprzedniego roku, natomiast w następnych edycjach badań – w odniesieniu do stanu sprzed sześciu miesięcy.

Wykres 5

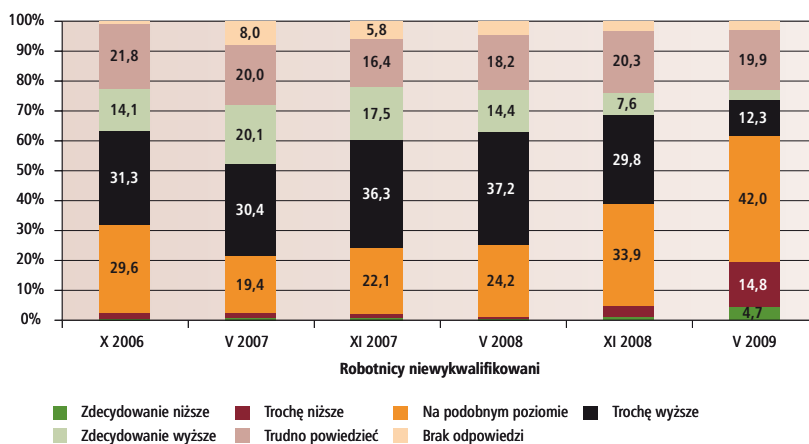
Oczekiwanie płacowe ze strony świadczących już pracę robotników wykwalifikowanych (w ocenie pracodawców)

* W październiku 2006 r. pracodawcy byli proszeni o ocenę oczekiwań płacowych osób świadczących już pracę w relacji do poprzedniego roku, natomiast w następnych edycjach badań – w odniesieniu do stanu sprzed sześciu miesięcy.

Wykres 6

Oczekiwanie płacowe ze strony świadczących już pracę robotników niewykwalifikowanych (w ocenie pracodawców)

* W październiku 2006 r. pracodawcy byli proszeni o ocenę oczekiwań płacowych osób świadczących już pracę w relacji do poprzedniego roku, natomiast w następnych edycjach badań – w odniesieniu do stanu sprzed sześciu miesięcy.

Pracodawcy są zdania, że oczekiwania płacowe bezrobotnych, podobnie jak mających pracę, zależą od kategorii społeczno-zawodowej, którą dane osoby reprezentują.

Ponad jedną piątą pracodawców (21,7%) twierdzi, że bezrobotni wysokiej klasy specjaliści liczą na wynagrodzenie wyższe niż sześć miesięcy temu. Takie same postulaty płacowe, według co szóstego pracodawcy (17,3%) zgłaszają bezrobotni robotnicy wykwalifikowani, a zdaniem co dziewiątego pracodawcy (10,7%) – bezrobotni robotnicy niewykwalifikowani.

Około jedna trzecia pracodawców uważa, że wymagania płacowe osób bezrobotnych są zbliżone do tych sprzed sześciu miesięcy. Utrzymuje tak: w odniesieniu do bezrobotnych wysokiej klasy specjalistów – 36,4% pracodawców; do bezrobotnych robotników wykwalifikowanych – 37,4% pracodawców; do bezrobotnych robotników niewykwalifikowanych – 31,6% pracodawców.

Znaczny odsetek pracodawców jest przekonany, że bezrobotni zgodzą się podjąć pracę za wynagrodzenie niższe niż sześć miesięcy temu. W przypadku bezrobotnych wysokiej klasy specjalistów opinię taką wyraża 17,5% pracodawców, w przypadku bezrobotnych robotników wykwalifikowanych – prawie jedna czwarta pracodawców (23,3%), a w przypadku bezrobotnych robotników niewykwalifikowanych – prawie co trzeci pracodawca (30,6%).

Zdania na temat aspiracji płacowych bezrobotnych wysokiej klasy specjalistów oraz bezrobotnych robotników niewykwalifikowanych nie ma mniej niż jedna czwarta pracodawców (odpowiednio 23,2% i 24,5%), a odnośnie do bezrobotnych robotników wykwalifikowanych – jedna piąta pracodawców (20,5%) (tabela 2).

Zestawienie wypowiedzi pracodawców zebranych podczas pięciu ostatnich edycji badań pokazuje, że podobnie jak w przypadku osób zatrudnionych, nastąpiło znaczne osłabienie roszczeń płacowych zgłaszanych przez bezrobotnych reprezentujących wszystkie grupy społeczno-zawodowe.

O wyższych aspiracjach płacowych bezrobotnych wysokiej klasy specjalistów przeświadczonych było w maju 2007 r. – 55,2% pracodawców, w listopadzie 2007 r. – 56,8%, w maju 2008 r. – 54,2%, w listopadzie 2008 r. – 39,9%, natomiast w maju 2009 r. – 21,7% pracodawców. Na wyższe oczekiwania płacowe bezrobotnych robotników wykwalifikowanych wskazywało w maju 2007 r. – 52,4% respondentów, w listopadzie 2007 r.

– 54,2%, w maju 2008 r. – 50,5%, w listopadzie 2008 r. – 34,6%, a w maju 2009 r. – 17,3% respondentów. Podobną opinię odnośnie do bezrobotnych robotników niewykwalifikowanych prezentowało w maju 2007 r. – 40,0% przedsiębiorców, w listopadzie 2007 r. – 40,3%, w maju 2008 r. – 38,1%, w listopadzie 2008 r. – 25,0%, a w maju 2009 r. – już tylko 10,7% przedsiębiorców (wykresy 7,8 i 9).

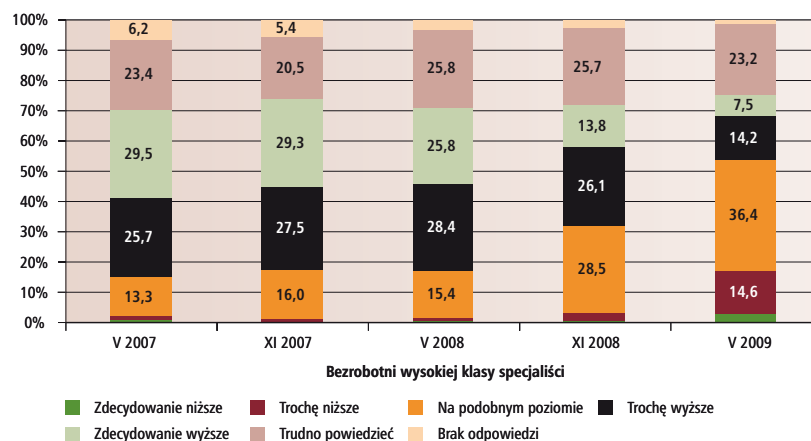
Tabela 2

Wysokość wynagrodzenia, za które osoby bezrobotne są skłonne podjąć pracę w powiecie, w którym działa firma (na podstawie badań opinii pracodawców przeprowadzonych w maju 2009 r.) (w %)

Kategorie odpowiedzi Podejmę pracę za wynagrodzenie:	Bezrobotni wysokiej klasy specjalści	Bezrobotni robotnicy wykwalifikowani	Bezrobotni robotnicy niewykwalifikowani
Zdecydowanie niższe niż 6 miesięcy temu	2,9	3,7	9,1
Trochę niższe niż 6 miesięcy temu	14,6	19,6	21,5
Zbliżone do wynagrodzeń sprzed 6 miesięcy	36,4	37,4	31,6
Trochę wyższe niż 6 miesięcy temu	14,2	13,3	8,2
Zdecydowanie wyższe niż 6 miesięcy temu	7,5	4,0	2,5
Trudno powiedzieć	23,2	20,5	24,5
Brak odpowiedzi	1,3	1,6	2,6
Ogółem	100,0	100,0	100,0

Wykres 7

Oczekiwanie płacowe bezrobotnych wysokiej klasy specjalistów (w ocenie pracodawców)

Warto również podkreślić, że pracodawcy we wszystkich dotychczasowych edycjach badań częściej informowali o wyższych oczekiwaniach płacowych osób już zatrudnionych, niż bezrobotnych.

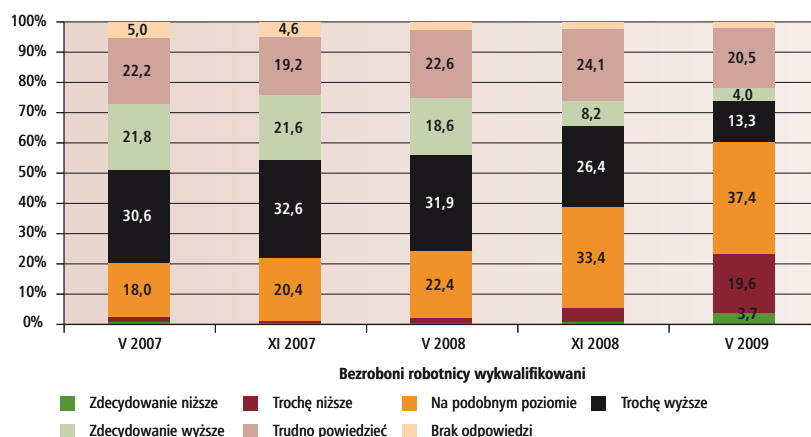
Z wypowiedzi pracodawców wynika, że w ciągu najbliższych miesięcy będą ulegać presji płacowej w zdecydowanie mniejszym stopniu niż deklarowali to we wcześniejszych edycjach badań.

W październiku 2006 r. ponad połowa pracodawców (57,3%) przewidywała wzrost przeciętnego wynagrodzenia w zarządzanych przez siebie przedsiębiorstwach (przewidywania pracodawców w tej edycji badań dotyczyły jednak najbliższych dwunastu miesięcy, natomiast w kolejnych edycjach badań pytano pracodawców o prognozy na naj-

blisze sześć miesięcy). W maju i listopadzie 2007 r. prawie co drugi pracodawca (odpowiednio 49,0% i 48,4%) zapowiadał podwyżki wynagrodzeń w kierowanym przez siebie przedsiębiorstwie. Z kolei w maju 2008 r. podobne deklaracje złożyła ponad jedna trzecia pracodawców (35,6%), w listopadzie 2008 r. – ponad jedna czwarta (27,1%), a w ostatniej edycji badań – jedynie co dziewiąty pracodawca (11,1%).

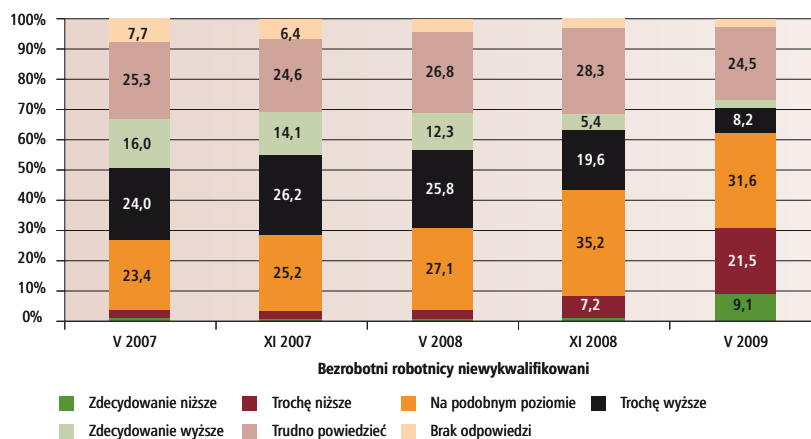
Wykres 8

Oczekiwania płacowe bezrobotnych robotników wykwalifikowanych (w ocenie pracodawców)

Wykres 9

Oczekiwania płacowe bezrobotnych robotników niewykwalifikowanych (w ocenie pracodawców)

Obecnie zdecydowanie więcej pracodawców, niż w poprzednich edycjach badań, jest przekonanych o utrzymaniu w ciągu najbliższych miesięcy przeciętnych wynagrodzeń w swoich przedsiębiorstwach na poziomie zbliżonym do dotychczasowego.

W październiku 2006 r. była to prawie jedna trzecia pracodawców (30,6%), w maju i listopadzie 2007 r. – 39,3%, w maju 2008 r. – nieco ponad połowa (52,8%), w listopadzie 2008 r. – mniej niż dwie trzecie (61,3%), a w bieżącej edycji badań – aż trzy czwarte pracodawców (74,4%).

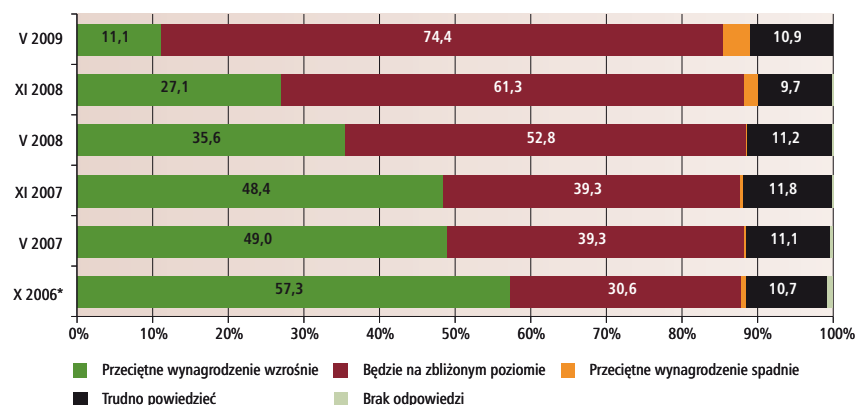
Niewielki odsetek pracodawców, choć większy w porównaniu z poprzednimi okresami objętymi badaniami, jest zdania, że w najbliższych miesiącach nastąpi spadek przeciętnych wynagrodzeń.

W październiku 2006 r. odsetek ten wynosił 0,6%, w maju 2007 r. – 0,3%, w listopadzie 2007 r. – 0,4%, w maju 2008 r. – 0,2%, w listopadzie 2008 r. – 1,8%, a obecnie – 3,6%.

Podobnie jak we wcześniejszych edycjach badań co dziewiąty pracodawca nie potrafi przewidzieć kierunku zmian wynagrodzeń w swoim przedsiębiorstwie (w październiku 2006 r. – 10,7%, w maju 2007 r. – 11,1%, w listopadzie 2007 r. – 11,8%, w maju 2008 r. – 11,2%, w listopadzie 2008 r. – 9,7%, w maju 2009 r. – 10,9%) (wykres 10).

Wykres 10

Przewidywania pracodawców na temat kształtowania się przeciętnego wynagrodzenia w kierowanych przez nich przedsiębiorstwach (w ciągu najbliższych 6 miesięcy)

* W ciągu najbliższych dwunastu miesięcy.

Pracodawców, którzy przewidują w ciągu najbliższych sześciu miesięcy wzrost przeciętnych wynagrodzeń (11,1% respondentów), poproszono o oszacowanie skali planowanych podwyżek w kierowanych przez nich przedsiębiorstwach.

Największy odsetek respondentów (44,3%) przypuszcza, że wzrost wynagrodzeń zamknie się w przedziale od 5% do 10%. Prawie tyle samo (43,8%) sądzi, że będzie to wzrost mniejszy niż 5%. Co ósmy ankietowany (11,9%) uważa, że wynagrodzenia w kierowanych przez nich przedsiębiorstwach wzrosną o więcej niż 10%.

O podwyżkach wynagrodzeń przekraczających 10% najczęściej informowali pracodawcy reprezentujący sekcję handel i naprawy (14,5% respondentów z tej sekcji). Z kolei najmniej wypowiedzi dotyczących wspomnianej skali podwyżek uzyskano od przedstawicieli przemysłu (8,3% respondentów z tej sekcji) (tabela 3).

Pracodawcy, którzy przewidują wzrost wynagrodzeń (to jest 11,1% respondentów), uważają, że będzie to wzrost średnio o 8,2%. W maju 2007 r. podobnego zdania było 49,0% respondentów, którzy prognozowali wzrost wynagrodzeń – przeciętnie o 12,3%. W listopadzie 2007 r. było to odpowiednio: 48,4% respondentów, wzrost wynagrodzeń – przeciętnie o 12,7%; w maju 2008 r. – 35,6% respondentów, wzrost wynagrodzeń – przeciętnie o 10,8%; w listopadzie 2008 r. – 27,1% respondentów, wzrost wynagrodzeń – przeciętnie o 9,3%.

Tabela 3

Przewidywany przez pracodawców wzrost przeciętnych wynagrodzeń w badanych przedsiębiorstwach (w ciągu najbliższych 6 miesięcy) (w %)

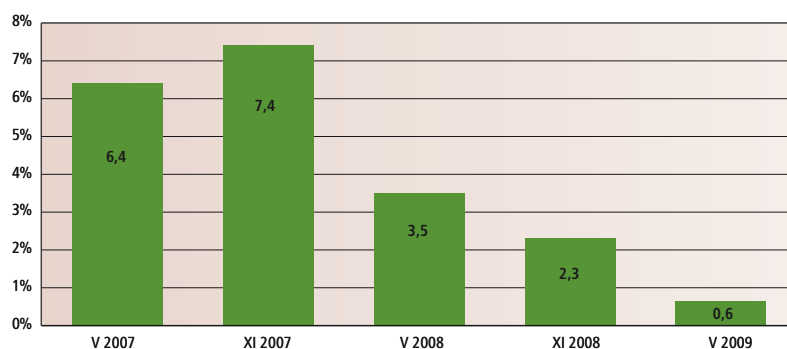
Przewidywany wzrost wynagrodzeń (o ile procent?)	Sektory według PKD				
	Przemysł	Budownictwo	Handel i naprawy	Pozostałe usługi rynkowe	Ogółem
Do 5%	58,4	45,5	43,5	38,2	43,8
Od 5% do 10%	33,3	40,9	41,9	51,5	44,3
Powyżej 10%	8,3	13,6	14,5	10,3	11,9
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Dane zawarte w tabeli nie uwzględniają braków odpowiedzi. Na 178 respondentów, których dotyczyło pytanie, nie odpowiedziało 2.

Po uwzględnieniu tych pracodawców, którzy przypuszczają, że wynagrodzenia w ich przedsiębiorstwach pozostaną na zbliżonym poziomie (74,4%) lub nastąpi ich spadek (3,6%) – uśredniony przewidywany wzrost przeciętnych wynagrodzeń, zważony liczbą zatrudnionych w badanych przedsiębiorstwach, **wynosi 0,6%** (wobec 6,4% w maju 2007 r., 7,4% w listopadzie 2007 r., 3,5% w maju 2008 r. i 2,3% w listopadzie 2008 r.) (wykres 11).

Wykres 11

Przeciętny przewidywany wzrost wynagrodzeń w badanych przedsiębiorstwach w ciągu najbliższych 6 miesięcy (średnia ważona przy uwzględnieniu wielkości zatrudnienia)

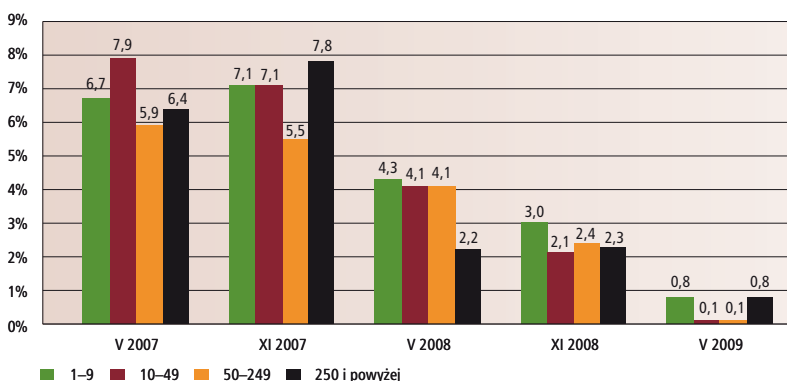
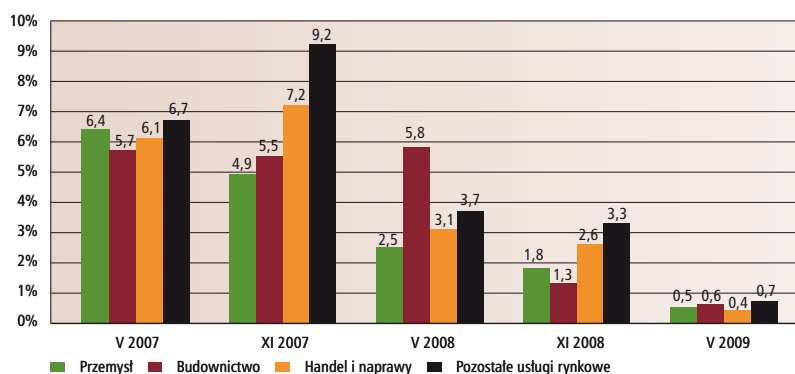
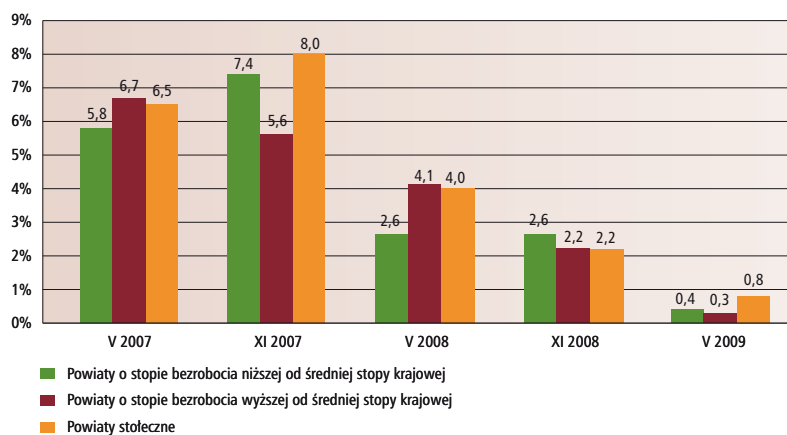
Największy przeciętny wzrost wynagrodzeń w ciągu najbliższych sześciu miesięcy, zdaniem pracodawców, będzie miał miejsce w przedsiębiorstwach zlokalizowanych w stołecznych powiatach grodzkich (podobnie jak w listopadzie 2007 r.). W maju 2007 r. i w maju 2008 r. największe podwyżki były planowane przez respondentów z powiatów o stopie bezrobocia wyższej od średniej krajowej, natomiast w listopadzie 2008 r. – przez pracodawców z powiatów o niskiej stopie bezrobocia. Z uwagi na sekcję gospodarki, największy wzrost przeciętnych wynagrodzeń sygnalizują, podobnie jak w maju i listopadzie 2007 r. oraz listopadzie 2008 r., pracodawcy reprezentujący pozostałe usługi rynkowe (w maju 2008 r. byli to przedstawiciele budownictwa). Z kolei wśród pracodawców sklasyfikowanych według wielkości przedsiębiorstwa największe podwyżki w ciągu najbliższych sześciu miesięcy prognozują pracodawcy kierujący dużymi przedsiębiorstwami, zatrudniającymi 250 i więcej pracowników (podobnie było w listopadzie 2007 r.) oraz, tak jak w maju i listopadzie 2008 r., mikroprzedsiębiorcy zatrudniający do 9 osób (wykres 12).

Najmniejszy przeciętny wzrost wynagrodzeń w ciągu najbliższych sześciu miesięcy przewidują pracodawcy z powiatów o stopie bezrobocia wyższej od średniej krajowej. Takie same

wyniki uzyskano w listopadzie 2007 r. i listopadzie 2008 r. (w tej edycji badań identyczną skalę podwyżek planowali także pracodawcy ze stołecznych powiatów grodzkich). W maju 2007 r. i maju 2008 r. najmniej przeciętny wzrost wynagrodzeń zakładali pracodawcy, którzy mają siedzibę w powiatach o niskiej stopie bezrobocia. Uwzględniając sekcje gospodarki – wynagrodzenia najmniej wzrosną w handlu i naprawach. W maju 2007 r. i listopadzie 2008 r. najmniejsze podwyżki deklarowali pracodawcy reprezentujący budownictwo, z kolei w listopadzie 2007 r. i maju 2008 r. – przedsiębiorcy, którzy działają w przemyśle. Ze względu na wielkość przedsiębiorstwa najmniej wzrost przeciętnych wynagrodzeń wskazują pracodawcy zatrudniający od 50 do 249 osób (podobnie jak w maju i listopadzie 2007 r.) oraz przedsiębiorcy mali, którzy zatrudniają od 10 do 49 pracowników (podobnie w listopadzie 2008 r.). W maju 2008 r. najmniej wzrost wynagrodzeń zakładali pracodawcy zarządzający dużymi przedsiębiorstwami (zatrudniającymi 250 i więcej osób) (wykres 12).

Wykres 12

Przeciętny przewidywany wzrost wynagrodzeń w badanych przedsiębiorstwach według siedziby przedsiębiorstw oraz sekcji (w ciągu najbliższych 6 miesięcy)

Wyniki dotychczasowych edycji badań rynku pracy wskazują, że brak jest jednoznacznej zależności pomiędzy wysokością planowanych przez pracodawców podwyżek wynagrodzeń a stopą bezrobocia w badanych powiatach oraz wielkością przedsiębiorstwa mierzoną liczbą zatrudnionych pracowników. Można z kolei zauważyć pewien związek pomiędzy sekcją gospodarki, w której działają pracodawcy, a przewidywaną przez nich skalą podwyżek. Spośród pięciu ostatnich edycji badań – w czterech (w maju i listopadzie 2007 r. oraz w listopadzie 2008 r. i w maju 2009 r.) – największy procentowo wzrost przeciętnego wynagrodzenia w swoich przedsiębiorstwach zakładali pracodawcy reprezentujący pozostałe usługi rynkowe. Wydaje się, że przyczyną takich prognoz może być stosunkowo niski poziom wynagrodzeń oferowanych w niektórych sekcjach usług rynkowych (efekt bazy). W takim przypadku nawet niewielki nominalny wzrost płac daje w efekcie znaczny odsetek wzrostu wynagrodzenia.

Tabela 4

Przyczyny przewidywanego wzrostu wynagrodzeń w badanych przedsiębiorstwach w kolejnych edycjach badań – w ocenie pracodawców (w %)

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Żądania pracowników	8,9	13,4	12,7	16,9	13,9	10,4
Coroczna waloryzacja (wynikająca np. z układu zbiorowego)	13,6	8,5	12,4	11,0	18,0	16,0
Chęć zatrzymania najlepszych pracowników	32,3	30,2	30,8	29,4	27,2	27,1
Dobre wyniki przedsiębiorstwa	31,0	21,1	20,3	18,0	17,5	23,7
Podwyżki w innych przedsiębiorstwach w regionie	11,3	14,1	11,2	12,0	8,6	5,0
Wzrost wydajności pracy pracowników	b.d.	10,1	10,3	10,5	10,5	14,4
Inne przyczyny	1,7	2,1	2,2	1,6	2,5	1,7
Brak odpowiedzi	1,1	0,4	0,3	0,6	1,8	1,7
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

W maju 2009 r. najistotniejszym powodem skłaniającym pracodawców do podwyżki wynagrodzeń był w dalszym ciągu zamiar zatrzymania najlepszych pracowników. Z edycji na edycję badań następuje jednak nieznaczny spadek odsetka wskazań na tę przyczynę wzrostu wynagrodzeń. W październiku 2006 r. odsetek ten wynosił 32,3%, w maju 2007 r. – 30,2%, w listopadzie 2007 r. – 30,8%, w maju 2008 r. – 29,4%, w listopadzie 2008 r. – 27,2%, a obecnie – 27,1% wskazań respondentów.

Jako kolejną przesłankę wzrostu płac pracodawcy wymieniają dobre wyniki finansowe kierowanych przez nich przedsiębiorstw (wyjątek stanowi edycja badań z listopada 2008 r. – wówczas respondenci częściej wskazywali na coroczną waloryzację, wynikającą np. z układu zbiorowego). W bieżącej edycji badań niemal jedna czwarta wskazań pracodawców (23,7%) na przyczyny planowanego wzrostu wynagrodzeń w ich przedsiębiorstwach dotyczyła dobrych wyników finansowych przedsiębiorstw. Jest to największy odsetek wskazań od października 2006 r., kiedy to na tę przesłankę wskazywał prawie co trzeci pracodawca (31,0%). Dla porównania: w maju 2007 r. było to 21,1% wskazań, w listopadzie 2007 r. – 20,3%, w maju 2008 r. – 18,0% i w listopadzie 2008 r. – 17,5% wskazań. W tym miejscu warto jednak przypomnieć, że w maju 2009 r. zmniejszył się znacznie odsetek respondentów, którzy planują podwyżki płac w ciągu najbliższych sześciu miesięcy. Obecnie jedynie co dziewiąty pracodawca (11,1%) zapowiada wzrost wynagrodzeń w swoim przedsiębiorstwie, podczas gdy w maju i listopadzie 2007 r. plany takie deklarował prawie co drugi respondent (odpowiednio 49,0% i 48,4%), w maju 2008 r. – ponad jedna trzecia respondentów (35,6%), w listopadzie 2008 r. – ponad jedna czwarta respondentów (27,1%).

Pracodawcy wśród czynników wzrostu wynagrodzeń często wymieniają również coroczną waloryzację (16,0% wskazań w maju 2009 r. wobec 13,6% – w październiku 2006 r., 8,5% – w maju 2007 r., 12,4% – w listopadzie 2007 r., 11,0% – w maju 2008 r. i 18,0% – w listopadzie 2008 r.) oraz żądania pracowników (10,4% wskazań w maju 2009 r. wobec 8,9% – w październiku 2006 r., 13,4% – w maju 2007 r., 12,7% – w listopadzie 2007 r., 16,9% – w maju 2008 r. i 13,9% – w listopadzie 2008 r.).

Natomiast respondenci w mniejszym stopniu, niż to miało miejsce we wcześniejszych edycjach badań, skłonni są do zwiększania wynagrodzeń z powodu podwyżek płac w innych przedsiębiorstwach w regionie (5,0% wskazań w maju 2009 r. wobec 11,3% – w październiku 2006 r., 14,1% – w maju 2007 r., 11,2% – w listopadzie 2007 r., 12,0% – w maju 2008 r. oraz 8,6% – w listopadzie 2008 r.).

Z kolei więcej pracodawców, w odniesieniu do czterech ostatnich edycji badań, upatruje przyczyn podwyżek płac we wzroście wydajności pracy. Obecnie jest to co siódmy przedsiębiorca (14,4% wskazań), podczas gdy w poprzednio badanych okresach był to co dziesiąty pracodawca (10,1% wskazań w maju 2007 r., 10,3% w listopadzie 2007 r. oraz 10,5% w maju i listopadzie 2008 r.) (tabela 4).

2.2. Wynagrodzenia z perspektywy bezrobotnych

We wszystkich dotychczasowych edycjach badań rynku pracy bezrobotnym zadano pytania o ich oczekiwania płacowe w przypadku podjęcia pracy, która wiązałaby się z: a) dojazdami do pół godziny w jedną stronę, b) dojazdami trwającymi nie dłużej niż godzinę w jedną stronę, c) koniecznością zmiany miejsca zamieszkania. Zestawienie uzyskanych odpowiedzi pokazuje tendencję wzrostową aspiracji płacowych zgłaszanych przez bezrobotnych.

Bezrobotni deklarują gotowość podjęcia pracy przy dojazdach nie dłuższych niż pół godziny w jedną stronę, jeżeli zaproponowane im przeciętne wynagrodzenie będzie nie mniejsze niż 1629 zł netto. Oczekiwania płacowe bezrobotnych wzrosły więc o 32,8% w porównaniu z październikiem 2006 r., o 21,7% – z majem 2007 r., o 9,6% – z listopadem 2007 r., o 6,0% – z majem 2008 r. i o 2,6% – z listopadem 2008 r.

Bezrobotni zaakceptują dojazdy do pracy trwające około godziny w jedną stronę pod warunkiem uzyskania od pracodawców co najmniej 2033 zł netto. Wzrost aspiracji płacowych bezrobotnych w odniesieniu do października 2006 r. wynosi zatem 30,5%, do maja 2007 r. – 19,2%, do listopada 2007 r. – 8,1%, do maja 2008 r. – 5,4% i do listopada 2008 r. – 2,4%.

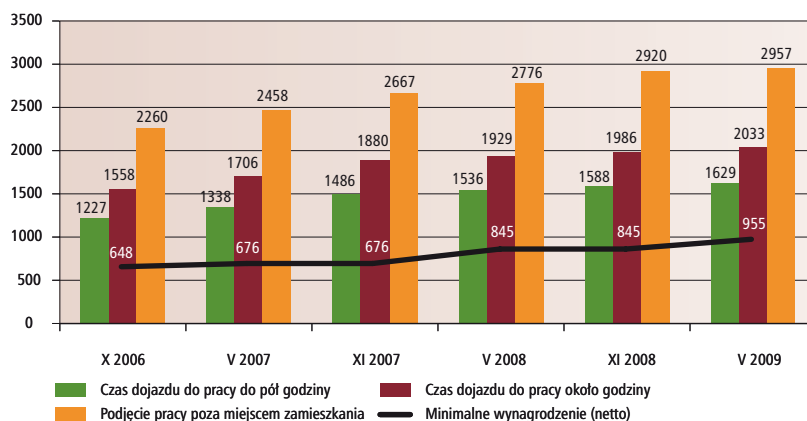
Do zmiany miejsca zamieszkania, w celu podjęcia oferowanej tam pracy, skłoni bezrobotnych przeciętne wynagrodzenie w kwocie nie mniejszej niż 2957 zł. Kwota ta jest o 30,8% wyższa w stosunku do oczekiwań bezrobotnych w październiku 2006 r., o 20,3% wyższa niż w maju 2007 r., o 10,9% wyższa niż w listopadzie 2007 r., o 6,5% wyższa niż w maju 2008 r. i zaledwie o 1,3% wyższa niż w listopadzie 2008 r. (wykres 13).

Aspiracje płacowe bezrobotnych znacznie przewyższają kwotę ustawowego wynagrodzenia minimalnego (wykres 13). Obecnie jedynie 2,4% respondentów gotowych jest przyjąć ofertę pracy, która wiąże się z półgodzinnymi dojazdami w jedną stronę, za wynagrodzenie równe ustawowej płacy minimalnej. Dla porównania w październiku 2006 r. było to 3,5%, w maju 2007 r. – 1,9%, w listopadzie 2007 r. – 0,7%, w maju 2008 r. – 4,4%, a w listopadzie 2008 r. – 2,6% bezrobotnych. W przypadku dojazdów do pracy trwających nie dłużej niż godzinę w jedną stronę odsetek ten jest jeszcze mniejszy i wynosi zaledwie 0,5% (w październiku 2006 r. – 0,8%, w maju 2007 r. – 0,7%, w listopadzie 2007 r. – 0,1%, w maju 2008 r. – 1,0%, w listopadzie 2008 r. – 0,9%). Decyzji o zmianie miejsca zamieszkania w celu podjęcia pracy w zamian za wynagrodzenie w wysokości ustawowej płacy minimalnej nie podejmie żaden z ankietowanych w maju 2009 r. bezrobotnych (w paź-

dzienniku 2006 r. – 0,3%, w maju 2007 r. – 0,1%, w listopadzie 2007 r. – 0,1%, w maju 2008 r. – 0,1%, w listopadzie 2008 r. – 0,2%).

Wykres 13

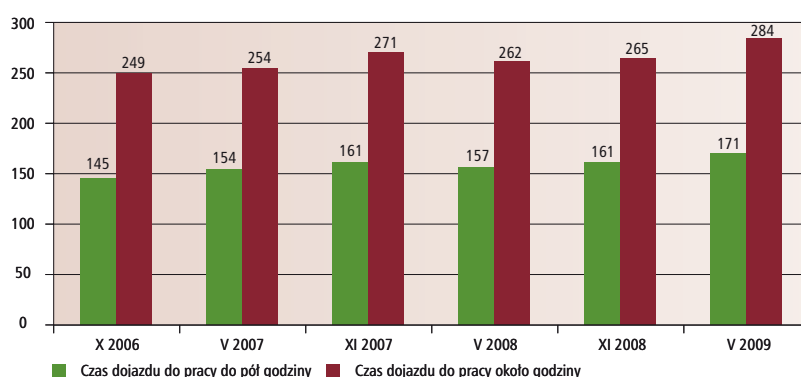
Oczekiwania płacowe w świetle wypowiedzi bezrobotnych

Według bezrobotnych przeciętny miesięczny koszt dojazdów do pracy zajmujących nie więcej niż pół godziny w jedną stronę kształtuje się na poziomie 171 zł, a więc jest wyższy w porównaniu z październikiem 2006 r. o 17,9%, z majem 2007 r. – o 11,0%, z listopada 2007 r. i listopadem 2008 r. – o 6,2% oraz o z majem 2008 r. – o 8,9%. Z kolei przeciętny koszt dojazdów do pracy trwających około godziny w jedną stronę wynosi, w opinii respondentów, 284 zł miesięcznie. Jest to więcej w odniesieniu do października 2006 r. o 14,1%, do maja 2007 r. – o 11,8%, do listopada 2007 r. – o 4,8%, do maja 2008 r. – o 8,4% i do listopada 2008 r. – o 7,2% (wykres 14).

Wykres 14

Szacowane miesięczne koszty dojazdów do pracy w świetle wypowiedzi bezrobotnych

Badania przeprowadzone w maju 2009 r. po raz kolejny potwierdziły zależność, która pojawiła się również w poprzednich edycjach badań rynku pracy. Aspiracje płacowe bezrobotnych rosną wraz ze wzrostem czasu potrzebnego na dojazd z miejsca zamieszkania do miejsca pracy. Przyjęcie oferty pracy, która wiąże się z koniecznością zmiany miejsca zamieszkania, jeszcze bardziej podwyższa te aspiracje. Wyniki ostatniej edycji badań pokazują jednak zdecydowany spadek tempa wzrostu oczekiwań płacowych respondentów, naj-

2

większy w przypadku podjęcia pracy łączącej się ze zmianą miejsca zamieszkania. Ponadto, w odróżnieniu od poprzednich okresów badawczych, w maju 2009 r. postulaty płacowe bezrobotnych wzrosły w mniejszym stopniu, niż szacowane przez nich koszty dojazdów do pracy. Utrzymuje się natomiast związek pomiędzy oczekiwaniami płacowymi bezrobotnych i ich wykształceniem. Bezrobotni z wykształceniem wyższym liczą na zdecydowanie lepsze warunki płacowe niż osoby legitymujące się wykształceniem średnim lub zasadniczym zawodowym. Bieżąca edycja badań po raz kolejny potwierdza także zależność zachodzącą pomiędzy aspiracjami płacowymi bezrobotnych a stopą bezrobocia w zamieszkiwanych przez nich powiatach. Korelacja ta ma charakter ujemny: bezrobotni ze stołecznych powiatów grodzkich oraz powiatów o niskiej stopie bezrobocia oczekują wyższych wynagrodzeń niż bezrobotni reprezentujący powiaty o wysokim bezrobociu.

Warto również zauważyć, że bezrobotni oczekują niewiele większego wzrostu wynagrodzeń niż zakładają to pracodawcy. Według tych ostatnich wynagrodzenia w ciągu najbliższych sześciu miesięcy wzrosną symbolicznie – przeciętnie o 0,6%. Oczekiwanie płacowe bezrobotnych wzrosły natomiast – w zależności od czasu niezbędnego na dojazd do pracy (pół godziny lub jedna godzina) oraz konieczności zmiany miejsca zamieszkania – o odpowiednio: 2,6%, 2,4% i 1,3%.

3

Produktywność pracy, sprzedaż oraz ceny

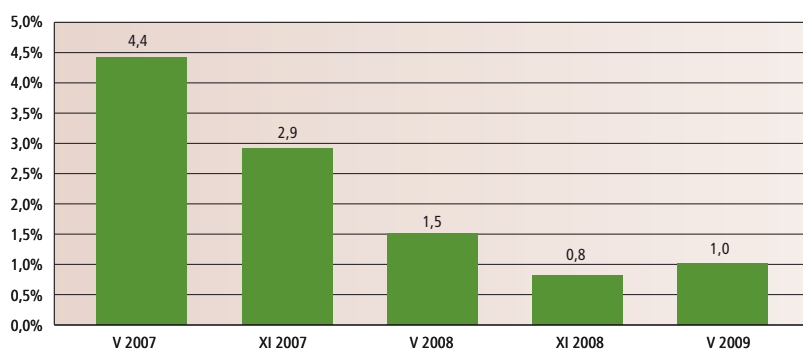
W porównaniu z poprzednimi edycjami badań zmniejsza się odsetek przedsiębiorstw, które przewidują wzrost produktywności pracy (21,4% w maju 2007 r., 20,9% w listopadzie 2007 r., 23,4% w maju 2008 r., 17,4% w listopadzie 2008 r., 16,6% w maju 2009 r.). Większość pracodawców uważa, podobnie jak w poprzednich edycjach badań, że produktywność pracy w ciągu najbliższych sześciu miesięcy utrzyma się na dotychczasowym poziomie (59,4% w maju 2007 r., 62,9% w listopadzie 2007 r., 60,5% w maju 2008 r., 63,4% w listopadzie 2008 r. oraz 63,2% w maju 2009 r.). Spadek produktywności pracy przewidywało w maju 2009 r. 5,2% pracodawców (w maju 2007 r. – 1,3%, w listopadzie 2007 r. – 2,5%, w maju 2008 r. – 1,7% oraz w listopadzie 2008 r. – 3,9%). Co siódmy ankietowany przedsiębiorca (14,8%) nie miał zdania na ten temat (w maju 2007 r. – 17,6%, w listopadzie 2007 r. – 13,1%, w maju 2008 r. – 13,9% oraz w listopadzie 2008 r. – 14,8%).

Pracodawcy, którzy przewidują wzrost produktywności pracy, szacują, że będzie to wzrost o 9,5% (w maju 2007 r. było to 17,2%, listopadzie 2007 r. – 13,9%, w maju 2008 r. – 0,1%, a w listopadzie 2008 r. – 11,6%).

Jeżeli uwzględnić w analizie również tych pracodawców, którzy przypuszczają, że w ich przedsiębiorstwach produktywność pracy utrzyma się na dotychczasowym poziomie lub spadnie – to uśredniony przewidywany wzrost produktywności pracy **wynosi 1,0%** (maj 2007 r. – 4,4%, listopad 2007 r. – 2,9%, maj 2008 r. – 1,5% oraz listopad 2008 r. – 0,8%) (wykres 15).

Wykres 15

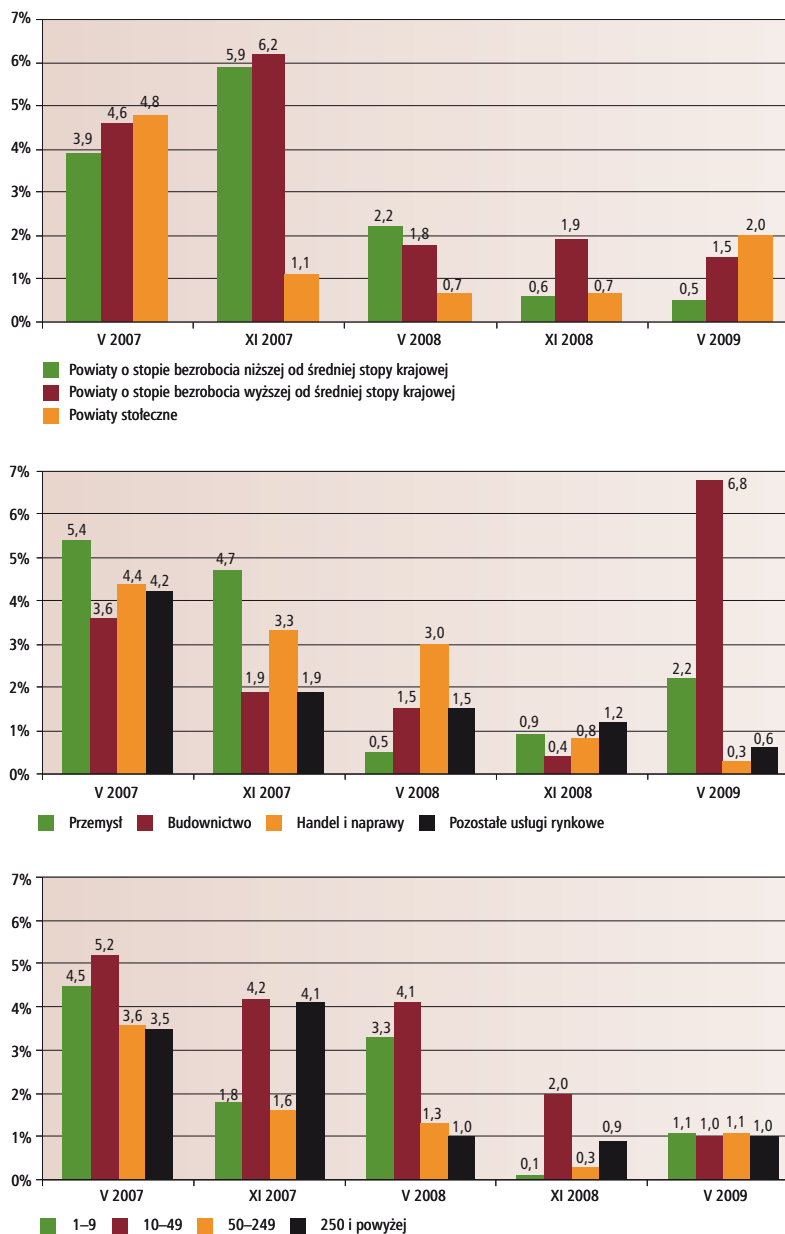
Przeciętny przewidywany wzrost produktywności w badanych przedsiębiorstwach w ciągu najbliższych 6 miesięcy (w %)

W maju 2009 r. największy wzrost produktywności pracy przewidują przedsiębiorstwa zatrudniające od 1 do 9 pracowników oraz od 50 do 249 pracowników. Podobnie jak w maju 2007 r. największy wzrost produktywności pracy prognozują przedsiębiorstwa mające siedzibę w powiatach stołecznych. Natomiast w odróżnieniu od poprzednich edycji badań największego wzrostu produktywności pracy spodziewają się przedsiębiorstwa działające w sekcji budownictwo (wykres 16 i tabela 5).

Wykres 16

Przeciętny przewidywany wzrost produktywności w badanych przedsiębiorstwach w ciągu najbliższych 6 miesięcy (w %) ze względu na siedzibę przedsiębiorstwa, sekcję, w której działa oraz wielkość

Najmniejszy wzrost produktywności pracy przewidują, podobnie jak w maju 2007 r. i listopadzie 2008 r., przedsiębiorstwa mające swoją siedzibę w powiatach o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy krajowej (w listopadzie 2007 r. i w maju 2008 r. były to przedsiębiorstwa mające swoją siedzibę w powiatach stołecznych województw). Inaczej niż w poprzednich edycjach badań najmniejszego wzrostu produktywności pracy spodziewają się przedsiębiorstwa działające w sekcji handel i naprawy. Zdaniem pracodawców najmniejszy wzrost produktywności pracy wystąpi w małych przedsiębiorstwach zatrudniających od 10 do 49 pracowników oraz dużych przedsiębiorstwach, w których pracuje 250 i więcej osób (maj 2007 r. i maj 2008 r. – duże przedsiębiorstwa, zatrudniające ponad 250

pracowników, listopad 2007 r. – średnie przedsiębiorstwa, zatrudniające 50–249 pracowników, listopad 2008 r. – mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające 1–9 pracowników) (wykres 16 i tabela 5).

Tabela 5

Charakterystyka pracodawców, którzy przewidywali największy i najmniejszy wzrost produktywności pracy w ciągu najbliższych 6 miesięcy (w kolejnych edycjach badań)

		Charakterystyka pracodawcy ze względu na:		
		siedzibę	sekcję, w której działa	wielkość
Największy przewidywany wzrost produktywności pracy w badaniu rynku pracy przeprowadzonym w:	V 2007	stołeczne powiaty województw	przemysł	małe przedsiębiorstwo (10–49 pracowników)
	XI 2007	powiaty o stopie bezrobocia wyższej od średniej stopy krajowej	przemysł	małe przedsiębiorstwo (10–49 pracowników)
	V 2008	powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy krajowej	handel i naprawy	małe przedsiębiorstwo (10–49 pracowników)
	XI 2008	powiaty o stopie bezrobocia wyższej od średniej stopy krajowej	pozostałe usługi rynkowe	małe przedsiębiorstwo (10–49 pracowników)
	V 2009	stołeczne powiaty województw	budownictwo	mikroprzedsiębiorstwo (1–9 pracowników), średnie przedsiębiorstwo (50–249 pracowników)
Najmniejszy przewidywany wzrost produktywności pracy w badaniu rynku pracy przeprowadzonym w:	V 2007	powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy krajowej	budownictwo	duże przedsiębiorstwo (250 i więcej pracowników)
	XI 2007	stołeczne powiaty województw	budownictwo, pozostałe usługi rynkowe	średnie przedsiębiorstwo (50–249 pracowników)
	V 2008	stołeczne powiaty województw	przemysł	duże przedsiębiorstwo (250 i więcej pracowników)
	XI 2008	powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy krajowej	budownictwo	mikroprzedsiębiorstwo (1–9 pracowników)
	V 2009	powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy krajowej	handel i naprawy	małe przedsiębiorstwo (10–49 pracowników), duże przedsiębiorstwo (250 i więcej pracowników)

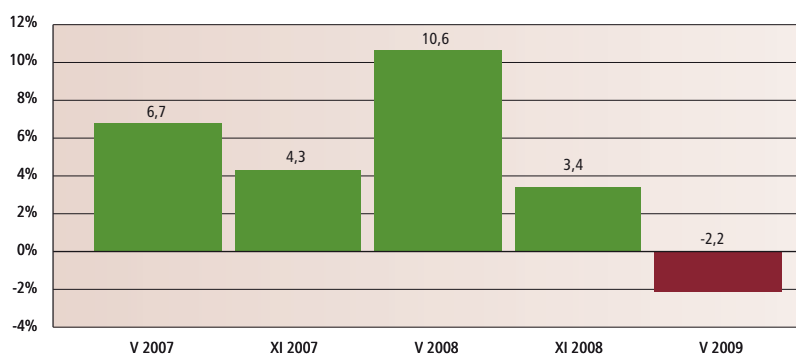
Pracodawcy zdecydowanie gorzej niż w poprzednich edycjach badań oceniają możliwość wzrostu sprzedaży produktów i usług oferowanych przez ich przedsiębiorstwa. Zdaniem pracodawców **łączne przychody spadną** w ciągu najbliższych sześciu miesięcy o **2,2%**. W poprzednich edycjach badań przedsiębiorcy przewidywali wzrost przychodów odpowiednio o: 6,7% (w maju 2007 r.), 4,3% (w listopadzie 2007 r.), 10,6% (w maju 2008 r.) oraz 3,4% (w listopadzie 2008 r.) (wykres 17).

Według pracodawców na wzrost produktywności pracy większy wpływ będzie miało bardziej efektywne wykorzystanie pracowników (62,0%) niż innowacje techniczne (38,0%). Podobnie sytuacja przedstawiała się w maju 2008 r. (bardziej efektywne wykorzystanie pracowników – 57,7%, innowacje techniczne – 42,3%) i listopadzie 2008 r. (bardziej efektywne wykorzystanie pracowników – 58,3%, innowacje techniczne – 41,7%).

Natomiast w maju i listopadzie 2007 r. pracodawcy wskazywali większy wpływ innowacji technicznych (odpowiednio: 53,2% i 51,2%) niż bardziej efektywnego wykorzystania pracowników (odpowiednio: 46,8% i 48,8%), na wzrost produktywności pracy (wykres 18).

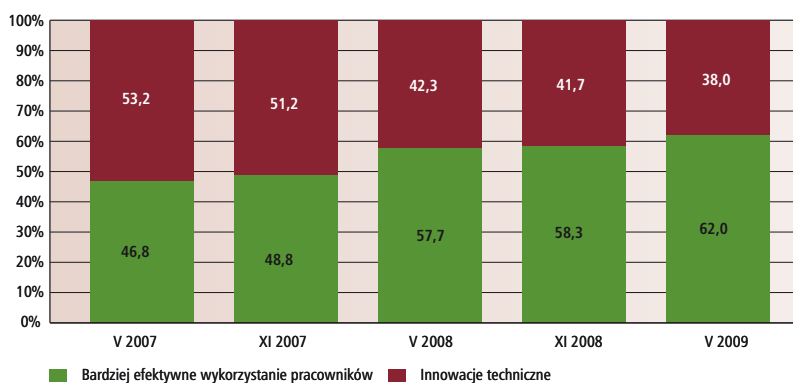
Wykres 17

Stopa przewidywanego wzrostu przychodów (w %)

Wykres 18

Proporcje wpływu innowacji technicznych oraz bardziej efektywnego wykorzystania pracowników na wzrost produktywności pracy (w %)

Respondentom zadano również wprost kilka pytań sprawdzających ich przypuszczenia na temat związku wynagrodzeń z wydajnością pracy. W maju 2009 r. nieco mniej niż połowa pracodawców (46,6%) oceniła, że mimo podwyżek wydajność pracowników będzie utrzymana na dotychczasowym poziomie (maj 2007 r. – 53,3%, listopad 2007 r. – 56,1%, maj 2008 r. – 54,0%, listopad 2008 r. – 54,7%); 43,8% była zdania, że podwyżkom towarzyszyć będzie podobny wzrost wydajności pracy (w maju 2007 r. – 41,7%, w listopadzie 2007 r. – 38,1%, w maju 2008 r. – 36,5%, w listopadzie 2008 r. – 38,8%); 7,3% ankietowanych pracodawców przypuszcza, że wzrost wydajności będzie większy od wzrostu wynagrodzeń (maj 2007 r. – 2,2%, listopad 2007 r. – 4,8%, maj 2008 r. – 7,5%, listopad 2008 r. – 4,8%) (tabela 6).

W dalszym ciągu niewielu pracodawców przewidują spadek wynagrodzeń (maj 2007 r. – 7, listopad 2007 r. – 7, maj 2008 r. – 4, listopad 2008 r. – 4, maj 2009 r. – 2).

W obecnej edycji badań zmniejszył się udział pracodawców, którzy uważają, że ceny ich produktów wzrosną w ciągu najbliższych sześciu miesięcy (w maju 2007 r. – 39,3%, w listopadzie 2007 r. – 37,8%, w maju 2008 r. – 31,4%, w listopadzie 2008 r. – 28,6%, w maju 2009 r. – 15,3%). Zmian cen swoich produktów nie przewiduje 51,7% respondentów (w maju 2007 r. – 42,3%, w listopadzie 2007 r. – 37,9%, w maju 2008 r. – 45,7%, w listopadzie 2008 r. – 41,3%); natomiast 9,8% respondentów przypuszcza, że ceny spadną (w maju 2007 r. – 3,8%, w listopadzie 2007 r. – 3,5%, w maju 2008 r. – 3,9%, w listopadzie 2008 r. – 8,4%). Nieznacznie wzrósł odsetek respondentów, którzy nie potrafili udzielić odpowiedzi na temat kształtowania się cen ich produktów w okresie najbliższych sze-

ściu miesięcy (w maju 2007 r. – 14,1%, w listopadzie 2007 r. – 20,1%, w maju 2008 r. – 18,7%, w listopadzie 2008 r. – 21,6%, w maju 2009 r. – 22,9%) (wykres 19).

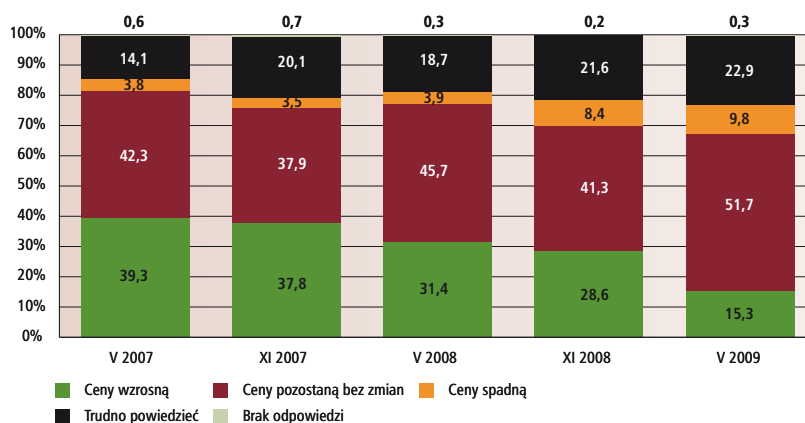
Tabela 6

Przewidywania pracodawców na temat związku zmian w wynagrodzeniach ze zmianami w wydajności pracy w ankietowanych przedsiębiorstwach w kolejnych edycjach badań

Zmiany w wynagrodzeniach będą się łączyć z:	Liczba wskazań					Procent wskazań				
	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Spadkiem wydajności pracy pracowników	7	7	4	4	2	0,7	0,9	0,7	0,9	1,1
Utrzymaniem wydajności pracy pracowników na dotychczasowym poziomie	522	434	308	237	83	53,3	56,1	54,0	54,7	46,6
Wzrostem wydajności pracy pracowników podobnym do wzrostu wynagrodzeń	409	295	208	168	78	41,7	38,1	36,5	38,8	43,8
Wyższym wzrostem wydajności pracy pracowników niż wzrost wynagrodzeń	22	37	43	21	13	2,2	4,8	7,5	4,8	7,3
Brak odpowiedzi	20	1	7	3	2	2,0	0,1	1,2	0,7	1,1
Ogółem	980	774	570	433	178	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Wykres 19

Przewidywania pracodawców na temat kształtowania się cen produktów lub usług, które stanowią podstawowy przedmiot działalności ankietowanych przedsiębiorstw, w okresie najbliższych 6 miesięcy

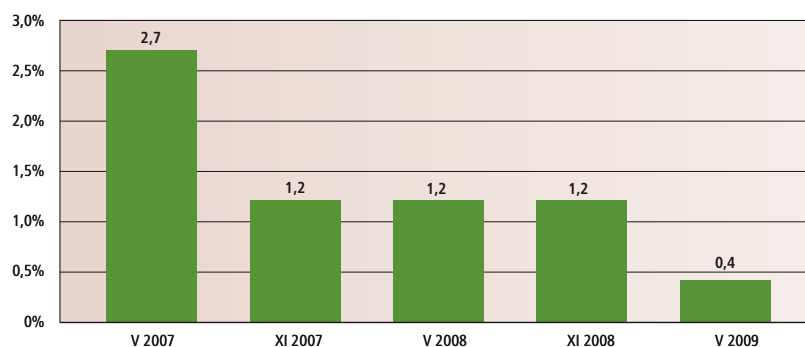

Pracodawcy, którzy przewidują wzrost cen (15,3%), szacują, że w przypadku ich przedsiębiorstw ceny na produkty stanowiące podstawowy przedmiot działalności wzrosną o 6,7% (w maju 2007 r. był to wzrost o 11,5%, w listopadzie 2007 r. – 10,9%, w maju 2008 r. – 9,0%, natomiast w listopadzie 2008 r. – 9,1%). Według 157 pracodawców (9,8% ogółu ankietowanych) ceny na produkty stanowiące podstawowy przedmiot działalności spadną przeciętnie o 8,1%. W poprzednich edycjach badań pracodawcy, którzy przewidywali spadek cen, oceniali, że wyniesie on odpowiednio: 8,8%, 10,4%, 8,0% i 12,7%.

Jeżeli uwzględnić w analizie również tych pracodawców, którzy przypuszczają, że w ich przedsiębiorstwach ceny utrzymają się na dotychczasowym poziomie lub spadną, to średnia ważona wzrostu cen, obliczona przy uwzględnieniu wielkości sprzedaży, **wynosi 0,4%** (w maju 2007 r. było to 2,7%, natomiast w listopadzie 2007 r., w maju 2008 r. oraz w listopadzie 2008 r. –1,2%) (wykres 20).

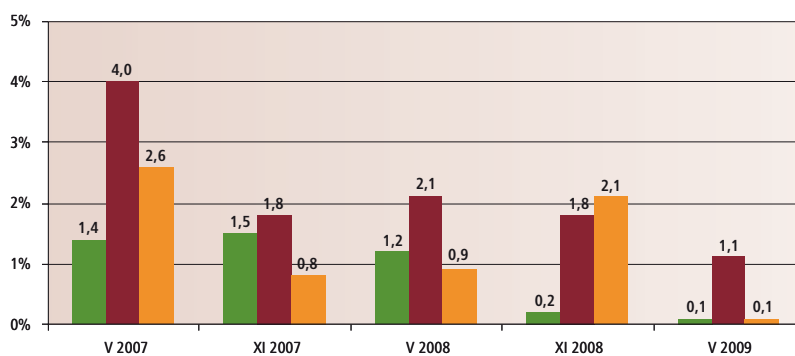
Wykres 20

Przeciętny przewidywany wzrost cen towarów i usług stanowiących główny przedmiot działalności w badanych przedsiębiorstwach (w ciągu najbliższych 6 miesięcy)

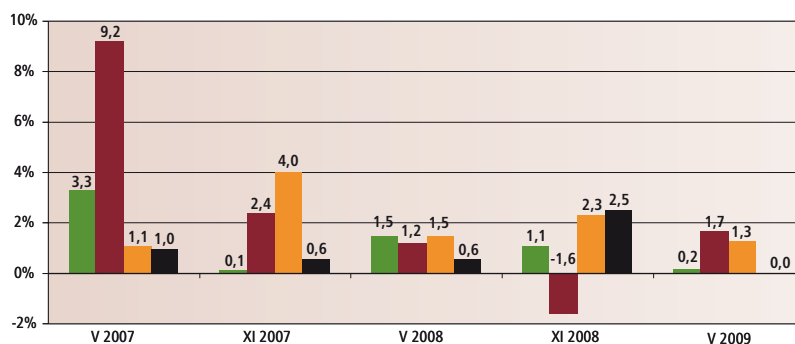

Wykres 21

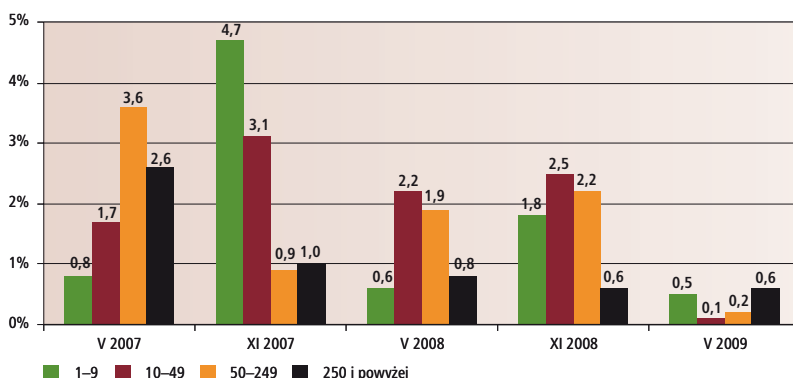
Przeciętny przewidywany wzrost cen towarów i usług w badanych przedsiębiorstwach ze względu na siedzibę przedsiębiorstwa, sekcję oraz wielkość (w ciągu najbliższych 6 miesięcy)

■ Powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy krajowej
■ Powiaty o stopie bezrobocia wyższej od średniej stopy krajowej
■ Powiaty stołeczne

■ Przemysł ■ Budownictwo ■ Handel i naprawy ■ Pozostałe usługi rynkowe

Największy wzrost cen przewiduje się w przedsiębiorstwach, które: a) mają swoje siedziby w powiatach o stopie bezrobocia wyższej od średniej krajowej (podobnie jak w maju 2007 r., listopadzie 2007 r. i maju 2008 r.; w listopadzie 2008 r. były to stołeczne powiaty województw); b) funkcjonują w sekcji budownictwo (maj 2007 r. – budownictwo; listopad 2007 r. – handel i naprawy, maj 2008 r. – handel i naprawy oraz przemysł, listopad 2008 r. – pozostałe usługi rynkowe); c) są dużymi przedsiębiorstwami, zatrudniającymi 250 i więcej pracowników (maj 2007 r. – średnie przedsiębiorstwa zatrudniające 50–249 pracowników, listopad 2007 r. – mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające od 1 do 9 pracowników, maj 2008 r. i listopad 2008 r. – małe przedsiębiorstwa zatrudniające 10–49 pracowników) (wykres 21 i tabela 7).

Najmniejszy wzrost cen jest przewidywany w przedsiębiorstwach, które: a) mają swoje siedziby w powiatach o stopie bezrobocia niższej od średniej krajowej (podobnie jak w maju 2007 r. i listopadzie 2008 r.) oraz w stołecznych powiatach województw (podobnie jak w listopadzie 2007 r. i maju 2008 r.); b) są małymi przedsiębiorstwami zatrudniającymi 10–49 pracowników (w maju 2007 r. i maju 2008 r. – mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające 1–9 pracowników, w listopadzie 2007 r. – średnie przedsiębiorstwa zatrudniające 50–249 pracowników, w listopadzie 2008 r. – duże przedsiębiorstwa zatrudniające 250 i więcej pracowników).

W obecnej edycji badań na uwagę zasługuje fakt, że pracodawcy nie przewidują wzrostu cen w pozostałych usługach rynkowych. W maju 2007 r. i maju 2008 r. najmniejszy wzrost cen przewidywali również pracodawcy z sekcji pozostałe usługi rynkowe, w listopadzie 2007 r. – z sekcji przemysł. Natomiast w listopadzie 2008 r. pracodawcy działający w sekcji budownictwo przewidywali spadek cen o 1,6% (wykres 21 i tabela 7).

Według pracodawców głównymi przyczynami wzrostu cen ich produktów i usług – podobnie jak w maju i listopadzie 2007 r. oraz w maju i listopadzie 2008 r. – będą przede wszystkim wzrost cen surowców i energii oraz kosztów pracy.

Wśród ankietowanych respondentów przeważają ci, którzy przypuszczają, że w ich przedsiębiorstwach marże utrzymają się na dotychczasowym poziomie (48,9% – w maju 2007 r., 55,6% – w listopadzie 2007 r., 59,6% – w maju 2008 r., 55,7% – w listopadzie 2008 r., 50,9% – w maju 2009 r.). Wzrost marży przewiduje 4,8% pracodawców, natomiast jej spadek – 28,4% (w maju 2007 r. odpowiednio: 20,0% i 13,7%, w listopadzie 2007 r. odpowiednio: 16,4% i 12,3%, w maju 2008 r. odpowiednio: 14,6% i 12,8%, w listopadzie 2008 r. odpowiednio: 10,7% i 18,4%).

Podsumowując, przedsiębiorcy przewidują: a) większy niż w poprzedniej edycji badań wzrost produktywności pracy, b) mniejszy wzrost cen niż w poprzednich edycjach badań, c) spadek wielkości przychodów. Jednocześnie około połowa pracodawców przewiduje utrzymanie się marż na zbliżonym do dotychczasowego poziomie.

Tabela 7

Charakterystyka pracodawców, którzy przewidywali największy i najmniejszy wzrost cen w ciągu najbliższych 6 miesięcy (w kolejnych edycjach badań)

		Charakterystyka pracodawcy ze względu na:		
		siedzibę	sekcję, w której działa	wielkość
Największy przewidywany wzrost cen w badaniu rynku pracy przeprowadzonym w:	V 2007	powiaty o stopie bezrobocia wyższej od średniej stopy	budownictwo	średnie przedsiębiorstwo (50–249 pracowników)
	XI 2007	powiaty o stopie bezrobocia wyższej od średniej stopy	handel i naprawy	mikroprzedsiębiorstwo (1–9 pracowników)
	V 2008	powiaty o stopie bezrobocia wyższej od średniej stopy	handel i naprawy oraz przemysł	małe przedsiębiorstwo (10–49 pracowników)
	XI 2008	stołeczne powiaty województw	pozostałe usługi rynkowe	małe przedsiębiorstwo (10–49 pracowników)
	V 2009	powiaty o stopie bezrobocia wyższej od średniej stopy	budownictwo	duże przedsiębiorstwo (250 i więcej pracowników)
Najmniejszy przewidywany wzrost cen w badaniu rynku pracy przeprowadzonym w:	V 2007	powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy	pozostałe usługi rynkowe	mikroprzedsiębiorstwo (1–9 pracowników)
	XI 2007	stołeczne powiaty województw	przemysł	średnie przedsiębiorstwo (50–249 pracowników)
	V 2008	stołeczne powiaty województw	pozostałe usługi rynkowe	mikroprzedsiębiorstwo (1–9 pracowników)
	XI 2008	powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy	budownictwo	duże przedsiębiorstwo (250 i więcej pracowników)
	V 2009	powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy oraz stołeczne powiaty województw	pozostałe usługi rynkowe	małe przedsiębiorstwo (10–49 pracowników)

4

Migracje zarobkowe a rynek pracy

4.1. Wyjazdy zarobkowe za granicę w opiniach pracodawców

W okresie sześciu miesięcy poprzedzających ostatnie badania 33,9% respondentów zarejestrowało przypadki rezygnacji pracowników ze świadczenia pracy. Większy odsetek odpowiedzi uzyskano w trakcie wcześniejszych edycji badań: w maju 2007 r. – 42,7%, w listopadzie 2007 r. – 45,6%, w maju 2008 r. – 44,4% oraz w listopadzie 2008 r. – 42,9%. Według pracodawców w dalszym ciągu najczęstszą przyczyną odejścia pracowników są oferty pracy konkurencyjnych przedsiębiorstw działających na rynku krajowym. Tę przesłankę wymieniło w maju 2009 r. 71,6% przedsiębiorców spośród tych, którzy rejestrowali przypadki odejść pracowników z własnej inicjatywy.

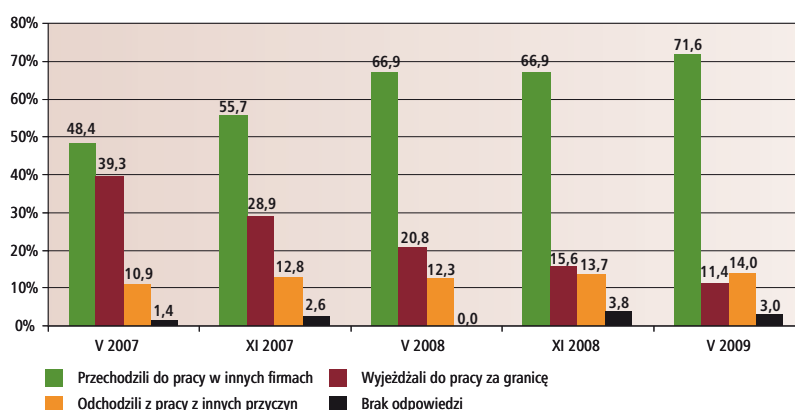
We wszystkich wcześniejszych badaniach wskaźnik ten kształtował się poniżej obecnego poziomu i wynosił odpowiednio: w maju 2007 r. – 48,4%, w listopadzie 2007 r. – 55,7%, w maju i listopadzie 2008 r. – 66,9%.

Niewiele więcej niż jedna dziewiąta tych pracodawców (11,4%) jest przekonana, że powodem rezygnacji z pracy zatrudnionych pracowników były migracje zarobkowe. W maju 2007 r. podobnie uważało 39,3%, w listopadzie 2007 r. – 28,9%, w maju 2008 r. – 20,8%, a w listopadzie 2008 r. – 15,6% ankietowanych. W dalszym ciągu widać więc wyraźnie, że wyjazdy zarobkowe pracowników za granicę, jako czynnik powodujący ich odejścia z pracy, tracą na znaczeniu (wykres 22).

Warto przy tym podkreślić, że migracje zarobkowe – jako przyczynę rezygnacji z pracy zatrudnionych pracowników – najczęściej wskazywali pracodawcy reprezentujący budownictwo. Dotyczy to wszystkich edycji badań (tabela 8).

Wykres 22

Najczęstsze przyczyny odejścia pracowników z własnej inicjatywy z ankietowanych przedsiębiorstw ogółem (% wszystkich wskazań)

Stopniowo zmniejsza się liczba pracodawców mających problemy ze znalezieniem odpowiednich pracowników. W maju 2009 r. trudności takie zasygnalizowało już tylko 25,6% respondentów (w maju 2007 r. – 69,8%, w listopadzie 2007 r. – 53,9%, w maju 2007 r. – 48,2%, a w listopadzie 2008 r. – 41,7%).

Tabela 8

Najczęstsze przyczyny odejścia pracowników z własnej inicjatywy z ankietowanych przedsiębiorstw według sekcji (% wszystkich wskazań)

Sekcje wg PKD Kategorie odpowiedzi	Przemysł					Budownictwo				
	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Przechodzili do pracy w innych firmach	48,7	57,3	72,2	70,7	67,0	29,8	41,9	59,0	57,3	64,1
Wyjeżdżali do pracy za granicę	42,9	32,7	20,9	14,7	15,4	59,6	41,9	28,0	23,3	15,4
Odchodzili z pracy z innych przyczyn	7,4	6,9	6,9	12,1	13,2	9,7	14,0	13,0	15,5	16,7
Brak odpowiedzi	1,0	3,1	—	2,5	4,4	0,9	2,2	—	3,9	3,8
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Sekcje wg PKD Kategorie odpowiedzi	Handel i naprawy					Pozostałe usługi rynkowe				
	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Przechodzili do pracy w innych firmach	52,4	59,8	65,6	67,9	71,0	52,0	55,9	69,0	68,2	77,2
Wyjeżdżali do pracy za granicę	35,0	22,6	20,6	13,6	11,4	32,4	27,7	18,1	14,7	8,1
Odchodzili z pracy z innych przyczyn	11,6	15,5	13,8	13,1	15,9	13,3	13,5	12,9	14,3	11,7
Brak odpowiedzi	1,0	2,1	—	5,4	1,7	2,3	2,9	—	2,8	3,0
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Jako 100% liczone są wskazania tych pracodawców, którzy stwierdzili, że pracownicy odchodzili z pracy z własnej inicjatywy.

Zdaniem pracodawców najczęstszą przyczyną trudności z pozyskaniem odpowiednich pracowników jest brak kandydatów z odpowiednimi kwalifikacjami (42,2% wskazań w maju 2007 r., 41,3% – w listopadzie 2007 r., 40,1% – w maju 2008 r., 42,2% – w listopadzie 2008 r. oraz 46,4% w maju 2009 r.), a także ich zbyt wygórowane oczekiwania płacowe (odpowiednio: 19,5%, 20,1%, 20,7%, 22,7% oraz 19,5% wskazań). Pracodawcy podkreślają również brak kandydatów z odpowiednimi cechami osobowości (9,3% wskazań w maju 2007 r., 9,4% – w listopadzie 2007 r., 10,2% – w maju 2008 r., 11,4% – w listopadzie 2008 r. oraz 12,4% – w maju 2009 r.) i małą dyspozycyjność kandydatów (odpowiednio: 4,0%, 4,8%, 6,1%, 6,8%, 6,7% wskazań).

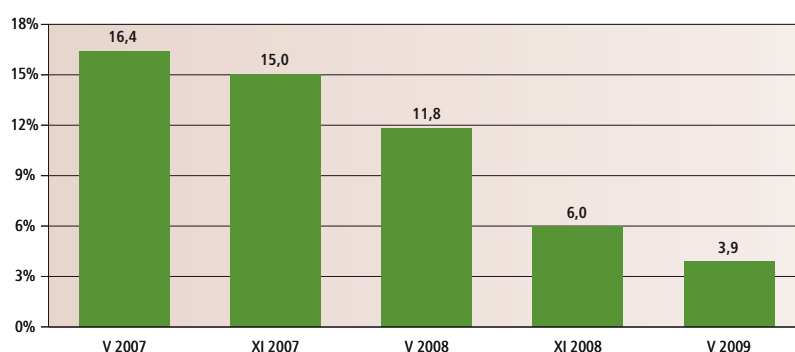
Wśród istotnych przyczyn trudności ze znalezieniem odpowiednich pracowników pracodawcy wymieniali do niedawna wyjazdy zarobkowe pracowników za granicę. Ich zdaniem czynnik ten nie odgrywa obecnie znaczącej roli. Procent wskazań na migracje zarobkowe za granicę był najmniejszy w porównaniu z dotychczasowymi edycjami badań (3,9%). Dla porównania w maju 2007 r. było to 16,4%, w listopadzie 2007 r. – 15,0%, w maju 2008 r. – 11,8%, a w listopadzie 2008 r. – 6,0% wskazań (wykres 23).

Co dwunasty pracodawca w maju 2009 r. (8,2%) liczył się z możliwością odejścia części pracowników z własnej inicjatywy, pomimo że przedsiębiorstwu zależy na ich pozostaniu. Podobnego zdania w maju 2007 r. było 15,7%, w listopadzie 2007 r. – 18,9%, w maju 2008 r. – 15,6%, a w listopadzie 2008 r. – 10,5% respondentów. Wzrósł w odniesieniu do poprzedniej edycji badań odsetek pracodawców, którzy uważają, że przyczyną rezygnacji z pracy części pracowników będą w dużym stopniu wyjazdy zarobkowe za granicę. Sądzi tak obecnie prawie co piąty (18,3%) ankietowany, podczas gdy w maju 2007 r. podobne stanowisko prezentowała ponad połowa (54,3%), w listopadzie 2007 r. – prawie jedna trzecia (29,8%), w maju 2008 r. – ponad jedna piąta (21,3%), a w listopadzie 2008 r. – co dziewiąty pracodawca (11,3%). Średnie oddziaływanie migracji zarobkowych na odejścia z pracy

przewiduje 13,7% respondentów (w maju 2007 r. – 23,6%, w listopadzie 2007 r. – 28,5%, w maju 2008 r. – 26,9%, w listopadzie 2008 r. – 15,5%). O małym oddziaływaniu tego czynnika przekonany był obecnie co piąty pracodawca (19,8%), w maju 2007 r. – co ósmy ankietowany (12,1%), natomiast w listopadzie 2007 r. i w maju 2008 r. około jedna czwarta respondentów (odpowiednio 24,2% i 26,5%), a w listopadzie 2008 r. – co trzeci pracodawca (35,1%). W dalszym ciągu zwiększa się odsetek respondentów, którzy uważają, że migracje zarobkowe nie mają żadnego wpływu na decyzje pracowników o rezygnacji z pracy w ankietowanych przedsiębiorstwach. W ostatnim badaniu twierdziła tak już prawie połowa respondentów (48,1%), podczas gdy w maju 2007 r. było to tylko 9,6%, w listopadzie 2007 r. – 17,2%, w maju 2008 r. – 23,7%, a w listopadzie 2008 r. – 37,5% respondentów.

Wykres 23

Procent wskazań na migracje zarobkowe ze granicę jako przyczynę trudności ze znalezieniem odpowiednich pracowników

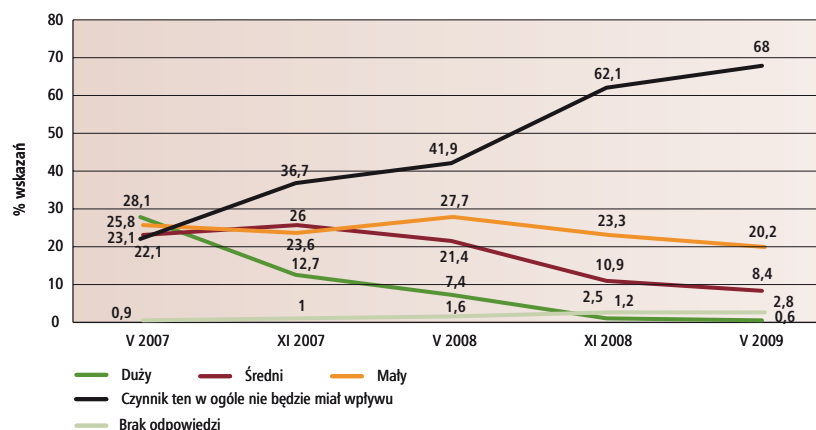
Można przypuszczać, że odejścia pracowników z pracy związane z wyjazdami zarobkowymi za granicę nie powinny mieć również znaczącego wpływu na wzrost wynagrodzeń w ankietowanych przedsiębiorstwach.

Spośród tych pracodawców, którzy planują podwyżki wynagrodzeń w swoich przedsiębiorstwach w ciągu najbliższych sześciu miesięcy (11,1% ogólnej liczby respondentów), dwie trzecie (68,0%) jest przekonanych, że decyzje o podwyżkach nie będą w żadnej mierze spowodowane migracjami zarobkowymi pracowników. Należy podkreślić, że obecnie opinia ta jest formułowana przez pracodawców zdecydowanie częściej niż w poprzednich edycjach badań. W maju 2007 r. identycznego zdania było 22,1% ankietowanych, w listopadzie 2007 r. – 36,7%, w maju 2008 r. – 41,9%, a w listopadzie 2008 r. – 62,1%. Co piąty pracodawca (20,2%) sądzi, że spodziewane odejścia pracowników z powodu wyjazdów zarobkowych będą jedynie nieznacznie oddziaływać na politykę płacową w przedsiębiorstwie. W poprzednich badaniach opinię taką zgłaszała zbliżony odsetek respondentów: 25,8% – w maju 2007 r., 23,6% – w listopadzie 2007 r. i 27,7% – w maju 2008 r., a w listopadzie 2008 r. – 23,3%. O średnim wpływie migracji zarobkowych przekonany jest co dwunasty pracodawca – 8,4% (w maju 2007 r. – 23,1%, w listopadzie 2007 r. – 26,0%, w maju 2008 r. – 21,4%, w listopadzie 2008 r. – 10,9%). Już tylko 0,6% respondentów, którzy przewidują podwyżki wynagrodzeń, twierdzi, że będą one w dużym stopniu spowodowane zamiarem zatrzymania w kraju pracowników chcących wyjechać do pracy za granicę. Jest to odsetek znacznie mniejszy niż w maju 2007 r. (28,1%), listopadzie 2007 r. (12,7%) i maju 2008 r. (7,4%). W poprzedniej edycji badań, w listopadzie 2008 r., było to 1,2% (wykres 24).

Wyniki ostatnich badań w dalszym ciągu potwierdzają, że najbardziej wrażliwą na wyjazdy zarobkowe pracowników za granicę sekcją gospodarki jest budownictwo. Przedstawiciele budownictwa najczęściej w trakcie badań wspominali o negatywnych skutkach migracji zarobkowych dla zarządzanych przez nich przedsiębiorstw.

Wykres 24

Wpływ migracji zarobkowych na przewidywany wzrost wynagrodzeń w ankietowanych przedsiębiorstwach

Na rozkład odpowiedzi pracodawców dotyczących negatywnych skutków migracji zarobkowych w widoczny sposób oddziałuje również stopa bezrobocia. Pracodawcy z powiatów o wysokiej stopie bezrobocia częściej niż respondenci ze stołecznych powiatów grodzkich sygnalizowali niekorzystne dla przedsiębiorstw następstwa odejść pracowników w związku z wyjazdami za granicę. Aczkolwiek wpływ wyjazdów zarobkowych za granicę na działalność przedsiębiorstw nie ma już takiego znaczenia jak jeszcze rok temu.

4.2. Wyjazdy zarobkowe za granicę w opiniach bezrobotnych

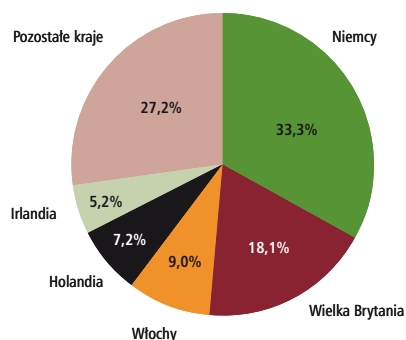
Co siedemnasty ankietowany (5,9%) bez względu na zaproponowane wynagrodzenie nie przyjmie oferty pracy łączącej się z koniecznością półgodzinnych dojazdów w jedną stronę. W maju 2007 r. odsetek ten wynosił 5,4%, w listopadzie 2007 r. – 5,8%, w maju 2008 r. – 7,8%, a w listopadzie 2008 r. – 9,0%. Prawie jedna czwarta bezrobotnych (24,4%) nie podejmie pracy, która wiązałaby się z dojazdami trwającymi około jednej godziny w jedną stronę. Dla porównania w maju 2007 r. było to 17,3% respondentów, w listopadzie 2007 r. – 20,9%, w maju 2008 r. – 26,1%, a w listopadzie 2008 r. – 29,9%. Niecałe dwie trzecie ankietowanych bezrobotnych (64,9%) nie zdecyduje się na przyjęcie atrakcyjnej i dobrze płatnej pracy w przypadku, gdyby musiało to się wiązać ze zmianą miejsca zamieszkania. W maju 2007 r. podobnego zdania było 57,6% bezrobotnych, w listopadzie 2007 r. – 60,0% ankietowanych, w maju 2008 r. – 68,8% respondentów, a w listopadzie 2008 r. – 70,7%.

Prawie jedna czwarta bezrobotnych (23,4%) wyjeżdżała w poszukiwaniu pracy za granicę. W przypadku zdecydowanej większości wyjeżdżających poszukiwania te zakończyły się sukcesem (93,8%). Próby znalezienia pracy przez co szesnastego respondenta okazały się bezskuteczne (6,2%). Rozkład odpowiedzi we wcześniejszych edycjach badań kształtował się następująco: w maju 2007 r. – odpowiednio 90,4% oraz 9,6%, w listopadzie 2007 r. – 91,1% oraz 8,9%, w maju 2008 r. – 90,8% i 9,2%, w listopadzie 2008 r. – 91,9% oraz 8,1%.

Najczęściej wybieranym przez bezrobotnych kierunkiem migracji zarobkowych były Niemcy (33,3% wskazań). W dalszej kolejności respondenci wymieniali Wielką Brytanię (18,1% wskazań), Włochy (9,0%), Holandię (7,2%) oraz Irlandię (5,2%). Pozostałe wskazania dotyczące kierunków wyjazdów zarobkowych za granicę cechuje duży stopień rozproszenia. Ogółem ankietowani wymienili ponad dwadzieścia krajów, w których świadczyli pracę (wykres 25).

Wykres 25

Kierunki migracji zarobkowej – maj 2009 r.

Bezrobotni, którzy wyjeżdżali w celach zarobkowych za granicę, przebywali tam ponad rok temu (68,8%). Prawie co piąty bezrobotny migrował zarobkowo w ciągu ostatniego roku (18,8%), natomiast co ósmy – w ciągu ostatnich sześciu miesięcy (12,0%).

Najliczniejsza jest ta kategoria bezrobotnych, których pobyt zarobkowy za granicą nie przekroczył trzech miesięcy – 39,0% (w listopadzie 2007 r. stanowili oni 46,0% respondentów, w maju 2008 r. – 41,4%, a w listopadzie 2008 r. – 42,1%). Prawie jedna czwarta (23,7%) spośród tych ankietowanych, którzy wyjeżdżali w celach zarobkowych, pracowała za granicą nie dłużej niż sześć miesięcy (w listopadzie 2007 r. było to 21,8%, w maju 2008 r. – 22,3%, a w listopadzie 2008 r. – 23,0%). Co szósty bezrobotny pracował za granicą w okresie od sześciu do dwunastu miesięcy (16,0%), a co piąty – dłużej niż jeden rok (21,3%). W poprzednich edycjach badań było to 10,9% i 10,4% (listopad 2007 r.), 14,9% i 13,3% (maj 2008 r.) oraz 15,5% i 16,0% (listopad 2008 r.).

Respondenci w każdej z dotychczasowych edycji badań wymieniali podobne główne przyczyny wyjazdów zarobkowych za granicę. Najczęściej wskazywali możliwość uzyskania znacznie wyższych zarobków (w maju 2007 r. – 38,8% wskazań, w listopadzie 2007 r. – 38,0%, w maju 2008 r. – 41,3%, w listopadzie 2008 r. – 40,7%, w maju 2009 r. – 42,1%), trudności ze znalezieniem pracy w kraju (odpowiednio: 13,2%, 15,7%, 16,4%, 17,1%, 20,1%), naukę języka (odpowiednio: 14,9%, 12,9%, 13,0%, 13,8%, 12,4%) oraz znacznie lepsze warunki pracy (odpowiednio: 11,2%, 12,7%, 11,9%, 12,1%, 11,2%). Wśród ważnych powodów migracji zarobkowych ankietowani wyliczali także chęć poznania innych krajów (odpowiednio: 7,5%, 7,9%, 8,4%, 8,1% i 7,5% wskazań), a także większe możliwości rozwoju (odpowiednio: 4,4%, 3,6%, 4,2%, 4,0% i 3,1%).

W każdej z dotychczasowych edycji badań, ponad połowa bezrobotnych, którzy wyjeżdżali zarobkowo za granicę, miała stałą pracę lub utrzymywała się z prac dorywczych przed wyjazdem (50,5% w maju 2007 r., 56,2% w listopadzie 2007 r., 55,6% w maju 2008 r., 55,1% w listopadzie 2008 r., 54,0% w maju 2009 r.). O braku jakiegokolwiek pracy przed wyjazdem za granicę informowało 42,7% respondentów (w maju 2007 r. – 48,2%, w listopadzie 2007 r. – 41,6%, w maju 2008 r. – 41,9%, w listopadzie 2008 r. – 43,7%) (tabela 9).

Zdecydowana większość bezrobotnych, którzy znaleźli pracę za granicą, nie pracowała w wyuczonym zawodzie (79,0%). Podobnych odpowiedzi udzielali respondenci w poprzednich okresach badawczych: w maju 2007 r. – 73,8%, w listopadzie 2007 r. – 77,5%, w maju 2008 r. – 78,2%, w listopadzie 2008 r. – 73,9%. Pracę w swoim zawodzie wykonywał w czasie pobytu za granicą prawie co piąty ankietowany – 19,4% (w maju 2007 r. – 19,4%, w listopadzie 2007 r. – 17,6%, w maju 2008 r. – 20,1%, a w listopadzie 2009 r. – 24,8%). Poziom wykształcenia w widoczny sposób różnicuje odpowiedzi respondentów na temat możliwości znalezienia pracy w wyuczonym zawodzie. Pracę w wyuczo-

nym zawodzie udało się znaleźć prawie co czwartemu respondentowi z wykształceniem zasadniczym zawodowym (23,3%), co siódmemu ankietowanemu z wykształceniem średnim (15,0%) oraz co dziewiętemu respondentowi posiadającemu wykształcenie wyższe (11,6%).

Tabela 9

Status bezrobotnych na rynku pracy przed wyjazdem za granicę (w %)

Kategorie odpowiedzi	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Miałem stałą pracę	26,5	26,2	24,1	25,5	26,9
Nie miałem stałej pracy, ale utrzymywałem się z prac dorywczych	24,0	30,0	31,5	29,6	27,1
Byłem bezrobotny (nie miałem, ale szukałem pracy lub prac dorywczych)	36,3	31,2	32,0	33,3	34,6
Nie miałem pracy ani prac dorywczych, ale jej nie szukałem	11,9	10,4	9,9	10,4	8,1
Brak odpowiedzi	1,5	2,2	2,5	1,2	3,2
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Jako 100% liczone są odpowiedzi tych bezrobotnych, którzy wyjeżdżali zarobkowo za granicę.

Bezrobotni, którzy przebywali za granicą, wskazywali we wszystkich dotychczasowych edycjach badań te same powody swojego powrotu do kraju. Ankietowani najczęściej wracali do Polski dlatego, że nie planowali dłuższego pobytu za granicą (21,7% wskazań w maju 2007 r., 24,0% – w listopadzie 2007 r., 33,5% – w maju 2008 r., 33,8% – w listopadzie 2008 r. oraz 32,0% w maju 2009 r.). Częstym powodem powrotu do kraju był także sezonowy charakter pracy (21,7% wskazań w maju 2007 r., 20,2% – w listopadzie 2007 r., 23,7% – w maju 2008 r., 23,6% – w listopadzie 2008 r. i 22,2% w maju 2009 r.), zaoszczędzenie zaplanowanej sumy pieniędzy (odpowiednio: 15,4%, 13,4%, 13,6%, 13,3% i 12,8% wskazań). Respondenci wskazywali również na względy zdrowotne (odpowiednio: 4,4%, 2,6%, 6,1%, 6,7%, 6,1% wskazań), a także na utratę pracy i trudności ze znalezieniem innej (4,3% wskazań w maju 2007 r., po 5,1% – w listopadzie 2007 r. i maju 2008 r., 4,4% – w listopadzie 2008 r. i 7,5% – w maju 2009 r.).

Zdecydowana większość bezrobotnych (87,3%) nie zamierza w ciągu najbliższych sześciu miesięcy migrować w celu poszukiwania pracy (w maju 2007 r. było to – 81,9%, w listopadzie 2007 r. – 84,8%, w maju 2008 r. – 87,9%, a w listopadzie 2008 r. – 89,7% respondentów). Wyjazd w poszukiwaniu pracy rozważa obecnie 12,7% badanych bezrobotnych. W maju 2007 r. zamiar wyjazdu za granicę sygnalizowało 17,7% ankietowanych, w listopadzie 2007 r. – 15,0%, w maju 2008 r. – 12,1%, a w listopadzie 2008 r. – 10,2%.

Łącznie ponad połowa spośród tych respondentów, którzy zamierzają wyjechać w ciągu najbliższych sześciu miesięcy do pracy, wymieniła jako cel wyjazdu Wielką Brytanię (22,8%) i Niemcy (20,3%). Często wskazywanym przez bezrobotnych kierunkiem migracji zarobkowych były także Holandia (15,6%), Norwegia (8,0%), Irlandia (5,5%) i Włochy (5,1%). Odpowiedzi wskazujące inne kraje były rozproszone.

Wymieniane przez bezrobotnych motywy wyjazdów zarobkowych za granicę w każdej z dotychczasowych edycji badań są podobne. Ankietowani zamierzają migrować głównie z powodu znacznie wyższych zarobków za granicą (39,0% wskazań w maju 2007 r., 36,9% w listopadzie 2007 r., 39,5% w maju 2008 r., 36,4% w listopadzie 2008 r. i 38,2% w maju 2009 r.), a także z powodu trudności ze znalezieniem pracy w kraju (odpowiednio: 18,4%, 18,9%, 19,4%, 19,8% i 27,7% wskazań) oraz lepszych warunków pracy (10,7% wskazań w maju 2007 r., 12,6% w listopadzie 2007 r., 12,1% w maju 2008 r., 13,6% w listopadzie 2008 r. i 8,1% w maju 2009 r.). Istotną przesłanką skłaniającą do wyjazdu jest też możliwość nauki języka obcego (9,9% wskazań w maju 2007 r., 11,6% w listopadzie

2007 r., 10,4% w maju 2008 r., 11,6% w listopadzie 2008 r. i 10,3% w maju 2009 r.) oraz to, że za granicą pracują już krewni lub znajomi (odpowiednio: 8,2%, 7,7%, 9,2%, 9,3% i 6,6% wskazań).

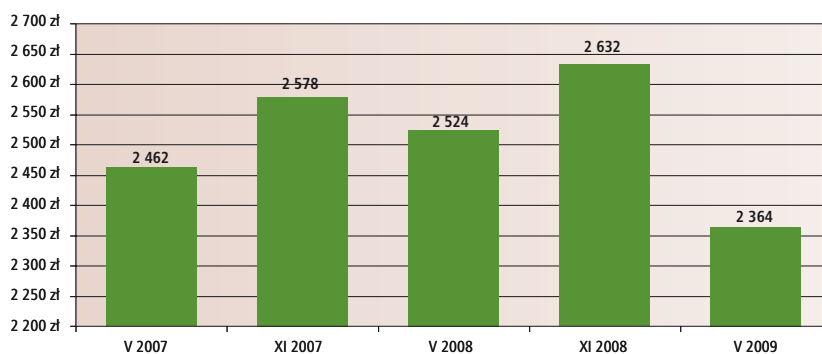
W maju 2009 r. co siódmy (13,8%) bezrobotny zamierzający wyjechać za granicę w celu znalezienia pracy planuje wyjazd na stałe. W badaniach z maja 2007 r. był to co piąty ankietowany (20,0%), w listopadzie 2007 r. – co szósty (16,3%), w maju 2008 r. – co siódmy (14,0%), a w listopadzie 2008 r. – również co szósty (17,2%). Warto podkreślić, że bezrobotni, którzy zamierzają opuścić kraj na stałe, stanowili zaledwie 2,2% ogółu respondentów biorących udział w ostatnich badaniach. W maju 2007 r. odsetek ten wynosił 4,3%, w listopadzie 2007 r. – 2,5%, w maju 2008 r. – 1,7%, a w listopadzie 2008 r. – 1,8% ogółu respondentów.

Podobnie jak w poprzednich edycjach badań zdecydowana większość bezrobotnych, spośród rozważających wyjazd za granicę (84,2%), jest gotowa wyjechać w celach zarobkowych tylko na określony czas (w maju 2007 r. podobne plany miało 78,8% ankietowanych, w listopadzie 2007 r. – 81,7%, w maju 2008 r. – 85,1%, a w listopadzie 2008 r. – 84,8%). Ponad 88,4% respondentów przewiduje, że będzie to pobyt nie dłuższy niż jeden rok, w tym 62,8% planuje wyjechać na okres nie dłuższy niż sześć miesięcy. Dłużej niż jeden rok zamierza pracować za granicą co dziewiąty bezrobotny (11,6%).

Spośród bezrobotnych deklarujących zamiar migracji zarobkowej w kraju pozostałoby 92,5% pod warunkiem uzyskania od miejscowego pracodawcy przeciętnego wynagrodzenia w kwocie 2364 zł netto. Oczekiwania płacowe respondentów w tym zakresie były najniższe spośród wszystkich dotąd przeprowadzonych badań. W stosunku do maja 2007 r. obniżyły się o 4,0%, do listopada 2007 r. – o 8,3%, do maja 2008 r. – o 6,3%, a do listopada 2008 r. – o 10,2% (wykres 26).

Wykres 26

Przeciętne minimalne wynagrodzenie netto skłaniające bezrobotnego do zaniechania migracji zarobkowej

Co siedemnasty bezrobotny, który nosi się z zamiarem migracji zarobkowej (5,9%), poinformował, że żadne wynagrodzenie zaoferowane przez krajowych pracodawców nie spowoduje zmiany jego decyzji o wyjeździe za granicę. Chęć pozostania w kraju deklaroowało w maju 2007 r. – 10,4% respondentów, w listopadzie 2007 r. – 12,3%, w maju 2008 r. – 12,8%, a w listopadzie 2008 r. – 12,7%.

Warto wspomnieć, że w 5,5% gospodarstw domowych zamieszkiwanych przez respondentów osoba przebywająca obecnie za granicą w największym stopniu utrzymuje dane gospodarstwo domowe (w listopadzie 2007 r. było to 5,2%, w maju 2008 r. – 6,0%, a w listopadzie 2008 r. – 5,1%). Najczęściej wymienianym przez respondentów podczas ostatniej edycji badań krajem pobytu tej osoby była Wielka Brytania (21,7%), Niemcy

(19,8%), Irlandia (9,4%) oraz Holandia i Włochy (po 7,6%). Ponadto 21,4% bezrobotnych oznajmiło, że za granicą w celach zarobkowych przebywają także inni członkowie ich rodzin, głównie w Wielkiej Brytanii (27,1% wskazań), Niemczech (17,7%), Irlandii i Norwegii (po 8,1%) oraz Stanach Zjednoczonych Ameryki (6,4%).

5

Ruch kadrowy

5.1. Ruch kadrowy w opiniach pracodawców

Z nieco ponad połowy przedsiębiorstw (51,8%) w okresie sześciu miesięcy poprzedzających badania odchodzili pracownicy. W poprzednich edycjach badań odsetek firm, z których odeszli pracownicy, wynosił odpowiednio: 68,8% (październik 2006 r. – w tej edycji badań pytanie dotyczyło jednak ostatnich dwunastu miesięcy), 52,0% (maj 2007 r.), 55,9% (listopad 2007 r.), 52,9% (maj 2008 r.) i 57,2% (listopad 2008 r.). W największym stopniu problem ten dotyczył przedsiębiorstw przemysłowych (72,0%), w najmniejszym zaś dotknął przedsiębiorstwa reprezentujące pozostałe usługi rynkowe (45,5%). Częściej odchodzili pracownicy zatrudnieni w przedsiębiorstwach usytuowanych w powiatach o stopie bezrobocia niższej od średniej krajowej (55,3%), rzadziej z firm zlokalizowanych w powiatach o stopie bezrobocia wyższej od średniej krajowej (46,4%).

Pracownicy najczęściej odchodzili z własnej inicjatywy – 33,9% ankietowanych przedsiębiorstw w maju 2009 r. (42,7% w maju 2007 r., 45,6% w listopadzie 2007 r., 44,4% w maju 2008 r. oraz 42,9% w listopadzie 2008 r.). Ponad jedna czwarta pracodawców (28,1%) poinformowała o przypadkach zwolnień pracowników w okresie sześciu miesięcy poprzedzających badania. W poprzednich edycjach badań odsetek firm, które zwalniały z inicjatywy pracodawców, kształtował się następująco: 31,3% (październik 2006 r.), 23,4% (maj i listopad 2007 r.), 30,1% (maj 2008 r.) oraz 22,8% (listopad 2008 r.). Około jedna piąta pracodawców (22,1%) stwierdziła również, że pracownicy odeszli, gdyż skończyły się im umowy na czas określony. W październiku 2006 r. było to 27,0%, w maju 2007 r. – 18,0%, w listopadzie 2007 r. – 19,9%, w maju 2008 r. – 26,9% a w listopadzie 2008 r. – 22,4% przedsiębiorstw. Emerytury lub renty były powodem odejścia pracowników z nieco ponad jednej ósmej firm (13,3%). Przyczyna ta wskazywana była również w październiku 2006 r. (17,9% pracodawców), w maju 2007 r. (12,1%), w listopadzie 2007 r. (12,3%), w maju 2008 r. (22,6%), a także w listopadzie 2008 r. (15,7%).

Zdaniem respondentów pracownicy zatrudnieni na umowę o pracę rezygnowali z pracy z własnej inicjatywy głównie z powodu podjęcia zatrudnienia w innym przedsiębiorstwie krajowym. Przyczynę tę wymieniała w każdej z dotychczasowych edycji badań największa grupa pracodawców, przy czym odsetek wskazań z edycji na edycję wzrastał. W maju 2007 r. było to 48,4% wskazań, w listopadzie 2007 r. – 55,7%, w maju i listopadzie 2008 r. – 66,9%, a w maju 2009 r. – 71,6%.

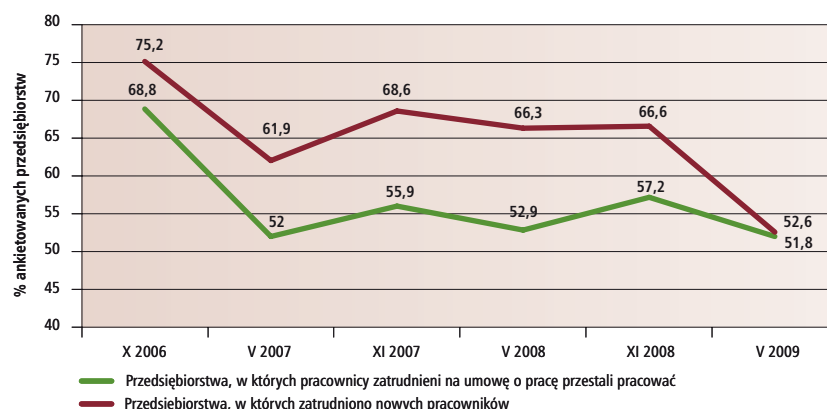
Obecnie zaledwie około jedna dziewiąta pracodawców (11,4%) uważa, że powodem odejścia z pracy zatrudnionych pracowników były ich wyjazdy zarobkowe za granicę. W maju 2007 r. podobnego zdania było 39,3% pracodawców, w listopadzie 2007 r. – 28,9%, w maju 2008 r. – 20,8%, a listopadzie 2008 r. – 15,6%. Na inne przyczyny odejścia pracowników z własnej inicjatywy w maju 2009 r. wskazywało 14,0% pracodawców (w maju 2007 r. – 10,9%, w listopadzie 2007 r. – 13,2%, w maju 2008 r. – 12,3% i w listopadzie 2008 r. – 13,8%).

Nieco ponad połowa pracodawców (52,6%) w okresie ostatnich sześciu miesięcy poprzedzających badania zatrudniła nowych pracowników. W październiku 2006 r. było to 75,2% respondentów (w październiku 2006 r. pytanie dotyczyło dziewięciu miesięcy poprzedzających badania), w maju 2007 r. – 61,9%, w listopadzie 2007 r. – 68,6%, w maju 2008 r. – 66,3%, a w listopadzie 2008 r. – 66,6%. Najwięcej firm zatrudniających nowych

pracowników, według ostatnich badań, było zlokalizowanych w powiatach o niskiej stopie bezrobocia (56,0%); najmniej w powiatach, w których odnotowano stopę bezrobocia wyższą od średniej krajowej (47,2%). Biorąc z kolei pod uwagę sekcję gospodarki, największy odsetek przedsiębiorstw, które zatrudniły nowych pracowników, stanowiły przedsiębiorstwa przemysłowe (63,5%) i budowlane (59,8,4%), najmniej zaś firmy reprezentujące pozostałe usługi rynkowe (49,4%).

Wykres 27

Ruch kadrowy w ankietowanych przedsiębiorstwach w okresie 6* miesięcy poprzedzających badania

* W X 2006 r. pytanie o odejścia pracowników dotyczyło 12 miesięcy poprzedzających badania, a pytanie o nowo zatrudnionych – 9 miesięcy poprzedzających badania.

W dalszym ciągu zmniejsza się liczba pracodawców, którzy informują, że w okresie ostatnich sześciu miesięcy mieli trudności ze znalezieniem nowych pracowników. Obecnie już tylko co czwarty respondent sygnalizuje ten problem (25,6%), podczas gdy w maju 2007 r. zgłaszało go ponad dwie trzecie pracodawców (69,8%), w listopadzie 2007 r. ponad połowa ankietowanych (53,9%), w maju 2008 r. niewiele mniej niż połowa (48,2%), a w listopadzie 2008 r. było to 41,7% respondentów. Najwięcej sygnałów o problemach związanych z pozyskaniem nowych pracowników płynie obecnie od pracodawców działających w budownictwie i przemyśle (odpowiednio: 32,4% i 31,7%), najmniej z firm reprezentujących pozostałe usługi rynkowe oraz z przedsiębiorstw handlowych (odpowiednio: 23,0% i 23,9%). Większe trudności ze znalezieniem odpowiednich pracowników mają respondenci z powiatów o niskiej stopie bezrobocia oraz z grodzkich powiatów stołecznych (odpowiednio: 26,9% i 26,7%) niż z powiatów o wysokiej stopie bezrobocia (23,2%).

Głównymi powodami zgłaszanych w tym zakresie problemów są: brak kandydatów z odpowiednimi kwalifikacjami (42,2% wskazań w maju 2007 r., 41,3% – w listopadzie 2007 r., 40,1% – w maju 2008 r., 42,2% – w listopadzie 2008 r. i 46,4% – w maju 2009 r.) oraz zbyt wygórowane oczekiwania płacowe kandydatów (odpowiednio: 19,5%, 20,1%, 20,7%, 22,7% i 19,5% wskazań). Brakuje też kandydatów z właściwymi cechami osobowości (odpowiednio: 9,3%, 9,4%, 10,2%, 11,4%, 12,4% wskazań). Nieliczni respondenci wskazują na zbyt małą dyspozycyjność kandydatów do pracy (odpowiednio: 4,0%, 4,8%, 6,1%, 6,8%, 6,7%). W dalszym ciągu spada znaczenie migracji zarobkowych jako czynnika pociągającego za sobą trudności związane ze znalezieniem nowych pracowników. W maju 2007 r. na tę przesłankę wskazywało 16,4%, w listopadzie 2007 r. – 15,0%, w maju 2008 r. – 11,8%, w listopadzie 2008 r. – 6,0%, a w maju 2009 r. – 3,9% ankietowanych (tabela 10).

Tabela 10

Przyczyny trudności ze znalezieniem pracowników w opinii pracodawców (w %)

Kategorie odpowiedzi	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Brak kandydatów z odpowiednimi kwalifikacjami	42,2	41,3	40,1	42,2	46,4
Oczekiwania płacowe kandydatów były nie do przyjęcia	19,5	20,1	20,7	22,7	19,5
Trudne warunki pracy, których nie zaakceptowali kandydaci	2,9	4,1	3,8	4,7	4,3
Niechęć kandydatów do dalekich dojazdów do pracy	3,4	3,5	4,6	4,4	4,9
Emigracja zarobkowa pracowników	16,4	15,0	11,8	6,0	3,9
Brak kandydatów z odpowiednimi cechami osobowości	9,3	9,4	10,2	11,4	12,4
Mała dyspozycyjność kandydatów	4,0	4,8	6,1	6,8	6,7
Inne trudności	2,1	1,6	2,7	1,7	1,8
Brak odpowiedzi	0,1	0,1	0,0	0,2	0,1
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

W porównaniu z poprzednimi edycjami badań nastąpił spadek liczby przedsiębiorstw oferujących wolne miejsca pracy. W maju 2009 r. wakaty zgłaszało 20,9% pracodawców. Dla porównania w październiku 2006 r. było to 38,0% pracodawców, w maju 2007 r. – 43,5%, w listopadzie 2007 r. – 39,3%, w maju 2008 r. – 39,7%, w listopadzie 2008 r. – 28,6%. O wakatach najczęściej informowali pracodawcy reprezentujący budownictwo (32,7%). Najrzadziej wakaty w swoich przedsiębiorstwach zgłaszali przedsiębiorcy reprezentujący handel i naprawy (19,3%). Najwięcej przedsiębiorstw posiadających wolne stanowiska pracy odnotowano w stołecznych powiatach grodzkich (22,7%), najmniej w powiatach o stopie bezrobocia niższej od średniej krajowej (19,9%).

O planach zwiększenia zatrudnienia poinformowała nieco ponad jedna piąta respondentów (22,0%). Jest to mniej niż w poprzednich edycjach badań, kiedy to podobne zamierzenia sygnalizowało odpowiednio 49,2% (październik 2006 r. – dotyczy najbliższych dwunastu miesięcy), 47,5% (maj 2007 r.), 40,7% (listopad 2007 r. i maj 2008 r.) oraz 27,8% (listopad 2008 r.) respondentów. Wśród przedsiębiorstw zakładających w okresie od czerwca 2009 r. do listopada 2009 r. wzrost zatrudnienia, najwięcej stanowiły firmy budowlane (28,9%) oraz firmy zatrudniające do 9 pracowników oraz powyżej 250 pracowników (po 23,0%), najmniej – firmy reprezentujące handel i naprawy oraz firmy przemysłowe (odpowiednio 19,5% i 19,6%), a także firmy zatrudniające od 10 do 49 pracowników (20,4%).

Większość pracodawców (70,8%) zamierza w okresie najbliższych sześciu miesięcy utrzymać zatrudnienie na tym samym poziomie. W poprzednich edycjach badań było to: 46,5% (październik 2006 r. – w tej edycji pytanie dotyczyło jednak najbliższych dwunastu miesięcy), 48,7% (maj 2007 r.), 56,2% (listopad 2007 r.), 56,4% (maj 2008 r.) i 65,3% (listopad 2008 r.). W okresie od czerwca 2009 r. do listopada 2009 r. dotychczasowy poziom zatrudnienia zamierzają zachować głównie firmy działające w handlu i usługach rynkowych (odpowiednio: 72,7% i 71,7%) oraz firmy zatrudniające do 9 osób (73,3%), w mniejszym stopniu firmy budowlane i przemysłowe (odpowiednio: 66,2% i 66,7%) oraz firmy zatrudniające 250 i więcej pracowników (59,0%).

Co piętnasty pracodawca (6,7%) przewiduje zwolnienia w swoim przedsiębiorstwie. W październiku 2006 r. było to 4,2% respondentów (pytanie dotyczyło najbliższych dwunastu miesięcy), w maju 2007 r. – 3,3%, w listopadzie 2007 r. i maju 2008 r. – 2,8% oraz w listopadzie 2008 r. – 6,5%. Zamiary redukcji zatrudnienia w okresie od czerwca 2009 r. do listopada 2009 r. zgłaszali przede wszystkim respondenci reprezentujący przemysł (13,8%) oraz przedstawiciele firm zatrudniających ponad 250 pracowników (18,0%). Najmniej sygnałów o planach zmniejszenia zatrudnienia płynęło natomiast ze strony pracodawców działających w sekcji budownictwo (4,4%) oraz respondentów zatrudniających do 9 osób (3,5%).

Wśród pracodawców, którzy zamierzają w ciągu najbliższych sześciu miesięcy zwiększyć zatrudnienie, dominuje przekonanie, że obecnie łatwiej będzie znaleźć pracowników niż w analogicznym okresie ubiegłego roku (42,4%). W maju 2007 r. odsetek ten wynosił zaledwie 1,5%, w listopadzie 2007 r. – 4,4%, w maju 2008 r. – 10,2%, w listopadzie 2008 r. – 27,3%. W obecnej edycji badań są to przede wszystkim pracodawcy z sekcji budownictwo (49,0%) oraz reprezentanci stołecznych powiatów grodzkich (46,4%). Mniejszy udział stanowią natomiast przedstawiciele sekcji handel i naprawy (40,5%) oraz pracodawcy z powiatów o wysokiej stopie bezrobocia (40,0%).

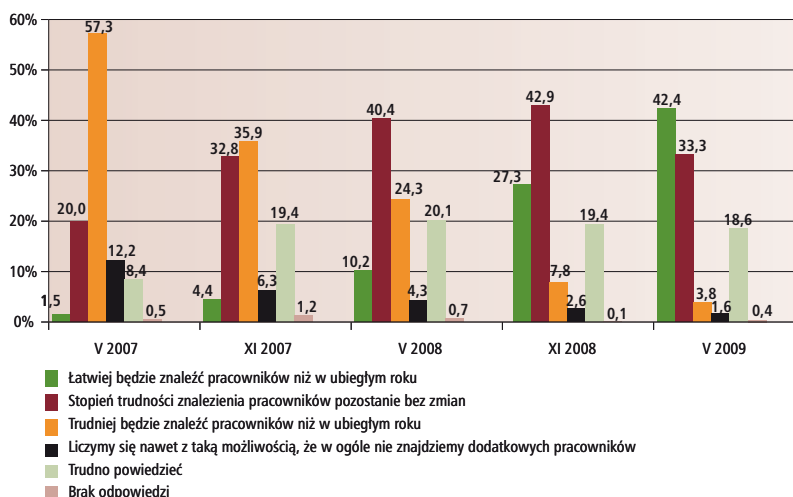
Odsetek pracodawców, którzy sądzą, że stopień trudności znalezienia odpowiednich pracowników nie zmieni się w porównaniu z analogicznym okresem w ubiegłym roku, kształtował się następująco: w maju 2007 r. wyraziło taką opinię 20,0% respondentów, w listopadzie 2007 r. – 32,8%, w maju 2008 r. – 40,4%, w listopadzie 2008 r. – 42,9%, a w maju 2009 r. – 33,3%. Zdanie takie mają zwłaszcza reprezentanci przemysłu (37,6%) oraz przedstawiciele firm usytuowanych w grodzkich powiatach stołecznych (36,3%). W mniejszym stopniu podobnego zdania są pracodawcy z firm budowlanych (28,2%) oraz respondenci z powiatów o stopie bezrobocia niższej od średniej krajowej (31,7%).

Tylko 3,8% spośród ankietowanych, którzy zamierzają w ciągu najbliższych sześciu miesięcy zwiększyć zatrudnienie, przewiduje, że trudniej będzie zaspokoić potrzeby kadrowe, niż rok temu. W maju 2007 r. podobnego zdania było 57,3%, w listopadzie 2007 r. – 35,9%, w maju 2008 r. – 24,3%, a w listopadzie 2008 r. – 7,8% respondentów. Najwięcej obaw formułują przedstawiciele sekcji budownictwo (5,4%) oraz firm zlokalizowanych na terenie powiatów o stopie bezrobocia wyższej od średniej krajowej (5,7%), najmniej – pracodawcy reprezentujący przemysł (2,1%) oraz przedstawiciele przedsiębiorstw ze stołecznych powiatów grodzkich (2,1%).

Prawie co piąty ankietowany (18,6%) pracodawca nie potrafił określić swoich poglądów dotyczących stopnia trudności pozyskiwania nowych pracowników (wykres 28).

Wykres 28

Przewidywania pracodawców dotyczące stopnia trudności w znalezieniu pracowników (w ciągu najbliższych 6 miesięcy)

Co dwunasty pracodawca (8,2%) sądzi, że pracownicy będą odchodzić z własnej inicjatywy z jego przedsiębiorstwa, mimo że firmie zależy na ich pozostaniu. W październiku 2006 r. było to 17,8% respondentów, w maju 2007 r. – 15,7%, w listopadzie 2007 r. – 18,9%, w maju 2008 r. – 15,6%, a w listopadzie 2008 r. – 10,5%. Z edycji na edycję badań

następuje więc spadek liczby pracodawców artykułujących ten problem. Obecnie częściej zaniepokojeni możliwością odejścia części pracowników są respondenci ze stołecznych powiatów grodzkich (9,9%) oraz pracodawcy działający w przemyśle (10,5%). Mniej obaw wyrażają pracodawcy z powiatów o stopie bezrobocia wyższej od średniej krajowej (7,3%) oraz przedstawiciele handlu i napraw (7,4%).

Dwie trzecie pracodawców (67,8%) nie przewiduje, że w ciągu najbliższych sześciu miesięcy pracownicy będą odchodzić z przedsiębiorstwa, mimo że przedsiębiorstwu zależy na ich pozostaniu. W poprzednich edycjach badań odsetek ten kształtował się następująco: 51,7% w październiku 2006 r., 48,6% w maju 2007 r., 51,4% w listopadzie 2007 r., 57,4% w maju 2008 r. oraz 64,3% w listopadzie 2008 r. O stabilności załogi przekonanych jest obecnie najwięcej pracodawców z powiatów o wysokiej stopie bezrobocia (69,8%), najmniej – ze stołecznych powiatów grodzkich (65,6%). Biorąc z kolei pod uwagę sekcje gospodarki – najwięcej z pozostałych usług rynkowych (69,4%), najmniej – z handlu i napraw (66,5%).

Prawie jedna czwarta pracodawców w maju 2009 r. (23,9%) nie była w stanie wyrazić swojej opinii na temat ewentualnej rezygnacji pracowników z zatrudnienia w przedsiębiorstwie w najbliższym okresie (w październiku 2006 r. było to 29,9%, w maju 2007 r. – 33,1%, w listopadzie 2007 r. – 29,6%, w maju 2008 r. – 26,8%, a w listopadzie 2008 r. – 25,0% ankietowanych).

W dalszym ciągu zwiększa się odsetek pracodawców, którzy przewidują wzrost stopy bezrobocia. W maju 2007 r. odsetek ten wynosił 3,6%, w listopadzie 2007 r. – 3,0%, w maju 2008 r. – 4,7%, w listopadzie 2008 r. – 39,2%, a w maju 2009 r. – 55,2%.

Około jedna czwarta respondentów (25,3%) sądzi obecnie, że bezrobocie w najbliższym czasie utrzyma się na dotychczasowym poziomie. W maju i listopadzie 2007 r. przekonanych o tym było (odpowiednio) 24,5% i 31,9% respondentów, a w maju i listopadzie 2008 r. – po 34,6% ankietowanych.

Mniej pracodawców niż w poprzednich edycjach badań uważa, że stopa bezrobocia spadnie (7,9%). W maju 2007 r. podobnego zdania było 56,1% respondentów, w listopadzie 2007 r. – 49,6%, w maju 2008 r. – 48,3%, a w listopadzie 2008 r. – 12,5%.

Trudności z odpowiedzią na pytanie dotyczące kształtowania się w najbliższym czasie stopy bezrobocia miało 11,6% pracodawców biorących udział w bieżącej edycji badań (15,2% w maju 2007 r., 14,9% w listopadzie 2007 r., 12,2% w maju 2008 r. i 13,6% w listopadzie 2008 r.).

5.2. Aktywność bezrobotnych na krajowym rynku pracy

W porównaniu z poprzednimi edycjami badań nieznacznie zmienił się odsetek wskazań bezrobotnych, którzy uważają, że część osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy jako bezrobotni, pracuje nielegalnie zarobkowo (47,6%). W maju 2007 r. było to 45,8%, w listopadzie 2007 r. – 44,6%, w maju 2008 r. – 47,3%, a w listopadzie 2008 r. – 47,2%. Nieliczni respondenci (3,0%) twierdzą, że zjawisko to nie występuje. W maju 2007 r. było to 1,9%, w listopadzie 2007 r. – 2,5%, w maju 2008 r. – 2,1%, a w listopadzie 2008 r. – 3,4% bezrobotnych. Pozostali ankietowani nie potrafili określić procentu osób wśród zarejestrowanych bezrobotnych, które pracują nielegalnie.

Uśrednione oszacowania tych bezrobotnych, którzy dostrzegają problem nielegalnej pracy, wskazują na to, że przeciętnie 37,3% osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy pracuje „na czarno” (w maju 2007 r. – 43,1%, w listopadzie 2007 r. i w maju 2008 r. wielkość ta kształtowała się na poziomie 40,3%, a w listopadzie 2008 r. na poziomie 37,1%).

W okresie sześciu miesięcy poprzedzających badania urząd pracy przedstawił ofertę zatrudnienia jednej trzeciej ankietowanych (33,3%). W maju 2007 r. ofertę pracy z urzę-

du pracy otrzymało 26,3% respondentów, w listopadzie 2007 r. – 30,0%, w maju 2008 r. – 38,3%, natomiast w listopadzie 2008 r. – 36,8%. Co siódmy bezrobotny (14,9%) w ogóle nie zainteresował się złożoną mu przez urząd pracy propozycją zatrudnienia. W październiku 2006 r. było to 16,8% bezrobotnych, w maju 2007 r. – 20,8%, w listopadzie 2007 r. – 16,5%, w maju 2008 r. – 19,6%, a w listopadzie 2008 r. – 16,2%. Najczęściej wymienianym przez ankietowanych powodem odrzucenia oferty pracy było zbyt niskie proponowane wynagrodzenie. W maju 2009 r. było to 32,2% wskazań, podczas gdy w maju 2007 r. – 32,9%, w listopadzie 2007 r. – 30,2%, w maju 2008 r. – 40,8%, a w listopadzie 2008 r. – 28,0%. Rzadziej wymienianą przez respondentów przyczyną rezygnacji z przyjęcia oferty pracy otrzymanej z urzędu pracy były zbyt dalekie dojazdy (18,7% wskazań w maju 2007 r., 21,0% – w listopadzie 2007 r., 22,4% – w maju 2008 r., 30,1% – w listopadzie 2008 r. i 25,9% – w maju 2009 r.).

Jeszcze rzadziej ankietowani wymieniali inne przyczyny odrzucenia propozycji pracy otrzymanej z urzędu pracy: zbyt ciężka praca oraz trudności z pogodzeniem pracy z innymi obowiązkami (po 13,8% wskazań).

W ostatniej edycji badań 34,8% respondentów było przekonanych, że znajdzie pracę w najbliższych miesiącach. Podobnego zdania było 34,5% respondentów w maju 2007 r., 34,6% – w listopadzie 2007 r., 36,1% – w maju 2008 r. i 37,1% – w listopadzie 2008 r.

Wzrasta poziom gotowości respondentów do podjęcia pracy, gdyby miała się ona rozpocząć w ciągu najbliższego tygodnia. Wskaźnik ten wynosi 86,5% respondentów. W poprzednich edycjach badań było to odpowiednio 82,6% (maj 2007 r.), 82,2% (listopad 2007 r.), 81,0% (maj 2008 r.) oraz 81,1% (listopad 2008 r.).

6

Reakcje przedsiębiorstw na spowolnienie gospodarcze

W obecnej edycji badań przedsiębiorcy odpowiadali także na dodatkowe pytania dotyczące ich reakcji na aktualne spowolnienie gospodarcze, które zostały umieszczone w ankiecie w związku z projektem Europejskiego Banku Centralnego „Wage Dynamics Network”.

Prawie jedna czwarta (24,0%) przedsiębiorstw nie stwierdziła wpływu spowolnienia na swoją aktywność ekonomiczną mierzoną przychodami. Większość ankietowanych przedsiębiorstw odczuwa umiarkowany lub nieznaczny negatywny wpływ spowolnienia na aktywność ekonomiczną (odpowiednio: 31,2% i 29,8%). Silny negatywny wpływ wystąpił u 12,0% respondentów.

W przemyśle, budownictwie oraz handlu i naprawach w większości przedsiębiorstw spowolnienie wpłynęło umiarkowanie negatywnie na ich aktywność, natomiast w pozostałych sekcjach – nieznacznie negatywnie.

Im większe przedsiębiorstwo, tym bardziej nasila się wpływ spowolnienia gospodarczego na jego aktywność ekonomiczną. Prawie jedna trzecia (30,0%) mikroprzedsiębiorstw (zatrudniających 1–9 pracowników) nie odczuwa wpływu kryzysu. Odsetek ten zmniejsza się do 20,0% w małych przedsiębiorstwach i 18,0% w średnich i dużych przedsiębiorstwach.

Przedsiębiorstwa, które zostały dotknięte przez spadek popytu na główny produkt lub usługę, najczęściej określają wielkość tego spadku od 5 do 10% – około 23,0% wskazań, następnie od 10 do 20% – około 20,0% wskazań oraz do 5% – około 16,0% wskazań.

Przedsiębiorstwa jako główny sposób obniżania kosztów wskazują najczęściej zmniejszenie kosztów niezwiązanych z pracą (49,0% wskazań) oraz obniżkę dodatkowych składników wynagrodzeń, np. premii, dodatków, itp. (15,0% wskazań). Powyższe metody obniżania kosztów dominują w badanych przedsiębiorstwach bez względu na sekcję PKD, w której działa przedsiębiorstwo, nasilenie bezrobocia w powiecie oraz wielkość przedsiębiorstwa.

Reakcje przedsiębiorstw na spowolnienie gospodarcze są następujące:

a) około trzy czwarte przedsiębiorstw (76,0%) nie zamroziło i nie planuje zamrożenia podstawowego nominalnego wynagrodzenia niektórych pracowników, 18,0% – zamroziło podstawowe nominalne wynagrodzenie, natomiast 6,0% – planuje takie posunięcie,

b) 94,0% przedsiębiorstw nie obniżyło i nie planuje obniżyć podstawowego nominalnego wynagrodzenia niektórych pracowników, 3,0% – obniżyło podstawowe nominalne wynagrodzenie, natomiast 2,0% planuje taki krok.

Ponad 97% przedsiębiorstw nie korzysta z pomocy rządowej mającej na celu ograniczenie zwalniania pracowników lub obniżania wynagrodzeń. Z takiej pomocy korzysta mniej niż 1% badanych przedsiębiorstw.

Załącznik 1

Charakterystyka terenowych badań krajowego rynku pracy w maju 2009 r.

Badania terenowe przeprowadzono w maju 2009 r. we wszystkich województwach. W każdym województwie badaniami ankietowymi objęto stołeczny powiat grodzki oraz 2–4 powiaty, z których 1–2 reprezentują powiaty o stopie bezrobocia rejestrowanego wyższej od średniej stopy dla danego województwa, natomiast 1–2 powiaty o stopie niższej (według stanu na koniec marca 2009 r.). Stołeczne powiaty grodzkie należą do grupy powiatów o najniższej stopie bezrobocia. Koordynatorzy badań w poszczególnych oddziałach okręgowych NBP decydowali, czy badania będą prowadzone w trzech lub pięciu powiatach łącznie. Kierowali się przede wszystkim oceną, w którym przypadku łatwiej będzie utrzymać dyscyplinę metodologiczną, jeśli chodzi o dobór prób badawczych.

W rezultacie badania przeprowadzono w 16 stołecznych powiatach grodzkich oraz w 23 powiatach o stopie bezrobocia niższej od średniej krajowej i 26 powiatach o stopie bezrobocia wyższej – według krajowej stopy bezrobocia na koniec marca 2009 r.

Badaniami zostały objęte: próba bezrobotnych licząca 2000 osób oraz próba pracodawców licząca 1600 przedsiębiorstw. Ogółem w badanych przedsiębiorstwach było zatrudnionych 133 703 pracowników. Próby miały charakter warstwowo-celowy.

W przypadku próby bezrobotnych istotnym kryterium doboru próby była długość przebywania na bezrobociu oraz wykształcenie. Liczebność prób bezrobotnych dla poszczególnych województw ustalono proporcjonalnie do udziału danego województwa w całkowitej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w skali kraju.

W przypadku doboru próby bezrobotnych udział respondentów z powiatu stołecznego w całkowitej próbie bezrobotnych w poszczególnych województwach jest równy udziałowi bezrobotnych z powiatu stołecznego w całkowitej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych w danym województwie. Liczbę bezrobotnych z powiatów stołecznych w poszczególnych próbach wojewódzkich przedstawia tabela 2A. Przyjęte zostało również założenie, że łączna liczba respondentów z powiatów o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy dla danego województwa powinna być zbliżona do łącznej liczby respondentów z powiatów o stopie wyższej niż średnia wojewódzka.

Liczebność prób badawczych bezrobotnych według czasu pozostawania na bezrobociu w poszczególnych województwach została dopasowana do struktury bezrobocia w województwach (tabela 3A). Struktura próby bezrobotnych według czasu pozostawania na bezrobociu w skali kraju była następująca: do 6 miesięcy – 51,8%; od 6 do 12 miesięcy – 14,3%; powyżej 12 miesięcy – 33,9%. Próba badawcza niemal dokładnie odzwierciedla strukturę populacji generalnej, biorąc pod uwagę kryterium czasu pozostawania na bezrobociu (tabela 4A).

Tabela 1A

Powiaty, w których przeprowadzono badania terenowe (klasyfikacja według stopy bezrobocia – koniec marca 2009 r.)

Województwo		Powiaty stołeczne grodzkie (16)		Powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy krajowej (23)		Powiaty o stopie bezrobocia wyższej od średniej stopy krajowej (26)	
Nazwa województwa	Stopa bezrobocia	Powiat	Stopa bezrobocia	Powiat	Stopa bezrobocia	Powiat	Stopa bezrobocia
Dolnośląskie	12,30%	Wrocław	4,20%	lubiński	7,60%	wałbrzyski	18,10%
Kujawsko- -Pomorskie	15,20%	Bydgoszcz	6,10%	m. Toruń	7,30%	m. Włocławek	14,70%
				—		m. Grudziądz	21,80%
				—		żniński	24,00%
Lubelskie	12,80%	Lublin	8,70%	łęczyński	11,60%	m. Zamość	14,90%
				biłgorajski	9,30%	m. Biała Podlaska	15,50%
Lubuskie	15,00%	Zielona Góra	6,50%	sulciński	12,20%	nowosolski	25,10%
Łódzkie	10,90%	Łódź	8,10%	poddębicki	10,20%	łęczycki	12,10%
				łódzki wschodni	8,70%	tomaszowski	16,10%
Małopolskie	9,10%	Kraków	3,50%	krakowski	8,60%	tarnowski	12,30%
				m. Tarnów	8,70%	gorlicki	15,50%
Mazowieckie	8,30%	Warszawa	2,20%	grodziski	5,50%	m. Radom	21,30%
				piaseczyński	6,40%	radomski	28,40%
Opolskie	11,90%	Opole	5,40%	oleski	7,50%	nyski	17,10%
Podkarpackie	14,70%	Rzeszów	6,80%	m. Krosno	6,30%	brzozowski	25,10%
Podlaskie	11,40%	Białystok	10,10%	hajnowski	10,00%	białostocki ziemski	13,50%
Pomorskie	10,50%	Gdańsk	3,50%	m. Gdynia	3,30%	nowodworski	24,60%
				kartuski	8,60%	tczewski	13,00%
Śląskie	8,50%	Katowice	2,60%	m. Tychy	5,10%	myszkowski	17,70%
				m. Bielsko- Biała	6,10%	m. Bytom	13,40%
Świętokrzyskie	15,00%	Kielce	10,60%	buski	9,00%	ostrowiecki	18,40%
Warmińsko- -Mazurskie	19,10%	Olsztyn	5,70%	giżycki	17,70%	mrągowski	22,30%
				—		—	
Wielkopolskie	8,10%	Poznań	2,30%	poznański ziemski	2,50%	gnieźnieński	11,70%
				kościański	7,20%	śłupecki	15,10%
Zachodnio- pomorskie	15,50%	Szczecin	6,10%	policki	14,10%	drawski	25,20%
						stargardzki	17,30%
Średnia stopa bezrobocia w kraju: 11,2%							

* Dane GUS.

Tabela 2A

Liczebność próby badawczej bezrobotnych w powiatach stołecznych w województwach

	Zalecany dobór próby	Faktyczny dobór próby
Dolnośląskie	15	15
Kujawsko-Pomorskie	12	12
Lubelskie	16	16
Lubuskie	5	5
Łódzkie	31	31
Małopolskie	15	15
Mazowieckie	29	29
Opolskie	4	4
Podkarpackie	9	9
Podlaskie	12	12
Pomorskie	8	8
Śląskie	6	6
Świętokrzyskie	15	15
Warmińsko-Mazurskie	5	5
Wielkopolskie	8	7
Zachodniopomorskie	10	10

Tabela 3A

Liczebność próby bezrobotnych według czasu pozostawania na bezrobociu w województwach (X – zalecany dobór; Y – faktyczny dobór)

	do 6 miesięcy		6–12 miesięcy		ponad 12 miesięcy		Ogółem	
	X	Y	X	Y	X	Y	X	Y
Dolnośląskie	88	88	22	23	45	44	155	155
Kujawsko-Pomorskie	75	75	22	22	53	53	150	150
Lubelskie	65	65	18	18	55	55	138	138
Lubuskie	37	39	9	10	17	14	63	63
Łódzkie	70	70	20	20	45	45	135	135
Małopolskie	68	68	20	20	45	45	133	133
Mazowieckie	106	106	36	36	99	99	241	241
Opolskie	29	28	6	6	13	14	48	48
Podkarpackie	72	72	22	22	63	63	157	157
Podlaskie	34	34	8	8	20	20	62	62
Pomorskie	52	52	14	14	26	26	92	92
Śląskie	93	93	23	23	50	50	166	166
Świętokrzyskie	45	45	15	15	45	45	105	105
Warmińsko-Mazurskie	65	64	17	18	37	37	119	119
Wielkopolskie	74	74	17	16	33	34	124	124
Zachodniopomorskie	62	62	16	16	34	34	112	112
Ogółem	1035	1035	285	287	680	678	2000	2000

Tabela 4A

Rozkład próby badawczej bezrobotnych według czasu pozostawania na bezrobociu (w %)

Czas pozostawania na bezrobociu	Dobór próby	Struktura bezrobocia rejestrowanego według czasu pozostawania bez pracy (dane GUS na koniec grudnia 2008 r.)
Do 6 miesięcy	51,8	51,7
Ponad 6 do 12 miesięcy	14,3	14,3
Powyżej 12 miesięcy	33,9	34,0

Dobierając próbę bezrobotnych według wykształcenia, zalecono koordynatorom badań w poszczególnych oddziałach okręgowych NBP zmieszczenie się w ustalonych wcześniej przedziałach udziału procentowego, które nawiązywały do struktury bezrobocia według tej zmiennej. We wszystkich województwach udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym w całkowitej próbie bezrobotnych powinien być wynosić od 5% do 10%, bezrobotnych z wykształceniem średnim od 29% do 39%, a bezrobotnych z wykształceniem co najwyżej zasadniczym zawodowym od 56% do 66%. W skali kraju otrzymano próbę badawczą, która również koresponduje ze strukturą bezrobocia według wykształcenia (tabela 5A).

Tabela 5A

Próba badawcza bezrobotnych według wykształcenia (w %)

Wykształcenie	Dobór próby	Struktura bezrobocia rejestrowanego według wykształcenia (dane GUS na koniec grudnia 2008 r.)
Wyższe	8,8	8,5
Średnie	33,3	32,5
Zasadnicze zawodowe i niższe	57,9	59,0

Badania przedsiębiorstw przeprowadzono w tych samych powiatach, co badania bezrobotnych.

W przypadku próby przedsiębiorstw istotne były dwa kryteria: sekcja gospodarki oraz wielkość przedsiębiorstwa mierzona liczbą zatrudnionych. Próba ankietowanych przedsiębiorstw, według sekcji PKD 2004, obejmuje podmioty z sekcji przemysł (sekcje C, D, E), budownictwo (F), handel i naprawy (G) i usługi rynkowe (H, I, J, K, część sekcji O). Liczebność próby przedsiębiorstw w każdym województwie została ustalona proporcjonalnie do udziału danego województwa w całkowitej liczbie firm zarejestrowanych w systemie REGON w skali kraju. Próba charakteryzuje się zatem wysokim stopniem odpowiedniości do struktury zarejestrowanych przedsiębiorstw w systemie REGON.

Zgodnie z wyżej wymienionymi kryteriami określono również liczebność przedsiębiorstw z powiatów stołecznych i ogółem dla poszczególnych województw (tabela 6A). Przyjęto także zasadę, że liczba respondentów z powiatów o stopie bezrobocia wyższej niż średnia stopa dla województwa powinna być zbliżona do łącznej liczby respondentów z powiatów o stopie niższej niż średnia. Wyznaczono również liczebności próby przedsiębiorstw według sekcji gospodarki oraz liczebności próby przedsiębiorstw według wielkości.

Uzyskana krajowa próba badawcza przedsiębiorstw według wielkości jest następująca: mikro – 40,7%, małe – 32,2%, średnie – 19,5% i duże – 7,6%. Próbę cechują odpowiedniość do zarejestrowanych przedsiębiorstw na skali porządkowej, a nie interwałowej (przedsiębiorstwa średnie i duże są nadreprezentowane). Był to celowy dobór. Analizy sta-

tystyczne wymagają pewnego minimum liczebności prób. Gdyby przyjąć strukturę REGON, to w próbie znalazłyby się głównie mikroprzedsiębiorstwa (około 95%).

Tabela 6A

Zalecana liczebność próby badawczej przedsiębiorstw w powiatach stołecznych i w województwach ogółem

	Powiat stołeczny		Ogółem w województwie	
	Zalecana liczba	Dobór próby	Zalecana liczba	Dobór próby
Dolnośląskie	41	41	135	135
Kujawsko-Pomorskie	20	20	82	82
Lubelskie	18	18	66	66
Lubuskie	7	7	43	43
Łódzkie	41	41	103	103
Małopolskie	46	48	128	128
Mazowieckie	138	138	276	276
Opolskie	9	9	41	41
Podkarpackie	9	9	61	61
Podlaskie	14	14	40	40
Pomorskie	26	26	102	102
Śląskie	17	17	183	183
Świętokrzyskie	12	12	46	46
Warmińsko-Mazurskie	9	9	49	49
Wielkopolskie	40	40	154	154
Zachodniopomorskie	27	27	91	91
Ogółem	474	476	1600	1600

A to w przedsiębiorstwach średnich i dużych, które stanowią łącznie około 1% ogólnej liczby przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON, pracuje ponad 60% wszystkich pracujących. Zatem dla poprawnej analizy rynku pracy wskazana była nadreprezentacja przedsiębiorstw średnich i dużych (tabela 7A).

Tabela 7A

Rozkład próby badawczej przedsiębiorstw według liczby zatrudnionych (w %)

Wielkość przedsiębiorstwa (liczba zatrudnionych)	Faktyczny dobór próby	Struktura przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON według wielkości (dane GUS na koniec grudnia 2008 r.)
od 0 do 9 (mikro)	40,7	95,0
od 10 do 49 (małe)	32,2	4,1
od 50 do 249 (średnie)	19,5	0,8
250 i powyżej (duże)	7,6	0,1

Struktura próby przedsiębiorstw według sekcji jest następująca: przemysł – 11,8%, budownictwo – 12,8%, handel i naprawy – 33,9 %, pozostałe usługi rynkowe – 41,5%. Próba w wysokim stopniu pokrywa się ze strukturą przedsiębiorstw w wybranych do badania sekcjach, zarejestrowanych w systemie REGON (tabela 8A).

Tabela 8A

Rozkład próby badawczej przedsiębiorstw według sekcji PKD 2004 uwzględnionych w badaniach (w %)

Sekcje według PKD 2004 uwzględnione w badaniach	Struktura przedsiębiorstw w próbie	Struktura przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON według sekcji PKD (dane GUS na koniec grudnia 2008 r.)
Przemysł (sekcje C+D+E)	11,8	11,3
Budownictwo (sekcja F)	12,8	12,6
Handel i naprawy (sekcja G)	33,9	33,8
Pozostałe usługi rynkowe (sekcje H+I+J+K+część sekcji O)	41,5	42,3

Szczegółową charakterystykę prób badawczych zawierają załączniki 2 i 3.

Załącznik 2

Charakterystyka próby badawczej bezrobotnych

Badaniami objęto bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy we wszystkich 16 województwach. W każdym województwie badaniami objęto trzy typy powiatów: grodzki powiat stołeczny, powiaty o wskaźniku bezrobocia niższym od średniej stopy bezrobocia rejestrowanego w skali danego województwa oraz powiaty o wskaźniku bezrobocia wyższym od średniej dla danego województwa.

Próba liczyła 2000 bezrobotnych. Dobór próby miał charakter warstwowo-celowy. Podobnie jak w poprzednich edycjach badań, podstawowym kryterium doboru próby badawczej była długość pozostawania na bezrobociu. W badaniu wyodrębniono trzy kategorie bezrobotnych: do 6 miesięcy, od 6 do 12 miesięcy oraz powyżej 12 miesięcy – długotrwale bezrobotni. Liczebność prób bezrobotnych dla poszczególnych województw została ustalona proporcjonalnie do udziału danego województwa w całkowitej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w skali kraju.

Największą grupę ankietowanych (51,8%) tworzyły osoby, które pozostawały bez pracy do 6 miesięcy. W drugiej kolejności znajdowała się grupa osób mających status długotrwale bezrobotnych, tj. pozostających bez pracy ponad 12 miesięcy (33,9%). Ostatnią co do wielkości grupę stanowili respondenci będący bez pracy od 6 do 12 miesięcy (14,3%) – tabela 1B.

Tabela 1B

Bezrobotni objęci badaniami ankietowymi według okresu pozostawania bez pracy w poszczególnych typach powiatów

Okres bez pracy	Typy powiatów		Powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej krajowej		Powiaty o stopie bezrobocia wyższej od średniej krajowej		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Do 6 miesięcy	101	50,7	474	54,6	460	49,3	799	51,8
Ponad 6 do 12 miesięcy	28	14,1	117	13,5	142	15,2	356	14,3
Powyżej 12 miesięcy	70	35,2	277	31,9	331	35,5	845	33,9
Ogółem	199	100,0	868	100,0	933	100,0	2000	100,0

Struktura próby badawczej osób bezrobotnych niemal dokładnie odpowiada strukturze bezrobocia rejestrowanego według czasu pozostawania bez pracy w skali kraju (tabela 2B).

Najliczniejszą grupę respondentów stanowiły osoby w wieku poniżej 35 lat – 50,9%, w tym w wieku poniżej 25 lat było 17,8% ogółu ankietowanych. W grupie bezrobotnych powyżej 55 lat znalazło się 6,6% badanych (por. tabela 3B).

58,2% respondentów stanowiły kobiety, a 41,8% mężczyźni.

Tabela 2B**Struktura próby badawczej bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy**

Czas pozostawania na bezrobociu	Liczba bezrobotnych w próbie	Struktura próby badawczej	Struktura bezrobocia rejestrowanego według czasu pozostawania bez pracy (dane GUS na koniec grudnia 2008 r.)
Do 6 miesięcy	1035	51,8%	51,7%
Ponad 6 do 12 miesięcy	287	14,3%	14,3%
Powyżej 12 miesięcy	678	33,9%	34,0%
Ogółem	2000	100,0%	100,0%

Tabela 3B**Bezrobotni objęci badaniami ankietowymi w poszczególnych typach powiatów według wieku**

Wiek	Powiaty stołeczne		Powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej krajowej		Powiaty o stopie bezrobocia wyższej od średniej krajowej		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Poniżej 25 lat	18	9,1	137	15,8	201	21,6	356	17,8
25–34 lat	83	41,7	284	32,7	295	31,6	662	33,1
35–44 lat	38	19,1	191	22,0	211	22,6	440	22,0
45–54 lat	40	20,1	186	21,4	180	19,3	406	20,3
55 lat i więcej	20	10,0	66	7,6	45	4,8	131	6,6
Brak odpowiedzi	0	0,0	4	0,5	1	0,1	5	0,2
Ogółem	199	100,0	868	100,0	933	100,0	2000	100,0

Największy odsetek bezrobotnych posiadał wykształcenie zasadnicze zawodowe lub niższe – 58,0%. Następną grupę tworzyły osoby z wykształceniem średnim – 33,2%. Najmniej ankietowanych (8,8%) znalazło się w grupie osób posiadających wykształcenie wyższe (tabela 4B).

Tabela 4B**Bezrobotni objęci badaniami ankietowymi w poszczególnych typach powiatów według wykształcenia**

Wykształcenie	Powiaty stołeczne		Powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej krajowej		Powiaty o stopie bezrobocia wyższej od średniej krajowej		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Wyższe	29	14,6	72	8,3	75	8,0	176	8,8
Średnie	64	32,1	290	33,4	311	33,3	665	33,2
Zasadnicze zawodowe lub niższe	106	53,3	506	58,3	547	58,7	1159	58,0
Ogółem	199	100,0	868	100,0	933	100,0	2000	100,0

W tabeli 5B przedstawiono strukturę próby badawczej bezrobotnych oraz strukturę bezrobocia rejestrowanego ze względu na wykształcenie. W przeprowadzonych badaniach osiągnięto bardzo wysoki stopień dopasowania próby badawczej do populacji generalnej, biorąc pod uwagę wykształcenie respondentów.

Tabela 5B**Struktura próby badawczej bezrobotnych według wykształcenia**

Wykształcenie	Liczba bezrobotnych w próbie	Struktura próby badawczej	Struktura bezrobocia rejestrowanego według wykształcenia (dane GUS na koniec grudnia 2008 r.)
Wyższe	176	8,8%	8,5%
Średnie	665	33,2%	32,5%
Zasadnicze zawodowe lub niższe	1159	58,0%	59,0%
Ogółem	2000	100,0%	100,0%

Zdecydowana większość respondentów (94,0%) jest członkami wieloosobowych gospodarstw domowych (członkowie rodziny mieszkający w tym samym domu). Prawie co piąty (18,0%) pełni funkcję głowy rodziny, w największym stopniu przyczyniając się do utrzymania pozostałych domowników. Znaczący udział w utrzymaniu gospodarstw domowych ankietowanych bezrobotnych mają także ich współmałżonkowie (45,0%) i rodzice (30,0%).

Najliczniejszą grupę (25,6%) stanowią respondenci, w przypadku których dochody gospodarstw domowych są wyższe od minimalnego wynagrodzenia ustawowego (955 zł netto), ale nie przekraczają kwoty 1500 zł netto. W drugiej kolejności (23,3%) znalazła się grupa gospodarstw domowych o łącznych dochodach powyżej 2500 zł netto. Dalej znalazły się gospodarstwa domowe, w przypadku których łączne dochody należały do przedziału od 1500 zł do 2000 zł netto (21,9%) oraz gospodarstwa domowe o dochodach niższych od minimalnego wynagrodzenia ustawowego (13,1%). Najmniej liczna grupa (10,4%) to respondenci zamieszkujący gospodarstwa domowe o łącznych dochodach od 2000 zł do 2500 zł netto. Około 6% respondentów nie wypowiedziało się na temat wysokości dochodów gospodarstw domowych, których jest członkiem.

Tabela 6B**Łączne dochody gospodarstw domowych**

Łączne dochody gospodarstwa domowego w zł (netto)	Liczba odpowiedzi	Odpowiedzi w %
do 955	263	13,1
955–1500	511	25,6
1500–2000	439	21,9
2000–2500	208	10,4
Powyżej 2500	465	23,3
Brak odpowiedzi	114	5,7
Ogółem	2000	100,0

Jako podstawowe źródło dochodów swoich gospodarstw domowych respondenci najczęściej wskazywali wynagrodzenie za stałą pracę w kraju (48,3% respondentów). W dalszej kolejności wymieniali dochody z wynagrodzenia za pracę dorywczą w kraju (19,9%), zasiłek krajowy dla bezrobotnych (17,7%), emeryturę (14,7%), rentę (11,6%) oraz zasiłek z pomocy społecznej w kraju (10,9%).

Załącznik 3

Charakterystyka próby badawczej przedsiębiorców

Badania zostały przeprowadzone w przedsiębiorstwach zlokalizowanych w 65 powiatach na terenie całego kraju. Do badań wytypowano, w każdym województwie, powiat stołeczny oraz jeden lub dwa powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy dla danego województwa i jeden lub dwa powiaty o stopie bezrobocia wyższej od wskaźnika bezrobocia rejestrowanego w danym województwie. Spośród wytypowanych do badań powiatów (wyłączając powiaty stołeczne) – 23 reprezentowało powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy krajowej, natomiast 26 – powiaty, w których zarejestrowano stopę bezrobocia wyższą niż średnia krajowa.

Dobór próby przedsiębiorstw miał charakter warstwowo-celowy. Istotnymi kryteriami doboru próby były: sekcja gospodarki oraz wielkość przedsiębiorstwa mierzona liczbą zatrudnionych. Liczebność próby badawczej wyniosła 1600 przedsiębiorstw. Z tego 476 respondentów miało siedzibę w powiatach stołecznych, co stanowiło 29,8% badanej próby, 562 w powiatach, w których zanotowano stopę bezrobocia niższą od średniej krajowej, co stanowiło 35,1% badanej próby, 562 w powiatach o wskaźniku bezrobocia wyższym od średniej krajowej stopy bezrobocia, co stanowiło 35,1% badanej próby. Liczebność próby przedsiębiorstw w poszczególnych województwach została ustalona proporcjonalnie do udziału danego województwa w całkowitej liczbie przedsiębiorców zarejestrowanych w kraju w systemie REGON (tabela 1C).

Tabela 1C

Liczebność próby badawczej przedsiębiorstw według województw

Województwo	Dolnośląskie	Kujawsko-Pomorskie	Lubelskie	Lubuskie	Łódzkie	Małopolskie	Mazowieckie	Opolskie	Podkarpackie	Podlaskie	Pomorskie	Śląskie	Świętokrzyskie	Warmińsko-Mazurskie	Wielkopolskie	Zachodniopomorskie	Ogółem
Liczba przedsiębiorstw poddanych badaniu	135	82	66	43	103	128	276	41	61	40	102	183	46	49	154	91	1600
Procent przedsiębiorstw poddanych badaniu	8,4	5,1	4,1	2,7	6,4	8,0	17,3	2,6	3,8	2,5	6,4	11,4	2,9	3,1	9,6	5,7	100,0

W badanej próbie reprezentowane były przedsiębiorstwa mikro (40,7%) zatrudniające na umowę o pracę od 1 do 9 pracowników, małe przedsiębiorstwa (32,2%) zatrudniające na umowę o pracę od 10 do 49 pracowników, średnie przedsiębiorstwa (19,5%) zatrudniające na umowę o pracę od 50 do 249 osób oraz duże przedsiębiorstwa (7,6%) zatrudniające na umowę o pracę 250 pracowników i więcej.

Struktura badanych przedsiębiorstw według ich wielkości (mierzonej liczbą zatrudnionych na umowę o pracę) w stołecznych powiatach grodzkich kształtowała się następująco: przedsiębiorstwa mikro – 39,1%, przedsiębiorstwa małe – 30,2%, przedsiębiorstwa średnie – 20,4%, przedsiębiorstwa duże – 10,3%. W powiatach o stopie

bezrobocia niższej od średniej krajowej przedsiębiorstwa mikro stanowiły 39,5% badanych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, przedsiębiorstwa małe – 33,6%, przedsiębiorstwa średnie – 19,8%, a przedsiębiorstwa duże – 7,1% ankietowanych pracodawców. W powiatach o wskaźniku bezrobocia wyższym niż średni wskaźnik bezrobocia dla kraju udział przedsiębiorstw mikro wynosił 43,3%, małych przedsiębiorstw – 32,4%, średnich przedsiębiorstw – 18,5% oraz dużych przedsiębiorstw – 5,8% (tabela 2C).

Tabela 2C

Struktura próby badawczej według wielkości przedsiębiorstw

Typy powiatów	Przedsiębiorstwo		Mikro		Małe		Średnie		Duże		Ogółem	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Powiaty stołeczne	186	39,1	144	30,2	97	20,4	49	10,3	476	100,0		
Powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy krajowej	225	40,0	189	33,6	108	19,2	40	7,1	562	100,0		
Powiaty o stopie bezrobocia wyższej od średniej stopy krajowej	240	42,7	182	32,4	107	19,0	33	5,9	562	100,0		
Razem	651	40,7%	515	32,2%	312	19,5%	122	7,6%	1600	100,0		

W strukturze próby badawczej widoczna jest nadreprezentacja przedsiębiorstw małych, średnich i dużych w stosunku do przedsiębiorstw mikro (tabela 3C). W przypadku przyjęcia struktury według rejestru REGON zdecydowaną większość w próbie stanowiłyby przedsiębiorstwa mikro, natomiast liczba przedsiębiorstw małych, średnich i dużych byłaby zbyt mała z punktu widzenia analiz statystycznych.

Tabela 3C

Struktura próby badawczej i struktura podmiotów gospodarczych w kraju (według wielkości przedsiębiorstw)

Wielkość przedsiębiorstwa (liczba zatrudnionych)	Liczba przedsiębiorstw w próbie	Struktura przedsiębiorstw w próbie	Struktura przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON według wielkości (na koniec grudnia 2008 r.)*
od 0 do 9 (mikro)	651	40,7%	95,0%
od 10 do 49 (małe)	515	32,2%	4,1%
od 50 do 249 (średnie)	312	19,5%	0,8%
250 i powyżej (duże)	122	7,6%	0,1%
Razem	1600	100,0%	100,0%

*Dane GUS.

Ankietowane przedsiębiorstwa zatrudniały na umowę o pracę ogółem 133 702 pracowników, z tego: przedsiębiorstwa ze stołecznych powiatów grodzkich – 60 981 osób, tj. 45,6% ogólnej liczby zatrudnionych przez respondentów na umowę o pracę; przedsiębiorstwa z powiatów o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy krajowej – 39 273 osoby, co stanowi 29,4% ogółu zatrudnionych w badanych podmiotach prowadzących działalność gospodarczą; przedsiębiorstwa z powiatów o wskaźniku bezrobocia wyższym od średniej stopy krajowej – 33 448 osób, tj. 25,0% ogólnej liczby zatrudnionych w ankietowanych przedsiębiorstwach.

Przeciętne zatrudnienie w badanej próbie przedsiębiorstw wyniosło 83,6 pracownika. Najwięcej pracowników zatrudniali ankietowani pracodawcy z powiatów stołecznych – średnio około 128 pracowników. Przeciętne zatrudnienie w badanych przedsiębiorstwach z powiatów o stopie bezrobocia niższej od średniej krajowej wyniosło prawie 70 pracowników, a w przedsiębiorstwach z powiatów o wskaźniku bezrobocia wyższym niż średnia stopa krajowa – około 60 pracowników.

Próba ankietowanych przedsiębiorstw, według sekcji PKD 2004, obejmuje podmioty z sekcji: przemysł (sekcje C, D, E), budownictwo (sekcja F), handel i naprawy (sekcja G), pozostałe usługi rynkowe (sekcje H, I, J, K, O).

Najliczniej w badanej próbie przedsiębiorstw byli reprezentowani respondenci z sekcji pozostałe usługi rynkowe (41,5%) oraz handel i naprawy (33,9%). Udział przedsiębiorstw z sekcji budownictwo kształtował się na poziomie 12,8%, natomiast odsetek podmiotów z sekcji przemysł wynosił 11,8% ogółu badanych (tabela 4C).

Tabela 4C

Struktura próby badawczej przedsiębiorstw według sekcji PKD 2004

Typy powiatów Sekcje według PKD	Ogółem badane powiaty		Powiaty stołeczne		Powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy krajowej		Powiaty o stopie bezrobocia wyższej od średniej stopy krajowej	
	Liczba przedsiębiorstw	%	Liczba przedsiębiorstw	%	Liczba przedsiębiorstw	%	Liczba przedsiębiorstw	%
Przemysł	189	11,8	46	9,7	68	12,1	75	13,3
Budownictwo	204	12,8	60	12,6	72	12,8	72	12,8
Handel i naprawy	543	33,9	159	33,4	193	34,3	191	34,0
Pozostałe usługi rynkowe	664	41,5	211	44,3	229	40,7	224	39,9
Razem	1600	100,0	476	100,0	562	100,0	562	100,0

Struktura próby badawczej charakteryzuje się wysokim stopniem odpowiedniości do struktury przedsiębiorstw w wybranych do badania sekcjach według PKD 2004, zarejestrowanych w systemie REGON (tabela 5C).

Tabela 5C

Struktura próby badawczej i struktura podmiotów gospodarczych w kraju (według sekcji PKD 2004 uwzględnionych w badaniach)

Sekcje według PKD 2004 uwzględnione w badaniach	Liczba przedsiębiorstw w próbie	Struktura przedsiębiorstw w próbie	Struktura przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON (dane GUS na koniec grudnia 2008 r.)
Przemysł (sekcje C+D+E)	189	11,8%	11,3%
Budownictwo (sekcja F)	204	12,8%	12,6%
Handel i naprawy (sekcja G)	543	33,9%	33,8%
Pozostałe usługi rynkowe (sekcje H+I+J+K+O)	664	41,5%	42,3%

Ponad jedna piąta (22,5%) przedsiębiorstw eksportuje towary lub usługi, przy czym eksport ten stanowi średnio 34,5% sprzedaży. Głównymi eksporterami, spośród przedsiębiorstw objętych badaniami, były podmioty prowadzące działalność zaliczaną do przemysłu (62,4% przedsiębiorstw należących do tej sekcji) oraz do handlu i napraw (23,4% ogółu przedsiębiorstw z tej sekcji).

Odsetek przedsiębiorstw eksportujących z powiatów o niskiej stopie bezrobocia wynosił 24,7% ogólnej liczby ankietowanych przedsiębiorstw zlokalizowanych w tych powiatach. Nieco mniej przedsiębiorstw eksportujących usytuowanych było w powiatach o wskaźniku bezrobocia wyższym niż średnia stopa krajowa (21,4% przedsiębiorstw z tych powiatów), a najmniej w stołecznych powiatach grodzkich (21,2% badanych przedsiębiorstw z tych obszarów) (tabela 6C).

Tabela 6C

Przedsiębiorstwa eksportujące towary lub usługi w 2008 r.

Typy powiatów	Ogółem badane powiaty		Powiaty stołeczne		Powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy krajowej		Powiaty o stopie bezrobocia wyższej od średniej stopy krajowej	
	Liczba przedsiębiorstw	%	Liczba przedsiębiorstw	%	Liczba przedsiębiorstw	%	Liczba przedsiębiorstw	%
Tak	360	22,5	101	21,2	139	24,7	120	21,4
Nie	1236	77,3	372	78,2	423	75,3	441	78,5
Brak odpowiedzi	4	0,2	3	0,6	-	0,0	1	0,1
Razem	1600	100,0	476	100,0	562	100,0	562	100,0

Zdecydowana większość ankietowanych przedsiębiorstw (80,2%) wypracowała na koniec 2008 roku zysk. Około 13,1% przedsiębiorstw zanotowało stratę. Wynik finansowy w pobliżu zera odnotowało 6,7% respondentów. W powiatach stołecznych zysk osiągnęło 79,4% badanych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Identyczny odsetek przedsiębiorstw wypracował zysk w powiatach o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy krajowej. Natomiast w powiatach o bezrobociu wyższym od średniej krajowej zysk odnotowało 81,7% ankietowanych przedsiębiorstw (tabela 7C).

Tabela 7C

Wynik finansowy badanych przedsiębiorstw na koniec grudnia 2008 r.

Typy powiatów	Ogółem badane powiaty		Powiaty stołeczne		Powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy krajowej		Powiaty o stopie bezrobocia wyższej od średniej stopy krajowej	
	Liczba przedsiębiorstw	%	Liczba przedsiębiorstw	%	Liczba przedsiębiorstw	%	Liczba przedsiębiorstw	%
Zysk	1283	80,2	378	79,4	446	79,4	459	81,7
Strata	209	13,1	67	14,1	74	13,2	68	12,1
Wynik w pobliżu zera	108	6,7	31	6,5	42	7,4	35	6,2
Razem	1600	100,0	476	100,0	562	100,0	562	100,0

Przeciętne wynagrodzenie brutto w badanych przedsiębiorstwach – za ostatnie sześć miesięcy, licząc od miesiąca poprzedzającego badania – wyniosło 2557,60 zł, co stanowi 77,6% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w kwietniu 2009 r. Najwyższy poziom średniej płacy wystąpił w badanych przedsiębiorstwach z powiatów stołecznych – 3179,86 zł, najniższy poziom odnotowano w powiatach o stopie bezrobocia wyższej od średniej stopy krajowej – 2080,30 zł (tabela 8C).

Tabela 8C

Przeciętne wynagrodzenie brutto w badanych przedsiębiorstwach za ostatnie 6 miesięcy, licząc od miesiąca poprzedzającego badania, według typów powiatów

Typy powiatów	Średnia płaca	Liczba odpowiedzi
Powiaty stołeczne	3179,86	476
Powiaty o stopie bezrobocia niższej od średniej stopy krajowej	2526,97	562
Powiaty o stopie bezrobocia wyższej od średniej stopy krajowej	2080,30	562
Ogółem	2557,60	1600

W przypadku 75,9% respondentów przeciętne wynagrodzenie brutto kształtowało się poniżej 3295 zł, tj. poniżej średniego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw w kwietniu 2009 r. Najwięcej ankietowanych pracodawców – 19,8%, deklaroowało płacę z przedziału powyżej 3295 zł oraz z przedziału 1500 zł do 2000 zł (18,4%) (tabela 9C).

Tabela 9C

Struktura przedsiębiorstw według przeciętnego wynagrodzenia brutto za ostatnie 6 miesięcy, licząc od miesiąca poprzedzającego badania w maju 2009 r.

Przeciętne wynagrodzenie	Liczba przedsiębiorstw	Procent wskazań (%)
Do 1276 zł	210	13,1
Od 1276 zł do 1500 zł	231	14,4
Od 1500 zł do 2000 zł	295	18,4
Od 2000 zł do 2500 zł	212	13,3
Od 2500 zł do 3295 zł	267	16,7
Powyżej 3295 zł	316	19,8
Brak odpowiedzi	69	4,3
Ogółem	1600	100,0

Warto podkreślić, że na podstawie wyżej przedstawionych, deklarowanych przez pracodawców informacji o przeciętnym wynagrodzeniu brutto nie można precyzyjnie orzekać o dopasowaniu próby badawczej do populacji generalnej przedsiębiorstw z punktu widzenia tego kryterium. Z informacji uzyskanych od ankietowanych wynika, że pracodawcy podawali zaniżone szacunkowe dane, nieuwzględniające wielu składników wynagrodzeń, które przez Główny Urząd Statystyczny liczone są do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw.

Załącznik 4

Dodatkowe zestawienia tabelaryczne wyników sześciu edycji badań
(październik 2006 r., maj 2007 r., listopad 2007 r., maj 2008 r., listopad
2008 r., maj 2009 r.)

Część I. Wyniki ankiety dla pracodawców

Tabela 1D

Wynagrodzenie, które skłonne są zaoferować poszukiwanym pracownikom badane przedsiębiorstwa (w %)

Kategorie odpowiedzi	X 2006*	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Zdecydowanie niższe, niż oferowało 6 miesięcy temu	0,1	0,0	0,2	0,1	0,3	0,7
Trochę niższe, niż oferowało 6 miesięcy temu	2,2	1,3	0,8	0,7	1,3	3,6
Na zbliżonym poziomie	38,7	28,6	30,1	31,0	36,4	40,7
Trochę wyższe, niż oferowało 6 miesięcy temu	45,8	52,9	32,5	31,0	19,1	6,0
Zdecydowanie wyższe, niż oferowało 6 miesięcy temu	12,0	16,0	7,6	5,4	2,3	0,3
Nie dotyczy	b.d.	b.d.	24,6	27,6	37,0	46,7
Brak odpowiedzi	1,2	1,3	4,3	4,3	3,8	2,1
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Niż rok temu.

Tabela 2D

Przewidywania pracodawców na temat kształtowania się przeciętnego wynagrodzenia w kierowanych przez nich przedsiębiorstwach, (w ciągu najbliższych 6 miesięcy) (w %)

Kategorie odpowiedzi	X 2006*	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Przeciętne wynagrodzenie wzrośnie	57,3	49,0	48,4	35,6	27,1	11,1
Będzie na zbliżonym poziomie	30,6	39,3	39,3	52,8	61,3	74,4
Przeciętne wynagrodzenie spadnie	0,6	0,3	0,4	0,2	1,8	3,6
Trudno powiedzieć	10,7	11,1	11,8	11,2	9,7	10,9
Brak odpowiedzi	0,8	0,4	0,1	0,2	0,2	0,0
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* W ciągu najbliższych 12 miesięcy.

Tabela 3D

Wpływ migracji zarobkowych na przewidywany wzrost wynagrodzeń w ankietowanych przedsiębiorstwach (w %)

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Duży	b.d.	28,1	12,7	7,4	1,2	0,6
Średni	b.d.	23,1	26,0	21,4	10,9	8,4
Mały	b.d.	25,8	23,6	27,7	23,3	20,2
Czynnik ten w ogóle nie będzie miał wpływu	b.d.	22,1	36,7	41,9	62,1	68,0
Brak odpowiedzi	b.d.	0,9	1,0	1,6	2,5	2,8
Ogółem	b.d.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 4D

Przewidywania dotyczące kształtowania się marży na sprzedaży towarów i usług w badanych przedsiębiorstwach (w ciągu najbliższych 6 miesięcy) (w %)

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Spadek marży	b.d.	13,7	12,3	12,8	18,4	28,4
Utrzymanie się marży na dotychczasowym poziomie	b.d.	48,9	55,6	59,6	55,7	50,9
Wzrost marży	b.d.	20,0	16,4	14,6	10,7	4,8
Trudno powiedzieć	b.d.	10,8	14,6	12,6	14,4	15,5
Brak odpowiedzi	b.d.	6,7	1,2	0,5	0,8	0,5
Ogółem	b.d.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 5D

Przewidywania dotyczące kształtowania się produktywności pracy w badanych przedsiębiorstwach (w ciągu najbliższych 6 miesięcy) (w %)

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Produktywność pracy wzrośnie	b.d.	21,4	20,9	23,4	17,4	16,6
Utrzyma się na dotychczasowym poziomie	b.d.	59,4	62,9	60,5	63,4	63,2
Produktywność pracy spadnie	b.d.	1,3	2,5	1,7	3,9	5,2
Trudno powiedzieć	b.d.	17,6	13,1	13,9	14,8	14,8
Brak odpowiedzi	b.d.	0,4	0,6	0,5	0,5	0,3
Ogółem	b.d.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 6D

Przewidywania respondentów na temat kształtowania się cen produktów lub usług, które stanowią podstawowy przedmiot działalności ankietowanych przedsiębiorstw (w okresie najbliższych 6 miesięcy) (w %)

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Ceny wzrosną	b.d.	39,3	37,8	31,4	28,6	15,3
Ceny pozostaną bez zmian	b.d.	42,3	37,9	45,7	41,3	51,7
Ceny spadną	b.d.	3,8	3,5	3,9	8,4	9,8
Trudno powiedzieć	b.d.	14,1	20,1	18,7	21,6	22,9
Brak odpowiedzi	b.d.	0,6	0,7	0,3	0,2	0,3
Ogółem	b.d.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 7D

Opinie respondentów na temat problemów ze znalezieniem odpowiednich pracowników (w ciągu ostatnich 6 miesięcy) (w %)

Kategorie odpowiedzi	X 2006*	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Były problemy	63,2	69,8	53,9	48,2	41,7	25,6
Nie było problemów	36,5	29,8	45,6	51,8	58,1	74,3
Brak odpowiedzi	0,3	0,4	0,5	0,1	0,3	0,2
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

*Pytanie dotyczyło 9 miesięcy poprzedzających badania.

Tabela 8D

Wolne miejsca pracy w ankietowanych przedsiębiorstwach (w %)

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Są wolne miejsca pracy	38,0	43,5	39,3	39,7	28,6	20,9
Nie ma wolnych miejsc pracy	62,0	56,5	60,6	60,3	71,3	79,1
Brak odpowiedzi	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,0
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 9D

Zamiary respondentów co do zatrudnienia (wzrost lub spadek zatrudnienia) w ciągu najbliższych 6 miesięcy

Kategorie odpowiedzi	X 2006*	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Zwiększenie liczby pracowników zatrudnionych na umowę o pracę	49,2	47,5	40,7	40,7	27,8	22,0
Utrzymanie liczby pracowników na dotychczasowym poziomie	46,5	48,7	56,2	56,4	65,3	70,8
Zmniejszenie liczby pracowników zatrudnionych na umowę o pracę	4,2	3,3	2,8	2,8	6,5	7,1
Brak odpowiedzi	0,1	0,6	0,3	0,1	0,4	0,1
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Dotyczy najbliższych 12 miesięcy.

Tabela 10D

Prognozy respondentów dotyczące stopnia trudności znalezienia pracowników (w ciągu najbliższych 6 miesięcy) (w %)

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Łatwiej będzie znaleźć pracowników niż w ubiegłym roku	b.d.	1,5	4,4	10,2	27,3	42,4
Stopień trudności znalezienia pracowników pozostanie bez zmian	b.d.	20,0	32,8	40,4	42,9	33,3
Trudniej będzie znaleźć pracowników niż w ubiegłym roku	b.d.	57,3	35,9	24,3	7,8	3,8
Liczymy się nawet z taką możliwością, że w ogóle nie znajdziemy dodatkowych pracowników	b.d.	12,2	6,3	4,3	2,6	1,6
Trudno powiedzieć	b.d.	8,4	19,4	20,1	19,4	18,6
Brak odpowiedzi	b.d.	0,5	1,2	0,7	0,1	0,4
Ogółem	b.d.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 11D

Przewidywania respondentów na temat kształtowania się w najbliższym okresie stopy bezrobocia w powiecie, w którym znajduje się siedziba ankietowanego przedsiębiorstwa (w %)

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Znacznie się zmniejszy	b.d.	11,6	7,4	7,2	0,9	0,8
Zmniejszy się umiarkowanie	b.d.	44,5	42,2	41,1	11,6	7,1
Utrzyma się na dotychczasowym poziomie	b.d.	24,5	31,9	34,6	34,6	25,2
Zwiększy się	b.d.	3,1	2,9	4,1	37,1	49,9
Znacznie się zwiększy	b.d.	0,5	0,1	0,6	2,1	5,3
Trudno powiedzieć	b.d.	15,2	14,9	12,2	13,6	11,6
Brak odpowiedzi	b.d.	0,9	0,6	0,3	0,1	0,1
Ogółem	b.d.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,00

Część II. Wyniki ankiety dla bezrobotnych

Tabela 1d

Jaka minimalna miesięczna płaca netto („na rękę”) skłoniłaby respondentów do podjęcia pracy w regionie, w którym mieszkają, przy dojazdach nie dłuższych niż pół godziny w jedną stronę?

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Średnia minimalna miesięczna płaca netto (w PLN)	1226,53	1338,34	1486,27	1536,05	1588,40	1628,51
Średni szacowany koszt dojazdów do pół godziny (w PLN)	145,08	153,74	161,19	156,67	161,31	170,72

Tabela 2d

Jaka minimalna miesięczna płaca netto („na rękę”) skłoniłaby respondentów do podjęcia pracy w regionie, w którym mieszkają, przy dojazdach około jednej godziny w jedną stronę?

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Średnia minimalna miesięczna płaca netto (w PLN)	1558,37	1705,99	1880,20	1929,11	1985,76	2033,24
Średni szacowany koszt dojazdów do jednej godziny (w PLN)	249,38	253,91	271,25	261,77	265,16	284,27

Tabela 3d

Czy respondenci byliby gotowi zmienić miejsce zamieszkania, gdyby znaleźli atrakcyjną i dobrze płatną pracę poza obecnym miejscem zamieszkania (w %)?

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Tak	47,5	41,7	39,8	31,1	29,1	34,9
Nie	52,1	57,6	60,0	68,8	70,7	64,9
Brak odpowiedzi	0,5	0,7	0,3	0,2	0,2	0,2
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 4d

Jaka minimalna miesięczna płaca netto („na rękę”) skłoniłaby respondentów do zmiany miejsca zamieszkania w celu podjęcia pracy?

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Płaca netto („na rękę”) w zł	2260,32	2457,84	2667,00	2776,10	2920,23	2957,37

Tabela 5d

Powody podjęcia przez respondentów decyzji o wyjeździe za granicę w celach zarobkowych (w %)

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Znacznie wyższe zarobki	b.d.	38,8	38,0	41,3	40,7%	42,1
Znacznie lepsze warunki pracy	b.d.	11,2	12,7	11,9	12,1%	11,2
Większe możliwości rozwoju	b.d.	4,4	3,6	4,2	4,0%	3,1
Nauka języka	b.d.	14,9	12,9	13,0	13,8%	12,4
Chęć poznania innych krajów	b.d.	7,5	7,9	8,4	8,1%	7,5
Podjęta za granicą nauka	b.d.	0,2	0,5	0,6	0,5%	0,5
Dostałem(am) ciekawą propozycję pracy	b.d.	6,2	6,2	b.d.	b.d.	b.d.
Nie mogłem(am) znaleźć pracy w kraju	b.d.	13,2	15,7	16,4	17,1	20,1
Inne przyczyny	b.d.	3,0	2,0	3,0	2,9	2,2
Brak odpowiedzi	b.d.	0,7	0,6	1,2	0,7	0,8
Ogółem	b.d.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 6d

Jeżeli respondenci wyjeżdżali za granicę w celach zarobkowych, czy pracując za granicą wykonywali pracę w swoim zawodzie (w %)?

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Tak	b.d.	19,4	17,6	20,1	24,8	19,4
Nie	b.d.	73,8	77,5	78,2	73,9	79,0
Brak odpowiedzi	b.d.	6,9	5,0	1,7	1,4	1,6
Ogółem	b.d.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 7d

Czy w okresie najbliższych 6 miesięcy respondenci zamierzają podjąć pracę za granicą (w %)?

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Tak	b.d.	17,7	15,0	12,1	10,2	12,6
Nie	b.d.	81,9	84,8	87,9	89,7	87,3
Brak odpowiedzi	b.d.	0,4	0,2	0,0	0,2	0,1
Ogółem	b.d.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 8d

Jeżeli w okresie najbliższych 6 miesięcy respondenci zamierzają podjąć pracę za granicą, to co skłania ich do wyjazdu (w %)?

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Nie mogę znaleźć pracy w kraju	b.d.	18,4	18,4	19,4	19,8	27,7
Znacznie wyższe zarobki	b.d.	39,0	36,0	39,5	36,4	38,2
Znacznie lepsze warunki pracy	b.d.	10,7	12,3	12,1	13,6	8,1
Większe możliwości rozwoju	b.d.	6,6	4,5	4,8	4,2	3,7
Nauka języka	b.d.	9,9	11,3	10,4	11,6	10,3
Chęć poznania innych krajów	b.d.	3,3	3,5	3,5	3,1	4,4
Zamierzam podjąć za granicą naukę	b.d.	0,5	0,7	0,6	0,9	0,6
Otrzymałem(am) ciekawą propozycję pracy	b.d.	2,5	2,5	b.d.	b.d.	b.d.
Za granicą pracują już krewni (znajomi)	b.d.	8,2	7,5	9,2	9,3	6,6
Inne przyczyny	b.d.	0,7	0,7	0,6	0,9	0,6
Brak odpowiedzi	b.d.	0,2	2,8	0,0	0,2	0,0
Ogółem	b.d.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 9d

Jaka, zdaniem respondentów, część osób zarejestrowanych w urzędach pracy nielegalnie pracuje zarobkowo?

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Okolo (średnia w %)	38,93	43,05	40,29	40,31	37,10	37,30

Tabela 10d

Czy respondenci byliby gotowi podjąć pracę, gdyby miała się ona rozpocząć w ciągu najbliższego tygodnia (w %)?

Kategorie odpowiedzi	X 2006	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009
Tak	b.d.	82,6	82,2	81,0	81,1	86,4
Nie	b.d.	17,2	17,7	18,8	18,4	13,3
Brak odpowiedzi	b.d.	0,2	0,2	0,3	0,6	0,3
Ogółem	b.d.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0